

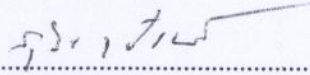
การสร้างเครือข่ายทางสังคม: กรณีศึกษา นักฟุตบอลสมัครเล่น
ในกลุ่มกรุงเทพเหนือ

ธีรวุฒิ กายแก้ว

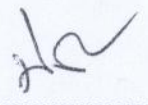
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการพัฒนาสังคม)
คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

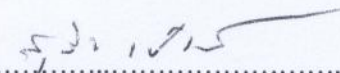
2556

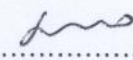
การสร้างเครือข่ายทางสังคม: กรณีศึกษา นักฟุตบอลสมัครเล่น
ในกลุ่มกรุงเทพเหนือ
ธีรวุฒิ กายแก้ว
คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม

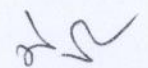
ผู้ช่วยศาสตราจารย์..........อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ดร. สุวิชา เป้าอารีย์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาแล้วเห็นสมควรอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาดตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการพัฒนาสังคม)

รองศาสตราจารย์..........ประธานกรรมการ
(ดร. พิชาย รัตนคติถ ญ ฎเกิด)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์..........กรรมการ
(ดร. สุวิชา เป้าอารีย์)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์..........กรรมการ
(ดร. ทวี สุรฤทธิกุล)

รองศาสตราจารย์..........คณบดี
(ดร. พิชาย รัตนคติถ ญ ฎเกิด)

24 กุมภาพันธ์ 2557

บทคัดย่อ

ชื่อวิทยานิพนธ์	การสร้างเครือข่ายทางสังคม: กรณีศึกษา นักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่ม กรุงเทพเหนือ
ชื่อผู้เขียน	นายธีรวิทย์ กายแก้ว
ชื่อปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการพัฒนาสังคม)
ปีการศึกษา	2556

การศึกษาเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประเภทของเครือข่ายทางสังคม และเงื่อนไขที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายทางสังคมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ ตลอดจนพิจารณาถึงปัญหา อุปสรรค และแนวทางการแก้ไขการสร้างเครือข่ายทางสังคม วิธีการศึกษาใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ 7 กลุ่ม กลุ่มละ 6 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 42 คน

ผลการศึกษา พบว่า เครือข่ายทางสังคมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ มี 3 ประเภท คือ 1) เครือข่ายแนวราบ 2) เครือข่ายเชิงพื้นที่ และ 3) เครือข่ายระดับชุมชน โดยเกิดจากการรวมกลุ่มของบุคคลที่มีความสนใจในการทำกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอ มีเป้าหมายเพื่อเป็นการออกกำลังกาย และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และมีเงื่อนไขที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายทางสังคมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ ดังนี้ 1) สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรม 2) กิจกรรมมีความต่อเนื่อง สม่่าเสมอ 3) ความสามัคคีของสมาชิก 4) สมาชิกมีความจริงใจ มีความศรัทธาต่อกันและกัน 5) มีการดำรงเครือข่ายเดิม และขยายเครือข่ายใหม่ 6) สมาชิกมองเห็นประโยชน์ร่วมกัน

ผลของเครือข่ายทางสังคมก่อให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อดำเนินกิจกรรมขึ้นอย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอ ก่อให้เกิดความรัก ความสามัคคีจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของทุนทางสังคม

ปัญหาอุปสรรคในการสร้างเครือข่ายทางสังคม พบว่า มี 2 ด้านคือ 1) ปัญหาและอุปสรรคด้านบุคคล 2) ปัญหาและอุปสรรคด้านสถานที่ในการทำกิจกรรม

ข้อเสนอแนะสำคัญจากการศึกษา 1) สนับสนุนให้มีกิจกรรมกีฬา การออกกำลังกาย และกิจกรรมนันทนาการ สำหรับประชาชนทุกกลุ่มอย่างเหมาะสม และทำถึง 2) สร้างสนามกีฬา ส่งเสริม

(4)

การใช้ และบริหารจัดการสนามกีฬา อุปกรณ์กีฬา สิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ให้เพียงพอ และมีคุณภาพ และ3) จัดตั้งกลุ่ม สร้างโครงสร้าง รูปแบบ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ที่มีความชัดเจน เพื่อให้เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างกลุ่มที่ดีให้เกิดขึ้นในสังคม

ABSTRACT

Title of Thesis	The Social Network-Making: A Case Study of Amateur Soccer Players in the Northern Bangkok Area.
Author	Mr. Teeravut Kaikaew
Degree	Master of Arts (Social Development Administration)
Year	2013

This research aimed at the study of social network types, and the conditions leading to the achievement of social network-making among amateur soccer players in the Northern Bangkok area. Moreover, this study sought to find out about problems, obstacles of network-making and their solutions. This research made use of qualitative methods as its research methodology. The data was collected through the method of focus group. Seven groups of key informants -- comprising of six amateur soccer players for each group or totally 42 key informants -- participated in the focus groups.

The research found that there were three types of social networks among amateur soccer players in the Northern Bangkok area: (1) the horizontal social network; (2) the area-based social network; and (3) the community-level social network. These networks derived from the people with common interest in soccer banding together regularly to do exercises and to make good relationship among each other. Regarding on the conditions leading to the achievement of social network-making among amateur soccer players in the Northern Bangkok area, there were six conditions: (1) the participation of all networks' members; (2) the regularity and continuity of activities; (3) the cohesion of the networks' members; (4) the opened mind and confidence among each other; (5) the maintaining of existing networks and the expansion of networks; and (6) the common interests of the networks' members.

These social networks have made the people, who have shown an interest in the soccer, regularly and continually grouping together to join soccer games. Consequently, a sense of love and cohesion were created as parts of their social capital.

(6)

Problems and obstacles of social network-making were: (1) the personal problems and obstacles of the networks' members, like the problems of their injured from the soccer game, and their unavailable times; (2) the problems and obstacles about the venue for activities, like the problem of insufficient soccer pitches.

Regarding on solutions for the above problems and obstacles, there were three recommendations: (1) there should be the support for organizing appropriately sport activity, working out and recreation activities that could meet the needs of all groups; (2) there ought to be the more construction of sport fields, the promotion to use them, and the wise management of sport fields that could provide high quality and enough sports tools and other facilities; (3) there should be an organizing of amateur groups with clear structure, forms, rules and regulations that could lead to creative groups in the society.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ เรื่อง “การสร้างเครือข่ายทางสังคม: กรณีศึกษานักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ ” สำเร็จลงด้วยดี เนื่องจากผู้เขียนได้รับความช่วยเหลือด้านข้อมูล คำแนะนำ และกำลังใจต่างๆ ที่สำคัญ และมีคุณค่ายิ่งจากบุคคลหลายท่าน

ขอขอบพระคุณสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ที่ให้ความอนุเคราะห์เงินทุนสนับสนุนในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ ขอขอบพระคุณ ผศ.ดร.สุวิชา เป้าอารีย์ ที่กรุณาได้รับเป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ พร้อมทั้งให้ความเมตตาในการแนะนำ สั่งสอน รวมทั้งให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ และขอขอบพระคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่าน ที่กรุณาตรวจสอบวิทยานิพนธ์ ให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงวิทยานิพนธ์ให้ถูกต้อง และสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอน้อมรำลึกถึงคำสอน และการประสิทธิ์ประสาทความรู้จากอาจารย์ทุกท่านที่ผ่านมา ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่คณะพัฒนาสังคม และสิ่งแวดล้อมทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือ และคำแนะนำตลอดเวลาที่ข้าพเจ้าศึกษา ณ สถาบันนี้แห่งนี้

ขอขอบคุณนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ ทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ และให้ความช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอขอบคุณเพื่อนๆ พี่ๆ ทุกคนที่ให้กำลังใจ ความช่วยเหลือ และถามไถ่ตลอดเวลาที่ทำวิทยานิพนธ์

ขอกราบขอบพระคุณบุคคลที่มีค่ายิ่งต่อข้าพเจ้า คือ คุณพ่ออำนาจ - คุณแม่อมสิน ก่ายแก้ว และญาติพี่น้องทุกท่าน สำหรับการอบรมเลี้ยงดู ให้กำลังใจ และความช่วยเหลือตลอดเวลาที่ผ่านมา ความสำเร็จในครั้งนี้ ข้าพเจ้าขอบอบแต่ท่าน

ท้ายสุดนี้ ผู้เขียนขอขอบคุณผู้มีพระคุณทุกท่าน แม้จะเอ่ยนาม ไม่ได้ทั้งหมดแต่พระคุณของทุกท่านจะอยู่ในใจของข้าพเจ้าเสมอ

ธีรวุฒิ ก่ายแก้ว

มกราคม 2557

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(3)
ABSTRACT	(5)
กิตติกรรมประกาศ	(7)
สารบัญ	(8)
สารบัญตาราง	(10)
สารบัญภาพ	(11)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญ	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	4
1.3 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา	4
1.4 ขอบเขตการศึกษา	4
1.5 นิยามคำศัพท์เฉพาะ	5
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายทางสังคม	6
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่ม	27
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	29
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับทุนทางสังคม	35
2.5 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	45
บทที่ 3 วิธีการศึกษาและรวบรวมข้อมูล	53
3.1 แนวคิดที่ใช้ในการศึกษา	53
3.2 วิธีการศึกษา	54
3.3 กลุ่มเป้าหมายและผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญ	54
3.4 การตรวจสอบข้อมูล	55

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล	55
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล	56
บทที่ 4 ผลการศึกษา	57
4.1 บริบทของพื้นที่ที่ศึกษา	57
4.2 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ	62
4.3 ประเภทของเครือข่ายทางสังคมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ	65
4.4 เงื่อนไขที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายทางสังคม	84
4.5 ปัญหา อุปสรรค แนวทางแก้ไข และข้อเสนอแนะในการสร้างเครือข่ายทางสังคม	88
4.6 อภิปรายผลการศึกษา	92
บทที่ 5 สรุป และข้อเสนอแนะ	97
5.1 ประเภทของเครือข่ายทางสังคมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ	98
5.2 เงื่อนไขที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายทางสังคมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ	103
5.3 ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการแก้ไขการสร้างเครือข่ายทางสังคมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ	104
5.4 ข้อเสนอแนะ	105
บรรณานุกรม	106
ภาคผนวก	110
ภาคผนวก ก แนวทางการสนทนากลุ่ม	111
ประวัติผู้เขียน	113

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4.1 แสดงข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ	63
4.2 แสดงข้อมูลประเภทของกลุ่มของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ	65
4.3 แสดงข้อมูลสาเหตุที่ทำให้เกิดกลุ่มของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ	67
4.4 แสดงข้อมูลลักษณะการมีส่วนร่วมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ	72
4.5 แสดงข้อมูลสาเหตุที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ	76
4.6 แสดงข้อมูลประเภทของเครือข่ายทางสังคมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ	79
4.7 แสดงข้อมูลเงื่อนไขที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายทางสังคมของกลุ่มของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ	84
4.8 แสดงปัญหา และอุปสรรคในการสร้างเครือข่ายทางสังคม	89
4.9 แสดงแนวทางการแก้ไขปัญหา และอุปสรรคในการสร้างเครือข่ายทางสังคม	90
4.10 แสดงข้อเสนอแนะในการสร้างเครือข่ายทางสังคม	92

สารบัญภาพ

ภาพที่

หน้า

3.1 แนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

53

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

ในแง่ของสังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอกอย่างรวดเร็ว เพื่อลดความเสี่ยงทางสังคมให้ต่ำที่สุด บุคคลจึงหาแนวทางที่จะมีความสัมพันธ์ กับคนที่ตนเองให้ความเชื่อถือ หรือไว้วางใจ เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาใด ๆ ที่ไม่คาดคิดได้ ซึ่งเป็นเหตุผลที่ต้องใช้เครือข่ายของตนเอง โดยเครือข่ายสังคมเป็นความสัมพันธ์ของคนสองคนขึ้นไป ที่ให้การยอมรับในกฎกติกา และบรรทัดฐานร่วมกันอย่างสมัครใจในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น อันเป็นเหตุผลที่สำคัญที่ทำให้เกิดความมั่นคงในชีวิต และความสัมพันธ์ทางสังคม (ชินสัคค สุวรรณอัจฉริย, 2549) ทั้งนี้เครือข่ายถือเป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติในหลากหลายมิติทางสังคม มีความเชื่อมโยงกันในทางสังคม มนุษย์สามารถสร้างเครือข่ายทางสังคมขึ้น โดยมีกิจกรรมที่หลากหลายมีการเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย โดยภายในเครือข่ายมีพลังศรัทธาหรือศรัทธภาพแฝงอยู่ หากค้นพบ หรือเข้าไปเชื่อมต่อให้ถูกจุด ถูกกาลเทศะ ก็จะสามารถอาศัยพลังแห่งเครือข่ายซึ่งเป็นพลังแฝงในการสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงาม และเป็นประโยชน์ต่อสังคมได้ (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ (อบอุณ), 2547) ในสังคมเครือข่าย ถือเป็นองค์กรในการจัดการกิจกรรมของมนุษย์ในรูปแบบใหม่ ที่อาจเริ่มต้นจากผู้คนในกลุ่มเล็กๆ องค์กรเล็กๆ ที่ร่วมกันสร้างชุมชนแนวปฏิบัติของตนเองขึ้นมาใหม่ เพื่อเป็นการสร้างความรู้สึกผูกพันเป็นพวกเดียวกัน หรือมีแรงปรารถนาที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งร่วมกัน ด้วยความคาดหวัง และการกำหนดกิจกรรมของกลุ่มตน และวัฒนธรรมใหม่ ภายใต้เงื่อนไขที่ทำให้เครือข่ายนั้นมีอัตลักษณ์เป็นที่ประจักษ์ มีการสร้างพื้นที่ทางสังคมให้กับฝ่ายต่างๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมเหล่านั้น

ปัจจุบันสังคมเครือข่ายได้เกิดขึ้นอย่างมากมายในสถานที่ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นละแวกบ้าน ชุมชน ที่ทำงาน องค์กรต่างๆ โดยในปัจจุบันมีกลุ่มคนในสังคมบางกลุ่มมีการรวมตัวกันโดยใช้กีฬาฟุตบอลเป็นศูนย์กลางของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน ซึ่งปัจจุบันกำลังกีฬาฟุตบอลเป็นที่นิยมมากในหลายๆ ประเทศ รวมถึงประเทศไทย มีคนทุกเพศ ทุกวัย ทุกชนชั้น ที่นิยมทั้งเล่น และชมกีฬาฟุตบอลเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะการแข่งขันในระดับสโมสร และรายการที่สำคัญต่าง ๆ

โดยในประเทศไทย ปัจจุบันมีการแข่งขันฟุตบอลสπόνเซอร์ ไทยพรีเมียร์ลีก การแข่งขันฟุตบอลลีก ดิวิชั่น 1 การแข่งขันฟุตบอลอาชีพลีกภูมิภาค ดิวิชั่น 2 การแข่งขันฟุตบอลมูลนิธิไทยคม F.A.CUP และการแข่งขันฟุตบอลโตโยต้าลีกคัพ ที่กำลังได้รับความนิยม กีฬาฟุตบอลเป็นกีฬากีฬาการแข่งขันที่สนุกสนาน เร้าใจ ดึงดูดใจผู้ชม โดยที่แต่ละสโมสรพยายามพัฒนารูปแบบการจัดการสโมสร ของตนเอง ทั้งในรูปแบบการเล่น เทคนิค แทคติก ใหม่ ๆ เพื่อสร้างความสำเร็จให้กับสโมสร สร้างสรรค์การแข่งขันให้ตื่นเต้น เร้าใจ และประทับใจผู้ที่เข้ามาชมการแข่งขันในสนาม (ประโยค สุทธิสง่า, 2541) และสามารถดึงดูดให้ผู้ชมเหล่านั้น เกิดการรวมตัวกันจนกลายเป็นแฟนคลับของสโมสร ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น กีฬาฟุตบอลสามารถทำให้คนในสังคมที่ต่างแนวคิด และมีความหลากหลายมารวมกลุ่มกัน เพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน จนกลายเป็นเครือข่ายทางสังคมอีกรูปแบบหนึ่งในสังคมปัจจุบัน ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบหนึ่งของทุนทางสังคมในเชิงบูรณาการ หรือผลลัพธ์ในการพัฒนาสังคม

การให้ความสนใจต่อสุขภาพในเรื่องของการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพของคน ทำให้ประชาชนให้ความสนใจดูแลสุขภาพเล่นกีฬา และออกกำลังกายมากขึ้น การกีฬายังมีส่วนสำคัญในการสร้างความภาคภูมิใจ สร้างแรงบันดาลใจก่อให้เกิดความสามัคคี และสามัคคีของคนในชาติ ดังนั้นการกีฬาจึงมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพของคนให้มีความสมบูรณ์ด้านร่างกาย มีความพร้อมในการรองรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว การออกกำลังกายและเล่นกีฬาของประชาชนจากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติเกี่ยวกับการสำรวจพฤติกรรมการออกกำลังกายของประชากรปี 2546 2547 และ 2550 พบว่าประชาชนมีแนวโน้มของการออกกำลังกายเพิ่มขึ้น คือ จากร้อยละ 29.0 ร้อยละ 29.1 และร้อยละ 29.6 ในปี 2546 2547 และ 2550 ตามลำดับ โดยผู้ชายมีอัตราการออกกำลังกายสูงกว่าผู้หญิง และผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลมีอัตราการออกกำลังกายสูงกว่านอกเขตเทศบาล อย่างไรก็ตามพบว่าผู้หญิง และผู้ที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลมีแนวโน้มของการออกกำลังกายเพิ่มขึ้นอย่างช้าๆ คือผู้หญิงเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 25.3 เป็นร้อยละ 26.7 และผู้ที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 25.8 เป็นร้อยละ 27.9 ในปี 2546 และ 2550 ตามลำดับ ในขณะที่ผู้ชาย และผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลมีอัตราการออกกำลังกายค่อนข้างคงที่ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2551)

สนามฟุตบอลหญ้าเทียม หรือสนามฟุตบอลในร่ม ได้รับความนิยมมากในขณะนี้ หลังจากกระแสความนิยมฟุตบอลในเมืองไทยเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะฟุตบอลพรีเมียร์ลีกของไทย ที่แต่ละจังหวัดมีสโมสรฟุตบอลเป็นของตนเอง ทำให้แต่ละจังหวัด มีคนสนใจเล่นกีฬาประเภทนี้กันเพิ่มมากขึ้น จนกลายเป็นกระแส "ฟุตบอลฟีเวอร์" และเพราะกระแสฟีเวอร์นี้เอง ทำให้ธุรกิจทำสนามฟุตบอลในร่มมีจำนวนมากขึ้น โดยเฉพาะในจังหวัดในจังหวัดกรุงเทพมหานคร เป็นอีกแรงผลักดันหนึ่ง ที่ทำให้คนสนใจเล่นกีฬาฟุตบอลในจังหวัดกรุงเทพมหานครเพิ่มมากขึ้น และกลายเป็นแหล่งรวมกลุ่มในการทำกิจกรรมเล่นกีฬาฟุตบอลของกลุ่มคนต่างๆ ที่หลากหลาย แต่มารวมกลุ่มกันทำกิจกรรมด้วยกัน

โดยมีเป้าหมายในการออกกำลังกาย และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน ก่อให้เกิดความสามัคคีในกลุ่มขึ้น

กรุงเทพมหานคร เป็นเมืองหลวง และเมืองที่มีประชากรมากที่สุดในประเทศไทย รวมทั้งเป็นศูนย์กลางการปกครอง การศึกษา การคมนาคมขนส่ง การเงินการธนาคาร การพาณิชย์ การสื่อสาร และความเจริญของประเทศ มีแม่น้ำสำคัญคือ แม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่าน ทำให้แบ่งเมืองออกเป็น 2 ฝั่ง คือฝั่งพระนคร และฝั่งธนบุรี โดยกรุงเทพมหานครมีพื้นที่ทั้งหมด 1,568.737 ตารางกิโลเมตรกรุงเทพมหานครเป็นเขตปกครองพิเศษของประเทศไทย มิได้มีสถานะเป็นจังหวัด ซึ่งคำว่ากรุงเทพมหานคร นั้น ยังใช้เป็นคำเรียกสำนักงานปกครองส่วนท้องถิ่นของกรุงเทพมหานครอีกด้วย ปัจจุบันกรุงเทพมหานครใช้วิธีการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรง อิทธิพลที่เพิ่มมากขึ้นของไทยในการเมืองโลก วัฒนธรรม แฟชั่น และการบันเทิงทำให้กรุงเทพมหานครได้รับสถานะเป็นนครโลกระดับอัลฟ่า กรุงเทพมหานครมีสถานที่ท่องเที่ยวหลายแห่ง เช่น พระบรมมหาราชวัง พระที่นั่งวิมานเมฆและ วัดต่าง ๆ ซึ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติประมาณ 10 ล้านคนในแต่ละปี นับเป็นเมืองที่มีนักท่องเที่ยวต่างประเทศมากที่สุดรองแต่เพียงกรุงลอนดอน เท่านั้น (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2557) กรุงเทพมหานครได้มีคำสั่งที่ 2460/2552 ได้ปรับปรุงการแบ่งกลุ่มการปฏิบัติงานของสำนักงานเขต เพื่อให้การปฏิบัติราชการมีความสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ เศรษฐกิจ สังคม วิถีการดำรงชีวิตของประชาชน สามารถสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งเพื่อประโยชน์ในการประสานงาน การกำกับ และติดตามการปฏิบัติงานให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามนโยบายของกรุงเทพมหานคร (กลุ่มเขตกรุงเทพมหานคร, 2557) ดังนี้

- 1) กลุ่มกรุงเทพกลาง ประกอบด้วย เขตพระนคร เขตดุสิต เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย เขตสัมพันธวงศ์ เขตดินแดง เขตห้วยขวาง เขตพญาไท เขตราชเทวี และเขตวังทองหลาง
- 2) กลุ่มกรุงเทพใต้ ประกอบด้วย เขตปทุมวัน เขตบางรัก เขตสาทร เขตบางคอแหลม เขตยานนาวา เขตคลองเตย เขตวัฒนา เขตพระโขนง เขตสวนหลวง และเขตบางนา
- 3) กลุ่มกรุงเทพเหนือ ประกอบด้วย เขตจตุจักร เขตบางซื่อ เขตลาดพร้าว เขตหลักสี่ เขตดอนเมือง เขตสายไหม และเขตบางเขน
- 4) กลุ่มกรุงเทพตะวันออก ประกอบด้วย เขตบางกะปิ เขตสะพานสูง เขตบึงกุ่ม เขตมีนบุรี เขตคันนายาว เขตลาดกระบัง เขตหนองจอก เขตคลองสามวา และเขตประเวศ
- 5) กลุ่มกรุงเทพมหานครเหนือ ประกอบด้วย เขตธนบุรี เขตคลองสาน เขตจอมทอง เขตบางพลัด เขตบางกอกใหญ่ เขตบางกอกน้อย เขตตลิ่งชัน และเขตทวีวัฒนา
- 6) กลุ่มกรุงเทพมหานครใต้ ประกอบด้วย เขตภาษีเจริญ เขตบางแค เขตหนองแขม เขตบางบอน เขตราษฎร์บูรณะ เขตบางขุนเทียน และเขตทุ่งครุ

ด้วยเหตุนี้จึงมีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่งว่า นักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ เป็นเครือข่ายทางสังคมประเภทใด และมีเงื่อนไขที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายทางสังคมใดบ้าง จนกลายเป็นเครือข่ายทางสังคมรูปแบบหนึ่งในปัจจุบัน ที่ก่อให้เกิดความสามัคคีขึ้น ทั้งภายในกลุ่ม ท่ามกลางความขัดแย้ง และการเปลี่ยนแปลงในสังคมปัจจุบัน รวมถึงการสร้างเครือข่ายทางสังคมได้อย่างไร ตลอดจนปัญหาอุปสรรคที่ประสบ และความพยายามในการแก้ไขปัญหา และอุปสรรคเหล่านั้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1.2.1 เพื่อศึกษาประเภทของเครือข่ายทางสังคมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ
- 1.2.2 เพื่อศึกษาเงื่อนไขที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายทางสังคมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ
- 1.2.3 เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางการแก้ไขการสร้างเครือข่ายทางสังคม

1.3 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

- 1.3.1 ทำให้ทราบถึงประเภทของเครือข่ายทางสังคมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ
- 1.3.2 ทำให้ทราบถึงเงื่อนไขที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายทางสังคมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ
- 1.3.3 ทำให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรค และแนวทางการแก้ไขการสร้างเครือข่ายทางสังคม

1.4 ขอบเขตการศึกษา

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหาสาระ มุ่งศึกษาประเภทของเครือข่ายทางสังคม และเงื่อนไขที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายทางสังคม เป็นการศึกษา โดยการรวบรวมข้อมูลข่าวสารจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งข้อมูลปฐมภูมิ และทุติยภูมิ การสอบถามพูดคุยกับผู้ที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาวิเคราะห์ วิจัยสรุปผล

1.4.2 ขอบเขตด้านพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย พื้นที่และกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาครั้งนี้ คือนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ ได้แก่ เขตจตุจักร เขตดอนเมือง เขตบางเขน เขตบางซื่อ เขตลาดพร้าว เขตสายไหม เขตหลักสี่ ซึ่งมีได้มุ่งให้เป็นตัวแทนของจังหวัดกรุงเทพหรือตัวแทนของประเทศ หากแต่เลือกเพื่อให้สะท้อนภาพของรายละเอียดที่ทำการศึกษา

1.4.3 ขอบเขตด้านเวลา ระยะเวลาในการศึกษานี้เริ่มตั้งแต่ กันยายน พ.ศ. 2554-มีนาคม พ.ศ. 2555

1.5 นิยามคำศัพท์เฉพาะ

1.5.1 เครื่องข่ายทางสังคม หมายถึง รูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมของปัจเจกบุคคล กลุ่มผ่านรูปแบบการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม โดยการทำกิจกรรมร่วมกัน ตลอดจนมีเป้าหมายเดียวกัน

1.5.2 การสร้างเครือข่ายทางสังคม หมายถึง กิจกรรมที่ก่อให้เกิดกลุ่ม เพื่อวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรม ต้องอาศัยการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน โดยการมุ่งเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน

1.5.3 กลุ่ม หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมารวมกัน โดยติดต่อเกี่ยวข้องกัน กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งและมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน

1.5.4 การมีส่วนร่วม หมายถึง การร่วมมือของปัจเจกบุคคล หรือกลุ่มคนในการทำกิจกรรมของส่วนรวม มีความรู้สึกผูกพัน และรับผิดชอบ เพื่อบรรลุเป้าหมายตามที่กลุ่มต้องการ

1.5.5 นักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ หมายถึง ประชาชนที่เล่นกีฬาฟุตบอลในพื้นที่เขตจตุจักร เขตบางซื่อ เขตลาดพร้าว เขตหลักสี่ เขตดอนเมือง เขตสายไหม และเขตบางเขน

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง การสร้างเครือข่ายสังคม: กรณีศึกษานักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพมหานคร
ในครั้งนี้ได้นำแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาศึกษา ซึ่งได้นำมาประกอบกันเพื่อ
ประยุกต์ใช้ได้ดังนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายทางสังคม
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่ม
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
- 2.4 แนวคิดเกี่ยวกับทุนทางสังคม
- 2.5 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายทางสังคม

2.1.1 ความหมายของเครือข่ายทางสังคม

พิมพัลย์ ปรีดาสวัสดิ์ และวาทีณี บุญชะลิกย์ (2536: 347-348 อ้างถึงใน สนธยา พลศรี, 2550: 206) ให้ความหมายของเครือข่ายว่า หมายถึง สายใยของความสัมพันธ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมระหว่างบุคคลคนหนึ่งกับบุคคลอื่นๆ อีกหลายคนหรือความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างกัน และกันของบุคคลต่างๆ ที่อยู่ในเครือข่านั้น เป็นความสัมพันธ์ในทุกๆ ด้านที่บุคคลทั้งหมดในเครือข่ายได้ติดต่อกัน โดยมีพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ คือ การไปหามาสู่ เยี่ยมเยียนกัน การปรึกษาหารือกัน การช่วยเหลือซึ่งกัน และกัน เป็นต้น

มงคล ชาวเรือ (2546: 28 อ้างถึงใน สนธยา พลศรี, 2550: 206-207) ให้ความหมายของเครือข่ายว่า หมายถึง แนวคิดกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล องค์กร ตลอดจนชุมชนให้เกื้อกูลเชื่อมโยงกัน โดยที่แต่ละฝ่ายต้องมีความเท่าเทียมกัน มีอิสระต่อกัน สามารถยืนหยัดอยู่ได้ด้วยตนเอง และพร้อมที่จะปฏิบัติงานร่วมกันของสมาชิกเครือข่ายบนพื้นฐานของความเท่าเทียมกัน การมีความสัมพันธ์จะเป็นแบบเพื่อนร่วมงาน ประสาน

ความช่วยเหลือกันและเป็นความสัมพันธ์เชิงแนวราบมากกว่าที่จะเป็นแนวตั้ง ดังนั้นเครือข่ายจึงเป็นสัมพันธ์ภาพของมนุษย์กับมนุษย์ที่ครอบคลุมทั้งการให้ และการรับ การยอมรับศักดิ์ศรี และเอื้ออาทรต่อกันมากกว่าการออกคำสั่งบังคับบัญชา

สนธยา พลศรี (2550: 207) ให้ความหมายของเครือข่ายว่า หมายถึง ความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงระหว่างสมาชิกซึ่งอาจจะเป็นบุคคลต่อบุคคล บุคคลต่อกลุ่ม กลุ่มต่อกลุ่ม เครือข่ายต่อเครือข่าย กลายเป็นเครือข่ายย่อยภายใต้เครือข่ายใหญ่ ในการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายไม่ได้เป็นเพียงการรวมตัวกันโดยทั่วไปแต่มีเป้าหมายในการทำกิจกรรมร่วมกันทั้งที่เป็นครั้งคราวหรืออาจเป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่อง จึงเป็นการเชื่อมโยงคนที่มีความสนใจร่วมกัน พบปะสังสรรค์ และพัฒนาไปสู่การลงมือร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยเป้าหมาย และจุดประสงค์เดียวกัน ดังนั้นเครือข่ายจึงไม่ใช่เป็นเพียงการรวบรวมรายละเอียดบุคคลที่เป็นสมาชิกเท่านั้น แต่มีการจัดระบบให้สมาชิกสามารถดำเนินกิจกรรมร่วมกัน เพื่อบรรลุจุดหมายที่สมาชิกเห็นพ้องต้องกัน สิ่งที่เชื่อมโยงสมาชิกเข้าด้วยกัน คือ วัตถุประสงค์ หรือผลประโยชน์ที่ต้องการบรรลุผลร่วมกัน การสนับสนุนช่วยเหลือ ซึ่งกันและกัน

นฤมล นิราทร (2543: 6 อ้างถึงใน สนธยา พลศรี, 2550: 208-209) ให้ความหมายของเครือข่ายว่า หมายถึง รูปแบบการประสานงานของกลุ่มคน หรือองค์กรที่สมัครใจแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน หรือทำกิจกรรมร่วมกันช่วยเหลือกัน โดยการติดต่อสื่อสารนั้นอาจทำได้ทั้งการผ่านศูนย์กลาง หรือแม่ข่าย และการติดต่อโดยตรงระหว่างกลุ่มซึ่งมีการจัดรูปแบบ หรือจัดระบบ ที่ยังคงความเป็นอิสระโดยมีรูปแบบการรวมตัวแบบหลวมๆ ตามความจำเป็น หรือโครงสร้างที่มีความชัดเจน

เสรี พงศ์พิศ (2548: 8) ให้ความหมายของเครือข่ายว่า หมายถึง ขบวนการทางสังคมอันเกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่ม องค์กร สถาบัน โดยมีเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และความต้องการบางอย่างร่วมกัน ร่วมกันดำเนินกิจกรรมบางอย่าง โดยที่สมาชิกของเครือข่ายยังคงความเป็นเอกเทศไม่ขึ้นต่อกัน

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543: 28 อ้างถึงใน พระมหาสุทิตย์ อากาศโร (อบอูน), 2547: 43) กล่าวถึงเครือข่ายว่า หมายถึงการที่ปัจเจกบุคคล องค์กร หน่วยงาน หรือสถาบันใดๆ ตกลงที่จะประสานเชื่อมโยงเข้าหากัน ภายใต้วัตถุประสงค์ หรือข้อตกลงอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันอย่างเป็นระบบ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อกิจกรรมต่างๆ เช่น การปฏิรูปการศึกษา โดยกลุ่มเครือข่ายนี้ ต้องมีการแสดงออกเป็นการลงมือกระทำกิจกรรมร่วมกัน

พระมหาสุทิตย์ อากาศโร (อบอูน) (2547: 44) ได้ให้ความหมายของเครือข่ายว่า หมายถึง ความร่วมมือ และการเปิดรับของฝ่ายต่างๆ ที่จะมีข้อตกลงร่วมกันในการทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งข้อกำหนดที่เกิดขึ้นนั้น เป็นความพยายามที่

จะระดมทรัพยากร กระบวนการ ความรู้ และวิธีการต่างๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งความสำเร็จ จากการร่วมมือ และการเปิดรับในสิ่งใหม่นั้นเสมอ

Schuler (1996: 9 อ้างถึงใน พระมหาสุทิตย์ อากาศโร (อบอุ้น), 2547: 37-38) ได้กล่าวว่า เครือข่าย คือ สายใยของความสัมพันธ์ทางสังคม มีความเป็นเอกภาพ มีพลังความยึดโยง และการสนับสนุนเกื้อกูลซึ่งกัน และกัน ทำนองเดียวกันกับเทคโนโลยี ก็คือ สายใย ที่เชื่อมโยง ความสัมพันธ์ และการสื่อสารของผู้คนต่างๆ ในสังคม โดยเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และระบบการสื่อสารผ่านวิทยุ โทรศัพท์ โทรศัพท์ จะมียบทบาทในการสร้างเครือข่ายในรูปแบบต่างๆ ที่สมาชิกใน เครือข่ายมารวมตัวกันโดยไม่จำกัดเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ เพศ วัย ศาสนา และฐานะทางเศรษฐกิจ

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า เครือข่ายทางสังคม หมายถึง รูปแบบความสัมพันธ์ทาง สังคมของปัจเจกบุคคล กลุ่ม ผ่านรูปแบบการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม โดยการทำกิจกรรมร่วมกัน ตลอดจนมีเป้าหมายเดียวกัน

2.1.2 ประเภทของเครือข่ายทางสังคม

สนธยา พลศรี (2550: 229-242) ได้แบ่งประเภทของเครือข่ายตามหลักเกณฑ์ที่นิยมใช้กันทั่วไป คือ

1) แบ่งตามความซับซ้อนของกลไกการทำงาน โดยพิจารณาจากความซับซ้อนในการ รวมตัว และขยายตัวของสมาชิกจากความซับซ้อนน้อยแล้วเพิ่มความซับซ้อนมากขึ้นเป็นลำดับ แบ่ง ออกเป็น 2 ประเภท คือ

(1) เครือข่ายชั้นเดียว เป็นเครือข่ายที่เกิดจากการรวมตัวของสมาชิกเพียงระดับ เดียว โครงสร้างไม่มีความซับซ้อนมากนัก

(2) เครือข่ายหลายชั้น เป็นเครือข่ายที่สมาชิกรวมกันในลักษณะของการขยาย เครือข่ายออกไปหลายระดับหรือหลายชั้น ซึ่งจะมีความซับซ้อนที่หลายระดับ

2) การแบ่งตามสถานภาพและบทบาทของสมาชิก แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

(1) เครือข่ายแนวนอน เป็นเครือข่ายที่สมาชิกมีลักษณะคล้ายคลึงกัน เมื่อรวม เป็นเครือข่ายจะมีตำแหน่ง และหน้าที่ที่ทัดเทียมกัน ไม่มีใครมีอำนาจเหนือกว่าใคร แต่ต่างนำ ศักยภาพของตนมาใช้ในการดำเนินงานของเครือข่ายอย่างเต็มที่

(2) เครือข่ายแนวตั้ง เป็นเครือข่ายที่สมาชิกมีลักษณะแตกต่างกัน เมื่อรวมเป็น เครือข่ายสมาชิกจะมีตำแหน่งหน้าที่ที่แตกต่างกันออกไป เช่นสมาชิกแกนนำ สมาชิกธรรมดา สมาชิก สมทบ เป็นต้น

3) การแบ่งตามระดับการรวมตัวของสมาชิก เป็นการแบ่งประเภทของเครือข่ายตามลักษณะการมารวมกันเป็นเครือข่ายของสมาชิก ซึ่งมีระดับแตกต่างกันออกไปหลายระดับ คือ

(1) เครือข่ายระดับบุคคล เป็นเครือข่ายที่สมาชิกประกอบด้วยบุคคลต่างๆ มารวมกันเป็นเครือข่าย เช่น เครือญาติ เพื่อนบ้าน บุคคลที่ประกอบอาชีพเดียวกัน เป็นต้น

(2) เครือข่ายระดับกลุ่มหรือองค์กร เป็นเครือข่ายที่สมาชิกเกิดจากการรวมตัวของกลุ่มหรือองค์กร ไม่ใช่บุคคล เช่น ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรจังหวัดสงขลา สหพันธ์ครูสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เครือข่ายกองทุนหมู่บ้านระดับต่างๆ เครือข่ายมหาวิทยาลัยในจังหวัดสงขลา สหภาพแรงงานแห่งประเทศไทย เป็นต้น

(3) เครือข่ายระดับบุคคลกับกลุ่มหรือองค์กร เป็นเครือข่ายที่สมาชิกประกอบด้วยบุคคลต่างๆ กับกลุ่มหรือองค์กร ซึ่งเป็นคนละระดับกัน

(4) เครือข่ายระดับชุมชนต่างๆ เป็นเครือข่ายที่สมาชิกประกอบด้วยชุมชนขนาดต่างๆ เช่น ระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ระดับเมืองกับเมือง ประเทศต่อประเทศ เป็นต้น หรือสมาชิกอาจจะประกอบด้วยชุมชนขนาดเดียวกัน หรือต่างขนาดก็ได้

(5) เครือข่ายระดับสถาบัน เป็นเครือข่ายที่สมาชิกประกอบด้วยสถาบันประเภทเดียวกัน เช่น สถาบันครอบครัวกับสถาบันครอบครัว หรือสถาบันต่างประเทศกัน เช่น สถาบันครอบครัวกับสถาบันศาสนา เป็นต้น

4) การแบ่งตามลักษณะการเป็นศูนย์กลางของเครือข่าย เป็นการแบ่งโดยพิจารณาจากลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์กลางกับสมาชิกว่าเป็นแบบใด ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

(1) เครือข่ายรวมศูนย์ เป็นเครือข่ายที่มีศูนย์กลางเพียงศูนย์เดียว มีลักษณะเป็นแบบการรวมอำนาจไว้ในศูนย์กลาง สมาชิกเป็นเพียงผู้ร่วมใช้บริการจากศูนย์กลางเท่านั้น หรือมีศูนย์กลางเป็นแม่ข่าย ส่วนสมาชิกเป็นลูกข่ายที่ต้องดำเนินงานตามแม่ข่าย เช่น ครูสภา สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย เป็นต้น

(2) เครือข่ายกระจายศูนย์ เป็นเครือข่ายที่สมาชิกมีอิสระในการดำเนินงาน แต่จะมีคณะกรรมการร่วมทำหน้าที่เป็นศูนย์กลาง หรือประสานงานเครือข่าย

(3) เครือข่ายผสม เป็นเครือข่ายที่มีโครงสร้างทั้งรูปแบบรวมศูนย์ และกระจายศูนย์รวมกัน กล่าวคือ มีศูนย์กลางทำหน้าที่ประสานงานระหว่างสมาชิก แต่ให้สมาชิกมีอิสระในการติดต่อประสานงานกันได้โดยตรงอีกด้วย

(4) เครือข่ายเชิงซ้อน เป็นเครือข่ายที่โครงสร้างเปิดโอกาสให้สมาชิกสามารถติดต่อประสานงาน ร่วมมือกันดำเนินงานภายในเครือข่ายได้โดยตรง โดยมีศูนย์กลางประสานงานหลายศูนย์

5) การแบ่งตามระดับความสัมพันธ์กับศูนย์กลาง เป็นการแบ่งประเภทของเครือข่าย โดยพิจารณาจากระดับความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกกับศูนย์กลางของเครือข่ายแบ่งได้ 3 ประเภท คือ

(1) เครือข่ายใกล้ชิด เป็นเครือข่ายที่ประกอบด้วย สมาชิกที่ใกล้ชิดกับบุคคลที่เป็นจุดศูนย์กลางมากที่สุด เช่น เครือข่ายญาติพี่น้อง เพื่อนสนิท เป็นต้น

(2) เครือข่ายรอง เป็นเครือข่ายที่ประกอบด้วยสมาชิกที่บุคคลผู้เป็นศูนย์กลางรู้จักคุ้นเคยน้อยกว่ากลุ่มเครือข่ายใกล้ชิด ได้แก่ ญาติพี่น้องลำดับห่างๆ คนที่รู้จักคุ้นเคยทั่วไป เป็นต้น

(3) เครือข่ายขยาย เป็นเครือข่ายที่ประกอบด้วย สมาชิกซึ่งบุคคลผู้เป็นจุดศูนย์กลางไม่รู้จักโดยตรง แต่สามารถติดต่อสัมพันธ์โดยผ่านบุคคลในเครือข่ายใกล้ชิดอีกทีหนึ่ง

6) การแบ่งตามขนาดของเครือข่าย เป็นการแบ่งโดยพิจารณาจากจำนวนของสมาชิกที่รวมกันเป็นเครือข่าย แบ่งออกได้ 2 ประเภท คือ

(1) เครือข่ายขนาดใหญ่หรือเครือข่ายรวม เป็นเครือข่ายที่ประกอบด้วยสมาชิกเป็นจำนวนมาก เช่น เครือข่ายกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งประเทศไทย ซึ่งสมาชิกประกอบด้วยกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองต่างๆ มากกว่า 70,000 กองทุน ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย ซึ่งสมาชิกประกอบด้วย สหกรณ์การเกษตรทุกอำเภอ เป็นต้น

(2) เครือข่ายขนาดเล็กหรือเครือข่ายย่อย เป็นเครือข่ายที่มีขนาดเล็กกว่าเครือข่ายรวม มารวมกันเป็นเครือข่ายขนาดใหญ่ขึ้น เช่น กองทุนหมู่บ้านของแต่ละหมู่บ้านรวมกันเป็นเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านระดับตำบล ผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของแต่ละตำบลรวมกันเป็นเครือข่ายผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ระดับอำเภอ เป็นต้น

7) การแบ่งตามแหล่งกำเนิดของเครือข่าย เป็นการแบ่งโดยพิจารณาจากลักษณะของที่มาหรือแหล่งเกิดของเครือข่ายเป็นสำคัญ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

(1) เครือข่ายธรรมชาติ เป็นเครือข่ายที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ เนื่องจากมีปัจจัยบางอย่างสนับสนุน เช่น เครือญาติเดียวกัน นับถือศาสนาเดียวกัน ร่วมถิ่นกำเนิดเดียวกัน ประสบปัญหาเหมือนกัน เป็นต้น

(2) เครือข่ายจัดตั้งเป็นเครือข่ายที่เกิดจากการจัดตั้งของมนุษย์ โดยมีวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น เพื่อป้องกันแก้ไขปัญหาชุมชน เพื่อพัฒนาอาชีพ เพื่อการเพิ่มพูนรายได้ เพื่อรวมพลังของคนในชุมชน เพื่อความมั่นคงของชุมชนหรือจัดตั้งขึ้นตามนโยบายของรัฐบาล เป็นต้น

8) การแบ่งตามลักษณะของสมาชิกที่เชื่อมโยงเป็นเครือข่าย เป็นการแบ่งโดยพิจารณาจากความเหมือน หรือความคล้ายคลึงกันของสมาชิก และความแตกต่างกันของสมาชิก แบ่งได้ 2 ประเภท คือ

(1) เครือข่ายประเภทเดียวกัน เป็นเครือข่ายที่สมาชิกประกอบด้วยบุคคล กลุ่ม หรือองค์กรที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน เช่น เครือข่ายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์จังหวัดต่างๆ สมาพันธ์ครูแห่งประเทศไทย สมัชชาคนจนภาคอีสาน สันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย ชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้านแห่งประเทศไทย เครือข่ายมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ เป็นต้น

(2) เครือข่ายต่างประเภทกัน เป็นเครือข่ายที่สมาชิกประกอบด้วยสมาชิก ซึ่งมีความแตกต่างกัน แต่มารวมกันเป็นเครือข่ายเนื่องจากมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน เช่น เครือข่ายประชา รัฐจังหวัดต่างๆ ประชาคมจังหวัดต่างๆ เป็นต้น

9) การแบ่งตามลักษณะความสัมพันธ์กับรัฐบาล เป็นการแบ่งโดยพิจารณาจากการ จัดตั้ง และการสนับสนุนจากรัฐบาลเป็นสำคัญ แบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ

(1) เครือข่ายภาครัฐ เป็นเครือข่ายที่เกิดจากการจัดตั้ง หรือการสนับสนุนโดย รัฐบาล เช่น เครือข่ายอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม เครือข่ายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และเครือข่ายอื่นๆ ที่จัดตั้งและสนับสนุนโดยกระทรวง กรมและหน่วยงานต่างๆ ของรัฐบาล

(2) เครือข่ายภาคเอกชน เป็นเครือข่ายที่ประชาชนรวมกันจัดตั้งขึ้นเพื่อ วัตถุประสงค์บางอย่าง โดยไม่อยู่ใต้การบังคับบัญชาของรัฐบาล เช่น สโมสรออนไลน์แห่งประเทศไทย สโมสรโรตารีแห่งประเทศไทย สมาคมธนาคารแห่งประเทศไทย สมาคมพ่อค้าจังหวัดต่างๆ

(3) เครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชน เป็นเครือข่ายที่เกิดจากองค์กรพัฒนาเอกชน ซึ่งไม่ถูกบังคับบัญชาโดยรัฐบาล มีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาในด้านต่างๆ โดยไม่แสวงหากำไร เช่น คณะกรรมการประสานงานองค์กรพัฒนาเอกชนแห่งประเทศไทย คณะกรรมการประสานงาน องค์กรพัฒนาเอกชนภาคใต้ เป็นต้น

10) การแบ่งตามลักษณะของงาน เป็นการแบ่งโดยพิจารณาจากลักษณะกิจกรรมการ ดำเนินงานของเครือข่าย แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

(1) เครือข่ายพื้นที่ เป็นเครือข่ายที่ดำเนินงานอยู่ในพื้นที่เดียวกัน โดยกิจกรรมมี ความหลากหลายแตกต่างกันออกไป เช่น อยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน ตำบลเดียวกัน อำเภอเดียวกัน จังหวัดเดียวกัน ประเทศเดียวกัน เป็นต้น แต่รวมกันเป็นเครือข่าย

(2) เครือข่ายกิจกรรม เป็นเครือข่ายที่ดำเนินงานในกิจกรรมที่เหมือนกันหรือ คล้ายคลึงกัน ซึ่งอาจจะครอบคลุมพื้นที่หลายหมู่บ้าน หลายตำบล หลายอำเภอ หลายจังหวัด หลาย ประเทศ เป็นต้น

11) การแบ่งตามกฎหมาย เป็นการแบ่งโดยพิจารณาจากการจดทะเบียน หรือการไม่ จดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมายของเครือข่าย แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

(1) เครือข่ายที่ไม่เป็นนิติบุคคล เป็นเครือข่ายที่รวมตัวกันอย่างไม่เป็นทางการ หรือยังไม่ได้ดำเนินการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลตามที่กฎหมายกำหนด เช่น ชมรม สมาคมต่างๆ ที่ยังไม่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล เป็นต้น

(2) เครือข่ายนิติบุคคล เป็นเครือข่ายที่ดำเนินการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล ถูกต้องตามกฎหมาย และระเบียบของส่วนราชการ เช่น ชุมนุมสหกรณ์เครดิตยูเนียนแห่งประเทศไทย สมาคมออนไลน์แห่งประเทศไทย หอการค้าแห่งประเทศไทย เป็นต้น

12) การแบ่งตามรูปแบบความร่วมมือระหว่างสมาชิก เป็นการแบ่งโดยพิจารณาจาก ลักษณะความร่วมมือของสมาชิกในการดำเนินงานของเครือข่าย แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

(1) เครือข่ายไม่เป็นทางการ เป็นเครือข่ายที่สมาชิกรวมกันเป็นเครือข่าย โดยไม่ต้องมีการลงนาม ไม่ต้องมีระเบียบกฎเกณฑ์ที่เป็นลายลักษณ์อักษรแต่มารวมกันด้วยความจริงใจ เพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน เช่น เครือข่ายขององค์กรพัฒนาเอกชน เป็นต้น

(2) เครือข่ายเป็นทางการ เป็นเครือข่ายที่สมาชิกรวมกันภายใต้พันธสัญญาที่เป็นลายลักษณ์อักษร มีการกำหนดโครงสร้าง กฎระเบียบของเครือข่ายบทบาท หน้าที่ของสมาชิกไว้อย่างชัดเจน เช่น สภานายความ เครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุข (อ.ส.ม.) เป็นต้น

13) การแบ่งตามคุณสมบัติของเครือข่าย เป็นการแบ่งโดยพิจารณาจากคุณลักษณะของการรวมกันเป็นเครือข่าย แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

(1) เครือข่ายเทียม เป็นเครือข่ายที่ขาดคุณสมบัติของการเป็นเครือข่ายแต่เข้าใจว่าเป็นเครือข่าย เพราะเป็นเพียงการรวมกันของสมาชิกแต่ไม่ได้ร่วมกันแบบเครือข่าย ไม่มีวัตถุประสงค์ และเป้าหมายร่วมกัน ไม่มีความตั้งใจที่จะดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ตัวอย่างเช่น สมาชิกของสมาคมศิษย์เก่าบางสถาบันการศึกษาที่มีการจัดงานชุมนุมศิษย์เก่าทุกปี สมาชิกในรุ่นเดียวกันต่างมาสังสรรค์กันในลักษณะของการรับประทานอาหารเท่านั้น ไม่ได้มีกิจกรรมอื่นใดอีก เป็นต้น

(2) เครือข่ายแท้ เป็นเครือข่ายที่สมาชิกรวมกันเป็นเครือข่ายแล้วมีลักษณะของการเป็นเครือข่ายที่แท้จริง

14) การแบ่งตามลักษณะของเครือข่าย เป็นการแบ่งโดยพิจารณาลักษณะที่สำคัญของเครือข่าย แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ

(1) เครือข่ายการเรียนรู้ เป็นเครือข่ายเพื่อการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด ประสบการณ์ ภูมิปัญญา และเทคโนโลยีต่างๆ เช่น ชมรมแพทย์แผนไทยภาคใต้ เป็นต้น

(2) เครือข่ายกิจกรรม เป็นเครือข่ายช่วยเหลือ และร่วมมือทำกิจกรรมในลักษณะเดียวกัน หรือสนับสนุนส่งเสริมกัน เช่น เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน เครือข่ายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นต้น

(3) เครือข่ายทรัพยากร เป็นเครือข่ายที่ระดม และจัดการทรัพยากรในท้องถิ่น ภาคราชการ เอกชน เข้าไปส่งเสริมสนับสนุนการขาดแคลนทรัพยากรในแต่ละพื้นที่ให้สามารถ ดำเนินการต่อไปได้อย่างที่คาดหวัง เช่น เครือข่ายประมงชายฝั่งจังหวัดสงขลา เป็นต้น

15) การแบ่งตามวิชาชีพของสมาชิก เป็นการแบ่งโดยพิจารณาจากลักษณะการ ประกอบอาชีพของสมาชิกเครือข่ายเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นหลายประเภท เช่น เครือข่ายครู เครือข่าย นักวิชาการ เครือข่ายนักการเมือง เครือข่ายกำนันผู้ใหญ่บ้าน เครือข่ายแพทย์แผนไทย เครือข่าย นักวิจัย เป็นต้น

16) การแบ่งตามลักษณะกิจกรรมของเครือข่าย เป็นการแบ่งโดยพิจารณาจาก ลักษณะของกิจกรรม หรืองานที่ดำเนินการ ซึ่งแบ่งออกเป็นหลายประเภท เช่น เครือข่ายสตรี เครือข่ายเด็กและเยาวชน เครือข่ายคนพิการ เครือข่ายผู้สูงอายุ เครือข่ายสิ่งแวดล้อม เครือข่ายภูมิ ปัญญาชาวบ้าน เครือข่ายคุ้มครองผู้บริโภค เครือข่ายสุขภาพ เครือข่ายสิทธิมนุษยชน เครือข่ายการ เรียนรู้ร่วมกันของชุมชน เป็นต้น

เสรี พงศ์พิศ (2548: 198-199) เครือข่ายมีหลายประเภท ขึ้นอยู่กับสมาชิก พื้นที่ กิจกรรม หลัก วัตถุประสงค์ และโครงสร้างการดำเนินงานในลักษณะองค์กรของเครือข่ายเอง ดังนี้

1) เครือข่ายแนวราบ โดยการประสานบุคคลที่อยู่ใน “ระดับ” เดียวกัน อาชีพ เดียวกัน ให้มาเชื่อมประสานเป็นเครือข่ายกัน เช่น เครือข่ายเกษตร เครือข่ายนักพัฒนา เครือข่าย นักวิจัย เป็นต้น อาจเป็นปัจเจกบุคคล หรืออาจเป็นสถาบันก็ได้ เช่น เครือข่ายสถาบันวิจัย เครือข่าย ศูนย์ข้อมูล เป็นต้น บางเครือข่ายอาจเปิดสำหรับบุคคลทั่วไป สถาบันทั่วไป ใครก็ได้ที่สนใจในเรื่อง หรือประเด็นเดียวกันนั้น

2) เครือข่ายที่มีลักษณะแนวตั้ง เช่น การนำผู้คนจากหลากหลายอาชีพที่แตกต่างกัน มาเป็นเครือข่ายกัน เช่น เกษตรกร นักพัฒนา นักวิชาการ นักธุรกิจ นักการเมือง องค์กรทุน เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และร่วมกัน เครือข่ายนี้มีมากขึ้นวันนี้เพราะการสื่อสารทางอินเทอร์เน็ต ช่วยให้เห็นไม่ว่าอาชีพอะไร ฐานะอะไร ระดับใด สามารถเป็นสมาชิกอย่างเท่าเทียมกัน

3) เครือข่ายส่วนใหญ่เกิดขึ้นเพื่อทำให้การสื่อสาร การแลกเปลี่ยนข้อมูล และ ประสบการณ์ดีขึ้น ง่ายขึ้น และมีการร่วมมือกันในเรื่องต่างๆ ได้สะดวก และดียิ่งขึ้น และอีก บางส่วนทำให้เป็นพลังต่อรองกับอำนาจต่างๆ ได้ดีขึ้น ไม่ว่าจะป็นองค์กรของรัฐ หรือเอกชน องค์กรทุน หรือองค์กรวิชาการทำให้ได้รับความสนใจ และความช่วยเหลือง่ายขึ้น

4) เครือข่ายจำนวนหนึ่งเกิดขึ้นเพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือในด้านการศึกษา การฝึกอบรม การจัดการทรัพยากร การจัดการตลาด บางเครือข่ายแลกเปลี่ยนทรัพยากรกัน เช่น พันธุ์ไม้ พันธุ์สัตว์ ผลผลิตทางการเกษตรในท้องถิ่น (เครือข่ายยโสธรแลกเปลี่ยนข้าวกับขี้เหล็กและผลผลิต

อื่นๆ ของเครือข่ายนครศรีธรรมราช) บางเครือข่ายเน้นการรวมตัวกันเพื่อคัดค้านทางการเมือง รมรงค์ เพื่อให้สังคมเกิดสำนึกในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น การสร้างเขื่อน เป็นต้น

พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ (อบอู่) (2547: 84-90) การแบ่งประเภท รูปแบบ และลักษณะ ความสัมพันธ์ของเครือข่ายก็เพื่อสร้างความเข้าใจ และมองเห็นภาพความเคลื่อนไหวของกลุ่ม องค์กรเครือข่ายต่างๆ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น จากพัฒนาการของความเป็นเครือข่ายในสังคมไทย จะเห็นได้ ว่า มีกระบวนการเกิดขึ้นของเครือข่ายในภาคส่วนต่างๆ อย่างมากมาย ทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน และภาคประชาชน รวมทั้งในด้านแนวคิด กิจกรรม ก็มีกระบวนการแบ่ง ประเภท และรูปแบบของเครือข่ายออกเป็นนัยต่างๆ ดังนั้น ประเภท และรูปแบบของเครือข่ายจึงมี ความแตกต่างกันไปตามนิยาม และกิจกรรมที่แต่ละกลุ่ม หรือผู้ที่ใช้กิจกรรมเครือข่ายกำหนดขึ้น โดยในที่นี้จะกล่าวถึงเกณฑ์บางประการในการจัดประเภท และรูปแบบของเครือข่าย เพื่อให้ เหมาะสมกับการประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างการเรียนรู้ของทุกฝ่าย ดังนี้

1) เครือข่ายเชิงพื้นที่ หมายถึง การรวมตัวของ กลุ่ม องค์กร เครือข่าย ที่อาศัยพื้นที่ รูปธรรม หรือพื้นที่ดำเนินการเป็นปัจจัยหลักในการทำงานร่วมกัน เป็นกระบวนการพัฒนาที่อาศัย กิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่เป้าหมายนำทาง และเป็นการพัฒนาแบบบูรณาการที่ไม่แยกส่วนต่างๆ ออกจากกัน โดยยึดเอาพื้นที่เป็นที่ตั้งแห่งความสำเร็จในการทำงานร่วมกันของทุกฝ่าย

2) เครือข่ายเชิงประเด็นกิจกรรม ได้แก่ เครือข่ายที่ใช้ประเด็นกิจกรรม หรือ สถานการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นปัจจัยหลักในการรวมกลุ่มองค์กร โดยมองข้ามมิติในเชิงพื้นที่ มุ่งเน้นการ จัดการในประเด็นกิจกรรมนั้นๆ อย่างจริงจัง และพัฒนาให้เกิดความร่วมมือกับภาคอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

3) เครือข่ายแบ่งตามโครงสร้างหน้าที่ ได้แก่ เครือข่ายที่เกิดขึ้นโดยอาศัยภารกิจ/ กิจกรรม และการก่อตัวของกลุ่มผลประโยชน์ในสังคม เป็นแนวทางในการแบ่งเครือข่าย ซึ่งอาจ แบ่งเป็นเครือข่ายภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคธุรกิจเอกชน และภาคองค์กรพัฒนาเอกชน โดย เครือข่ายต่างๆ ดังกล่าวมุ่งเน้นการดำเนินการ ภายใต้กรอบแนวคิด หลักการ วัตถุประสงค์ และ เป้าหมายหลักของหน่วยงาน หรือโครงสร้างหลักของกลุ่มผลประโยชน์นั้นๆ

นฤมล นิราทร (2543 : 18-21) ได้จำแนกประเภทของเครือข่ายทางสังคม ตามมิติ 4 มิติ ดังนี้

1) จำแนกตามพื้นที่ดำเนินการ เช่น เครือข่ายระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ภาค และประเทศ

2) จำแนกตามกิจกรรมหรือประเด็นปัญหา เช่น เครือข่ายที่ทำงานด้านเด็ก สตรี สาธารณสุข เศรษฐกิจ พัฒนาชุมชน สิทธิมนุษยชน สิ่งแวดล้อม

3) จำแนกตามอาชีพหรือสถานภาพทางสังคม เช่น เครือข่ายด้านแรงงาน เครือข่าย กลุ่มพระสงฆ์ เครือข่ายครูพิทักษ์สิทธิเด็ก เครือข่ายสาววัดนักรเรียน

4) จำแนกตามรูปแบบโครงสร้างหรือความสัมพันธ์ ทำให้เกิดเครือข่ายใน 2 ลักษณะ คือ เครือข่ายตามแนวตั้ง คือ 1) เครือข่ายที่มีโครงสร้างเป็นช่วงชั้น ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรภายในเครือข่ายไม่เท่ากัน และ 2) เครือข่ายตามแนวนอน เป็นเครือข่ายที่ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรภายในเครือข่ายเท่าเทียมกัน

2.1.3 ลักษณะของเครือข่ายทางสังคม

สนธยา พลศรี (2550: 264-265) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของเครือข่าย มีดังนี้

- 1) มีแกนนำและสมาชิกที่เข้มแข็ง สามารถดำเนินงาน และขยายกิจการของเครือข่ายได้ และมีประสิทธิภาพ
- 2) มีภูมิปัญญาและองค์ความรู้ของเครือข่าย ที่อาจจะเกิดจากสมาชิก หรือชุมชนท้องถิ่นที่สมาชิกอยู่อาศัย หรือจากภายนอกชุมชน หรือจากการบูรณาการภูมิปัญญาทั้งสองได้อย่างเหมาะสมกับเครือข่าย
- 3) มีสัมพันธภาพที่ดี เครือข่ายมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิก และภายนอกทำให้การดำเนินงานของเครือข่ายราบรื่น เป็นที่ยอมรับ และประสบความสำเร็จ
- 4) การเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสมาชิก เครือข่ายมีช่องทางให้สมาชิกได้มีเวทีสำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสามารถดำเนินการได้อย่างสะดวก ทำให้สมาชิกได้รับความรู้ และประสบการณ์ตลอดเวลา
- 5) การทำกิจกรรมและความต่อเนื่อง เครือข่ายสามารถคิด และดำเนินกิจกรรมได้ด้วยตนเองสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง ไม่ขาดตอน ไม่ต้องพึ่งพากรภายนอก
- 6) ทรัพยากรและการแบ่งปัน เครือข่ายมีทรัพยากรในการดำเนินงานอย่างเพียงพอ อาจจะใช้การจัดหาของเครือข่ายเอง หรือการแบ่งปันกับองค์กร และเครือข่ายอื่นๆ ทำให้เครือข่ายสามารถดำเนินกิจกรรมได้ และมีประสิทธิภาพ
- 7) การเรียนรู้และนวัตกรรม สมาชิกของเครือข่ายมีการเรียนรู้ผ่านกระบวนการต่างๆ สามารถสร้างนวัตกรรม ทั้งที่เป็นความรู้ และเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ประโยชน์ได้
- 8) การสื่อสาร เครือข่ายสามารถสื่อสารระหว่างเครือข่ายกับสมาชิกได้ง่าย สะดวก และรวดเร็ว ทำให้สมาชิกได้ทราบข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัย และเป็นประโยชน์
- 9) การบริหารจัดการที่ดี เครือข่ายมีการบริหารจัดการที่ดี เหมาะสมกับการดำเนินงานของเครือข่าย ทำให้เครือข่ายดำเนินกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล
- 10) ระบบการติดตามและประเมินงาน เครือข่ายมีระบบการติดตาม และประเมินงานที่มีประสิทธิภาพ มีฐานข้อมูลเกี่ยวกับเครือข่ายอย่างเพียงพอ สามารถให้การสนับสนุนช่วยเหลือสมาชิกได้ทันเวลา และเหมาะสม

เสรี พงศ์พิศ (2548: 201) สรุปลักษณะของเครือข่าย ไว้ดังนี้

- 1) เป็นกลุ่มองค์กรและ/หรือบุคคลที่มาร่วมกันเพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์ และความสนใจที่ตั้งขึ้นร่วมกัน
- 2) เป็นเวทีเพื่อกิจกรรมทางสังคมโดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน
- 3) ดำรงอยู่ได้ยาวนาน (ไม่ใช่เฉพาะกิจ) ด้วยการสื่อสารแบบใดแบบหนึ่งที่ต่อเนื่อง
- 4) มีความรู้สึกผูกพันกับโครงสร้างที่พัฒนาขึ้นมาร่วมกัน และร่วมกันรับผิดชอบ
- 5) มีฐานอยู่ที่ความเป็นเจ้าของร่วมกัน และความมุ่งมั่นที่จะทำตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ร่วมกัน รวมทั้งเครื่องมือ หรือวิธีการในการดำเนินการที่คิดไว้ร่วมกัน

2.1.4 การก่อเกิดเครือข่ายทางสังคม

สนธยา พลศรี (2550: 257) เครือข่ายแต่ละประเภทมีลักษณะแตกต่างกัน การเกิดขึ้นของเครือข่ายแต่ละเครือข่ายจึงมีสาเหตุ ปัจจัยสนับสนุน และการก่อรูปเครือข่ายที่แตกต่างกันออกไป สาเหตุของการเกิดเครือข่าย มีดังต่อไปนี้

1) การเกิดโดยธรรมชาติ เป็นการเกิดเครือข่ายขึ้นเอง โดยไม่มีใครจัดตั้งซึ่งเป็นผลของความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างมนุษย์ เช่น ความสัมพันธ์ของระบบครอบครัว และเครือข่าย ความสัมพันธ์ของครูอาจารย์ และลูกศิษย์ เป็นต้น ซึ่งมีลักษณะของการเป็นเครือข่ายอยู่แล้ว เมื่อบุคคลมีส่วนร่วมในระบบความสัมพันธ์ดังกล่าว ก็จะเป็นส่วนหนึ่งของระบบเครือข่ายด้วย

2) เกิดจากวิกฤตการณ์ของสังคมมนุษย์ เป็นการเกิดเครือข่ายที่เป็นผลจากการเกิดปัญหา หรือวิกฤตการณ์ขึ้นในสังคมที่สมาชิกตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องร่วมมือกันแก้ไขปัญหา ในลักษณะของการรวมพลังกัน สมาชิกส่วนใหญ่จะมีคุณลักษณะที่คล้ายคลึงกัน เช่น อาศัยอยู่ในชุมชนเดียวกัน อาชีพเดียวกัน หรือเกี่ยวข้องกัน ดำรงชีวิตร่วมกัน หรือเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน เป็นต้น การเกิดของเครือข่ายอาจจะเริ่มจากการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์แสวงหาแนวทางในการแก้ปัญหา และร่วมกันแก้ไขปัญหาในลักษณะของเครือข่ายที่เป็นอิสระปราศจากการครอบงำกัน และกัน มีความสัมพันธ์แบบไม่ซับซ้อน หรือเป็นแนวราบที่ต่างต้องพึ่งพาอาศัยกัน และกัน เช่น เครือข่ายพิทักษ์ป่า เครือข่ายอนุรักษ์ลุ่มน้ำ เป็นต้น

3) การเกิดโดยวิวัฒนาการ เป็นการเกิดเครือข่ายเนื่องจากความสัมพันธ์ของสมาชิก เช่น เพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมงาน เป็นต้น มารวมกันโดยวัตถุประสงค์บางอย่างเป็นเวลานานในลักษณะของกลุ่ม และองค์กร แล้วพัฒนาความสัมพันธ์เป็นเครือข่าย เช่น จากกลุ่มแบบสภากาแฟ พัฒนาเป็นเครือข่ายประชาคมหมู่บ้าน หรือประชาคมเมือง เป็นต้น

4) การเกิดโดยการจัดตั้ง เป็นการเกิดเครือข่ายที่มีผู้จัดตั้ง และให้การสนับสนุนเพื่อวัตถุประสงค์บางประการ จนสมาชิกรวมกันเป็นเครือข่าย ทั้งการจัดตั้งโดยผู้นำ รัฐบาล ภาคเอกชน

และองค์กรพัฒนาเอกชน เช่น เครือข่ายกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง เครือข่ายสหกรณ์ เครือข่ายของกระทรวงต่างๆ เป็นต้น

เสรี พงศ์พิศ (2548: 209) ขั้นตอน 8 ขั้นตอนต่อไปนี้เป็นเรื่องเครือข่ายองค์กรที่ดำเนินงาน เพื่อให้การส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน สนับสนุนชุมชนเข้มแข็ง เพราะการดำเนินงานเครือข่ายองค์กรชุมชนมักเริ่มต้นเป็นเครือข่ายหลวมๆ แบบ “ธรรมชาติ” มากกว่า และไม่จำเป็นต้องมีการกำหนดข้อความเอกสารอะไรให้ดูเป็นทางการยุ่งยาก แต่องค์กรที่ต้องการทำงานเครือข่ายร่วมกับองค์กรอื่นๆ เพื่อให้การสนับสนุนชุมชน โดยการทำงานเป็นเครือข่ายควรดำเนินการ ดังนี้

1) ร่างเป้าประสงค์ให้ชัดเจน เพื่อให้รู้ว่าสาเหตุความเป็นมาของการก่อตั้งเครือข่ายคืออะไร ทำไมจึงต้องมีเครือข่ายนี้ ตั้งแล้วจะทำอะไร

- 2) บอกเป้าหมาย และวัตถุประสงค์
- 3) กำหนดแผนการดำเนินงาน
- 4) กำหนดกฎระเบียบ กฎเกณฑ์ขั้นพื้นฐาน
- 5) กำหนดกระบวนการในการตัดสินใจ
- 6) เตรียมแผนการสื่อสารระหว่างสมาชิก
- 7) เลือกโครงสร้างการจัดการองค์กร
- 8) จัดหาทุนในการดำเนินงาน

พระมหาสุทิตย์ อากาศโร (อบอุณ) (2547: 109-110) การก่อตัวของเครือข่าย ในการก่อตัว หรือการเกิดขึ้นของเครือข่ายนั้นมีการก่อตัวที่หลากหลายทั้งเกิดขึ้นด้วยการจัดตั้งของภาคส่วนต่างๆ เกิดขึ้นตามธรรมชาติจากการเรียนรู้ร่วมกัน และเกิดขึ้นเพราะสถานการณ์ก่อให้เกิดขบวนการเครือข่าย ในที่นี้จะกล่าวถึงการก่อตัวของเครือข่ายดังกล่าว ในสังคมไทยโดยจำแนกออกเป็น 3 ด้านตามลักษณะการก่อตัว ได้แก่

1) เครือข่ายที่เกิดขึ้นจากการจัดตั้ง และการสนับสนุนของภาคส่วนต่างๆ การก่อตัวของเครือข่ายในลักษณะนี้ ส่วนใหญ่เป็นเครือข่ายที่ภาครัฐ หรือหน่วยงานบางแห่งต้องการส่งเสริมหรือเข้าไปจัดตั้ง เพื่อให้สอดคล้องกับกระบวนการพัฒนาตามแนวนโยบายของภาครัฐ และเพื่อเพิ่มศักยภาพให้กับชุมชนในการพึ่งพาตนเอง เช่น เครือข่ายกองทุนหมู่บ้าน เครือข่ายพัฒนาชุมชน เป็นต้น โดยเครือข่ายเหล่านี้ อาจแบ่งประเภทของการจัดตั้งได้อีก 2 ประเภท คือ เครือข่ายที่เป็นนิติบุคคล เช่น เครือข่ายสหกรณ์ออมทรัพย์ มูลนิธิเพื่อการพัฒนาไท ฯลฯ และเครือข่ายที่ไม่เป็นนิติบุคคล เช่น เครือข่ายชาวบ้าน เครือข่ายชมรมลูกเสือชาวบ้าน เป็นต้น ซึ่งโครงสร้างความสัมพันธ์ของเครือข่ายที่เกิดจากการจัดตั้งนี้ จะมีลักษณะกิจกรรม และกระบวนการทำงานที่เป็นทางการ มีระบบ ระเบียบ และมีโครงสร้างความสัมพันธ์ในแนวดิ่ง ที่เป็นไปตามกระแสของแหล่งทุน และนโยบายของหน่วยงานนั้นๆ

2) เครื่องข่ายที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ได้แก่ เครื่องข่ายที่เกิดขึ้นจากความสมานฉันท์ การร่วมแรงร่วมใจของฝ่ายต่างๆ ที่มองเห็นความจำเป็นในการเรียนรู้ และการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน แล้วมารวมตัวกันเป็นเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ ตลอดจนถึงการพึ่งพาอาศัย โดยเป็นเครือข่ายที่มีการสื่อสาร และความผูกพันที่มีชีวิตชีวา มีกระบวนการ ที่ประสานสอดคล้องกับความสนใจ และความต้องการอย่างแท้จริงของสมาชิกมีแนวทางการดำเนินการที่เป็นอิสระจากการครอบงำของฝ่ายต่างๆ และจะเกิดขึ้นในชุมชนปฏิบัติการที่ใช้ความสมานฉันท์ และการเรียนรู้เป็นเครื่องมือในการทำกิจกรรมร่วมกัน ส่วน โครงสร้างความสัมพันธ์ของเครือข่ายในลักษณะนี้ จะมีความสัมพันธ์ที่ไม่ซับซ้อน อยู่ในแนวราบบนพื้นฐานการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการพึ่งพาอาศัย มีความยืดหยุ่น และมีความสอดคล้องกับบริบทที่เกิดขึ้นในสังคม

3) เครื่องข่ายที่เกิดขึ้น โดยสถานการณ์เป็นตัวกำหนด ได้แก่ เครื่องข่ายที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์ และประเด็นปัญหาที่ทุกฝ่ายเห็นว่า จำเป็นต้องใช้ความเป็นเครือข่ายในการแก้ไขปัญหา และสร้างพลังในการเรียนรู้ หรือการต่อรอง เพื่อให้เกิดการพัฒนากิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เครื่องข่ายที่เกิดขึ้นในลักษณะนี้ จะเกิดขึ้นหลังจากที่สถานการณ์นั้นเกิดความสูงงอมอย่างเต็มที่ และมีผู้ประสานงานเพื่อให้เครือข่ายมีความต่อเนื่อง เช่น เครื่องข่ายผู้ได้รับผลกระทบจากโครงการพัฒนาของภาครัฐ ซึ่ง โครงสร้างความสัมพันธ์ของเครือข่ายในลักษณะนี้ จะมีการรวมพลังอย่างแน่นหนา บนพื้นฐานของการต่อสู้ และการเรียกร้องเพื่อปกป้อง และรักษาสิทธิของตนเองในการพัฒนา และมีการปรับบทบาทต่อการพัฒนาในแง่มุมที่หลากหลาย โดยเป็นกระบวนการเรียนรู้จากสถานการณ์ และบริบททางสังคม

2.1.5 ปัจจัยความสำเร็จของเครือข่ายทางสังคม

สนธยา พลศรี (2550: 265-276) ได้มีผู้เสนอปัจจัยที่สนับสนุนความสำเร็จของเครือข่ายไว้หลายท่านดังนี้

สมกุล ถาวรกิจ (ม.ป.ป.: 15-16 อ้างถึงในสนธยา พลศรี, 2550: 265) เสนอว่า การดำเนินงานของเครือข่ายจะประสบความสำเร็จหรือไม่ มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัย 14 ประการ ดังนี้

- 1) ความเป็นหนึ่งเดียวกัน ทั้งจิตใจ และความสามัคคีของสมาชิกเครือข่าย
- 2) สมาชิกมีขวัญ กำลังใจ และเจตนารมณ์ร่วมกัน ที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุความสำเร็จ
- 3) ความเสียสละของสมาชิก ทั้งร่างกาย สติปัญญา และทุนทรัพย์ หรือทรัพยากร
- 4) มียุทธศาสตร์ระบบการจัดการและการวางแผนที่ดี เหมาะสมกับสถานการณ์ สมาชิกรวมกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่น

- 5) มีการติดตามและประเมินผล การดำเนินงานของเครือข่ายเป็นระยะๆ สม่าเสมอ
- 6) ใช้กระบวนการดำเนินงาน ตามวงจรคุณภาพ
- 7) ผู้นำเครือข่ายมีวิสัยทัศน์ มีความสามารถในการตัดสินใจ และประสานงานได้ดี
- 8) สมาชิกเครือข่ายมีคุณภาพ ทุกคนมองเห็นประโยชน์ร่วมกัน ไม่เห็นแก่ประโยชน์

ส่วนคน

- 9) กิจกรรมของเครือข่าย มีการจัดการอย่างต่อเนื่องไม่ขาดตอน
- 10) สมาชิกและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของเครือข่าย
- 11) มีการดำรงรักษาเครือข่ายเดิมไว้และขยายเครือข่ายใหม่ เพิ่มเติมขึ้นตลอดเวลา

ไม่หยุดนิ่ง

12) สมาชิกมีความจริงใจ จริงจัง มีความศรัทธาต่อกันและกันและต่อเครือข่าย ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ให้เกียรติซึ่งกัน และกันมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

13) ระเบียบกฎเกณฑ์ของเครือข่าย มีความเหมาะสมกับสมาชิก และการดำเนินงานของเครือข่าย

14) มีทรัพยากรเพียงพอต่อการดำเนินงานของเครือข่าย มีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้

อีเบอร์ฮาร์ด อี. ซูอิง (Scheuing อ้างถึงใน นฤมล นิราทร, 2543: 59-65) เสนอปัจจัยแห่งความสำเร็จของเครือข่ายมี 6 ประการ ดังนี้

1) การมีพันธสัญญาที่หนักแน่นระหว่างกัน เป็นการที่สมาชิกของเครือข่ายมีอุดมการณ์ และความสัมพันธ์ระหว่างกันที่เกิดจากกระบวนการทำงานร่วมกันประสบความสำเร็จหรือประสบความสำเร็จล้มเหลวร่วมกัน และร่วมปรึกษากันอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

2) การปรับปรุงพัฒนาตลอดเวลา เครือข่ายจะประสบความสำเร็จเมื่อสมาชิกของเครือข่ายมีการปรับปรุง และพัฒนาอยู่ตลอดเวลา โดยมีการประเมินความต้องการ และความคาดหวังของสมาชิก จุดแข็ง จุดอ่อนของสมาชิกตลอดระยะเวลาการทำงาน มีการสื่อสารระหว่างกันอย่างชัดเจนเกี่ยวกับความต้องการ และความคาดหวังของแต่ละฝ่าย การประเมินสถานการณ์ของปัญหาทั้งภายใน และภายนอกเครือข่าย และการเปรียบเทียบกับเกณฑ์ หรือมาตรฐานที่ดีที่สุด เพื่อเปรียบเทียบผลงานของเครือข่ายกับเครือข่ายอื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน เป็นต้น ผลที่ได้จากการประเมินจะเป็นข้อมูลสำคัญที่นำมาใช้ในการปรับปรุงพัฒนาเครือข่าย

3) การรักษาพันธกรณีระยะยาว การรักษาพันธกรณีระยะยาวระหว่างสมาชิกของเครือข่ายมีผลสำคัญต่อการปรับปรุงพัฒนาเครือข่ายตลอดเวลา เพราะเครือข่ายที่มีความผูกพันกันในระยะยาว และได้รับประโยชน์ร่วมกันเท่านั้นที่ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนทรัพยากร ร่วมกัน

ทำงาน และสร้างผลงานที่เป็นประโยชน์ต่อเครือข่าย การสร้างและรักษาพันธกรณีระยะยาวต้องอาศัยการระดมทรัพยากร และการลงทุนระยะยาว เพื่อสร้างศรัทธาร่วมกันของสมาชิก ต้องใช้การติดต่อสื่อสารในการรักษาความสัมพันธ์ และต้องอาศัยประวัติศาสตร์ร่วมกัน เช่น การมีประสบการณ์ในการทำงานร่วมกันซึ่งไม่ใช่เฉพาะผลงานเท่านั้น แต่หมายถึงมิตรภาพ และการร่วมทุกข์ร่วมสุขระหว่างกันอีกด้วย

4) การเสริมพลัง หมายถึง การสนับสนุนให้สมาชิกเครือข่ายได้มีโอกาสแสดงความสามารถตลอดจนใช้วิจารณญาณของตนในสถานการณ์ต่างๆ ได้ร่วมแก้ไขปัญหาต่างๆ เช่น การจัดกิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์ การจัดหาทุนดำเนินงาน การหาทรัพยากรต่างๆ ที่จำเป็นต่อการทำงานของเครือข่าย เป็นต้น

5) การมีค่านิยมร่วม ค่านิยมร่วมกันของสมาชิกเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อพฤติกรรมในการทำงานของเครือข่าย เช่น การให้ความสำคัญต่อคุณภาพของงาน ความยืดหยุ่น การเปิดเผยจริงใจ การให้ความสำคัญต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การมีค่านิยมในการทำงานร่วมกันเป็นทีม เป็นต้น

6) ภาวะผู้นำ ภาวะผู้นำของเครือข่าย หมายความว่า การสร้างวิสัยทัศน์ในเชิงยุทธศาสตร์ ความสามารถในการชักจูงโน้มน้าวให้ผู้อื่นเห็นความสำคัญที่จะต้องกระทำร่วมกัน และจัดหาทรัพยากรที่จำเป็นต่อการทำงาน เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของเครือข่าย และผลสำเร็จของเครือข่าย ผู้นำยังต้องมีลักษณะสำคัญอีกหลายประการ เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต ขยัน เสียสละเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม เป็นต้น

ธนา ประมุขกุล (ม.ป.ป.: 4-5 อ้างถึงใน สนธยา พลศรี, 2550: 267) เสนอว่าปัจจัยแห่งความสำเร็จของเครือข่ายมี 5 ประการ ดังนี้

1) ความเข้าใจ สมาชิกของเครือข่ายต้องมีความเข้าใจตรงกันในเรื่องวัตถุประสงค์ของเครือข่าย บทบาทของสมาชิก กิจกรรมของเครือข่าย เครือข่ายที่ประสบความสำเร็จนั้นเนื่องจากสาเหตุสำคัญ คือ ไม่สามารถสร้างความเข้าใจให้ตรงกันระหว่างสมาชิก ทั้งวัตถุประสงค์ของเครือข่าย บทบาทของตนเองว่ามีบทบาทอย่างไร เป็นบทบาทหลัก หรือบทบาทสนับสนุน เมื่อเครือข่ายตั้งขึ้น และได้ดำเนินการไปช่วงระยะเวลาหนึ่ง สมาชิกที่ไม่เข้าใจก็ถอนตัวไป เพราะเห็นว่าเครือข่ายไม่สามารถตอบสนองความต้องการของตนเองได้

2) ความเป็นประชาธิปไตยเครือข่ายมีการดำเนินงานแบบประชาธิปไตย เปิดโอกาสให้สมาชิกมีอิสระทางความคิด ทำให้ความคิดของสมาชิกมีความหลากหลาย ทั้งที่คล้ายคลึงกัน และแตกต่างกัน ดังนั้นการที่จะทำให้ความแตกต่างดังกล่าวนี้อยู่กันได้อย่างราบรื่นก็คือ การให้เกียรติการยอมรับความคิดเห็นของกันและกัน ซึ่งเท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกได้มองเห็นทางเลือกอื่นๆ ที่นอกเหนือไปจากที่ตนคิดเห็น ทำให้มองเห็นจุดดีจุดด้อยของแต่ละทางเลือก ทำให้

รู้จักการวิเคราะห์ร่วมกันอย่างเป็นเหตุเป็นผลจากการหลอมรวมของทุกความคิดเห็นซึ่งเหมาะสมมากที่สุด บนพื้นฐานของการยอมรับร่วมกัน

3) ความจริงจัง การดำเนินงานของเครือข่ายมีลักษณะเป็นการประสานงานในแนวราบไม่ใช่การบังคับบัญชาสั่งการ ดังนั้นการเป็นสมาชิกของเครือข่ายจึงเป็นแบบสมัครใจ และมีความจริงจังในการทำงานร่วมกัน โดยเห็นผลประโยชน์ร่วมกันตามวัตถุประสงค์ของเครือข่ายซึ่งบางครั้งสมาชิกอาจจะต้องเสียผลประโยชน์บางส่วนของตนให้กับเครือข่าย

4) การจัดการ เครือข่ายประกอบด้วยสมาชิกที่มีพื้นฐานหลากหลายมารวมกันโดยอิสระ ไม่ใช่การบังคับบัญชา หรือสั่งการเป็นกลไกหลักในการบริหารจัดการ ดังนั้นเครือข่ายจึงต้องมีความยืดหยุ่นในการบริหารจัดการ สามารถปรับเปลี่ยนได้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งการปรับเปลี่ยนภายในเครือข่าย และการติดต่อประสานงานกับกลุ่มองค์กรภายนอกอื่นๆ ที่อยู่นอกเหนือการจัดการของเครือข่าย

5) การสื่อสาร การสื่อสารเป็นแกนกลางที่ทำให้เครือข่ายสามารถเชื่อมโยงกันได้ การสื่อสารที่มีประสิทธิผลของเครือข่ายเป็นการสื่อสารแบบหลายช่องทางเชื่อมโดยระหว่างสมาชิกโดยอิสระ คล่องตัว เพื่อเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกันให้มากที่สุด ถึงแม้ว่าเครือข่ายจะมีระบบการสื่อสารหลักผ่านทางผู้ประสานงานอยู่แล้วก็ตาม แต่ไม่ควรกำหนดให้เป็นระบบการสื่อสารที่ตายตัว และต้องผ่านขั้นตอนตามที่กำหนด เพราะจะทำให้เครือข่ายมีระบบที่มากขึ้นตอน เกิดความล่าช้า และยุ่งยากในการดำเนินงาน

ธีรพงศ์ แก้วหาญ (2544: 257-258) เสนอว่าปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของเครือข่าย คือ การบริหารเครือข่าย ซึ่งมี 6 ประการ ดังนี้

1) กระบวนการติดต่อสื่อสารข้อมูลข่าวสาร เทคนิค วิธีการ ประสิทธิภาพ ตลอดจนการพัฒนา เครือข่ายมีกระบวนการติดต่อสื่อสารอย่างสม่ำเสมอ ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนอย่างต่อเนื่อง และมีการสรุปความก้าวหน้าในผลการดำเนินกิจกรรมของสมาชิก และเครือข่าย

2) การให้ความสำคัญแก่สมาชิกในด้านต่างๆ เป็นการพิจารณาถึงความต้องการของมวลสมาชิก การได้แลกเปลี่ยนทัศนะ มุมมองต่อการพัฒนา หรือเป้าหมายของกิจกรรมในความร่วมมือ ตลอดจนกระบวนการตัดสินใจร่วมกัน ในการกำหนดเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของเครือข่าย เพื่อให้สมาชิกสามารถแปลงไปสู่การปฏิบัติ และประสานความร่วมมือได้

3) องค์กรความร่วมมือและโครงสร้างเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองต่อการประสานความร่วมมือ สามารถป้องกันการแทรกแซง จากองค์กรอื่นๆ สามารถลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างสมาชิก และเครือข่าย และสามารถสร้างการมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียม และทั่วถึงได้

4) การส่งเสริมบทบาทและการตัดสินใจของสมาชิก เครือข่ายต้องให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้สมาชิกมีโอกาสในการตัดสินใจในขั้นตอนต่างๆ ของการดำเนินงาน เพื่อสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ และสร้างบรรทัดฐานในความร่วมมือของสมาชิก

5) การพัฒนาและระดมทรัพยากรอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ เครือข่ายต้องมีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา มีการระดมทรัพยากรอย่างต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพมีแผนในการพัฒนาที่เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เครือข่ายมีกิจกรรมที่ต่อเนื่องกันตลอดเวลาไม่หยุดนิ่ง

6) การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์บทบาทของเครือข่ายและมวลสมาชิก เพื่อระดมความร่วมมือ และสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานแก่สมาชิก และประชาชนทั่วไป ซึ่งจะทำให้เครือข่ายดำเนินงานด้วยความมั่นคง และขยายเครือข่ายสมาชิกให้กว้างออกไปมากขึ้น

ลิน สือสวน (2530: 23) เสนอว่าปัจจัยแห่งความสำเร็จของเครือข่าย มี 6 ประการดังนี้

1) ปกป้องคุ้มครองสมาชิกได้ กล่าวคือ เครือข่ายสามารถปกป้องผลประโยชน์ แก้ไขปัญหา และตอบสนองความต้องการของสมาชิกได้ และยังมีการกระจายผลประโยชน์ให้แก่สมาชิกอย่างเสมอภาค ด้วยความยุติธรรม หรือทัดเทียมกัน

2) สมาชิกมีความรู้สึกเป็นเจ้าของเครือข่าย กล่าวคือ สมาชิกมีจิตสำนึกในการเป็นเจ้าของเครือข่ายร่วมกัน และมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของเครือข่ายอย่างแท้จริง

3) มีผู้นำที่ดี เครือข่ายมีผู้นำที่ดี มีภาวะผู้นำ สามารถแสดงบทบาทของผู้นำได้อย่างเหมาะสม

4) มีความสามารถในการพึ่งตนเอง เครือข่ายต้องมีความสามารถในการทำงานอย่างเป็นระบบด้วยตนเอง ไม่ต้องพึ่งพาทภายนอก สามารถร่วมกันกำหนดเป้าหมายที่เหมาะสมสอดคล้องกับทรัพยากร ความสามารถของสมาชิก และคนในชุมชน

5) ความสามารถในการควบคุมปัจจัยต่างๆ เครือข่ายต้องมีความสามารถในการควบคุมปัจจัยต่างๆ ทั้งปัจจัยภายในเครือข่าย และภายในชุมชนให้เป็นไปตามทิศทางที่พึงประสงค์ของเครือข่าย

6) การปรับตัว เครือข่ายต้องมีความสามารถในการปรับตัวเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของเครือข่าย เพื่อความมั่นคง และพัฒนาเครือข่ายให้เจริญก้าวหน้าต่อไปได้

เสรี พงศ์พิศ (2546: 134) เสนอว่าเครือข่ายของชุมชนจะเจริญเติบโต และประสบความสำเร็จได้ด้วยปัจจัยสำคัญ 6 ประการ ดังนี้

1) มีวัฒนธรรมเครือข่าย คือ มีความสัมพันธ์แนวราบมากกว่าแนวตั้ง สมาชิกทุกคนเคารพให้เกียรติกัน ไม่ใช่ความสัมพันธ์แบบเจ้านาย ไม่มีหัวหน้าลูกน้อง แต่เป็นพี่น้องกัน สัมพันธ์กันด้วยใจ ด้วยจิตวิญญาณ ไม่ใช่ด้วยผลประโยชน์

- 2) สมาชิกมีการพบปะกัน ไปมาหาสู่กันเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ
- 3) เครือข่ายมีเป้าหมายชัดเจน ที่สมาชิกทุกคนเข้าใจตรงกัน
- 4) มีแผนงานและกิจกรรมหรือลงทุนร่วมกัน เช่น วิชาหกิจชุมชน หรือกลุ่มออมทรัพย์ เป็นต้น อันเป็นเงื่อนไขให้สมาชิกพบปะ และทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง
- 5) มีกลุ่มแกนนำ ทำหน้าที่นำ และประสานงานของเครือข่ายด้วยความมุ่งมั่น
- 6) สมาชิกเครือข่ายร่วมมือ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่แข่งขันกันเอง

อนุชาติ พวงสำลี และวีรบูรณ์ วิสารทสกุล (2541: 18) มีความคิดเห็นว่าปัจจัยสำคัญที่ทำให้เครือข่ายแบบประชาสังคม ประสบความสำเร็จมี 8 ประการ ดังนี้

- 1) มีวิสัยทัศน์ร่วมกัน สมาชิกในเครือข่ายต้องมองเห็นอนาคตข้างหน้าร่วมกันรู้ และเข้าใจร่วมกันในทิศทางที่จะไปด้วยกัน หรือทำกิจกรรมร่วมกันไม่เช่นนั้นแล้วเครือข่ายจะไม่มีพลัง ไร้ทิศทาง และเป้าหมายที่จะก้าวหน้าไปด้วยกัน

- 2) มีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง เนื่องจากเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชนมีความหลากหลายซับซ้อน และต้องร่วมสร้างการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมของทุกคนทุกฝ่ายจึงเป็นสิ่งสำคัญของเครือข่าย

- 3) มีความเป็นธรรมชาติที่ไม่ใช่การแต่งตั้งจัดตั้งแต่เป็นผลจากจิตสำนึกที่จะดำเนินกิจกรรมร่วมกัน บนพื้นฐานของการเติบโตอย่างเป็นธรรมชาติ ยั่งยืนต่อเนื่องสามารถร่วมแก้ไข ปัญหาที่ซับซ้อนของชุมชน หรือท้องถิ่นได้

- 4) มีความรัก ความเอื้ออาทร สมานฉันท์ การรวมกลุ่มเครือข่ายบนพื้นฐานของความหลากหลาย และความแตกต่างของสมาชิกนั้น จำเป็นต้องสร้างขึ้นบนพื้นฐานแห่งความรัก ความเมตตา ความเอื้ออาทร และความสามัคคี เพราะส่วนสำคัญในการเชื่อมโยงให้เกิดความร่วมมืออย่างมีพลัง

- 5) มีองค์ความรู้และความสามารถในการแสวงหาความรู้ สติปัญญาความรู้ และจินตนาการเป็นพลังของมนุษย์ที่จะดำรงอยู่อย่างสร้างสรรค์ มีศักดิ์ศรี แก้ปัญหา และกำหนดทิศทางในอนาคต เครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชนจึงต้องสร้าง และสะสมองค์ความรู้ที่สามารถปรับใช้ และเรียนรู้เพิ่มขึ้นตลอดเวลา ทั้งยังต้องมีศักยภาพ และความสามารถพอที่จะแสวงหาความรู้อีกด้วย

- 6) มีการเรียนรู้จากการปฏิบัติหรือทำกิจกรรมร่วมกันเพราะจะทำให้เกิดพลัง เกิดปัญญา หมู่ เกิดใจหมู่ในสมาชิกเครือข่ายซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญ ในการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนที่ต้องอาศัยเทคนิควิธีการมากมาย และสอดคล้องกับบริบทของแต่ละเครือข่าย

- 7) มีการติดต่อสื่อสารกันอย่างต่อเนื่องหรือเป็นเครือข่ายความร่วมมือ การสื่อสารเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นความจำเป็นที่จะทำให้เครือข่ายมีความเจริญเติบโต และขยายตัวอย่าง

มั่นคง เป็นการสื่อสารในแนวราบที่ต้องคิดค้นรูปแบบใหม่ๆ ต้องเชื่อมโยงเครือข่ายความร่วมมือต่างๆ กับสื่อสารมวลชน

8) มีระบบการจัดการที่ดีมีประสิทธิภาพ เครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชนจะต้องอยู่บนพื้นฐานของการจัดการที่ดี มีประสิทธิภาพทั้งองค์กร ระบบสมาชิกของเครือข่าย

จากแนวความคิดเกี่ยวกับปัจจัยความเจริญเติบโตของเครือข่าย และปัจจัยที่สนับสนุนให้เครือข่ายประสบความสำเร็จที่กล่าวมาแล้ว อาจกล่าวได้ว่าปัจจัยที่สนับสนุนให้เครือข่ายประสบความสำเร็จ มีอยู่หลายประการ คือ

1) สมาชิกและระบบความสัมพันธ์ที่ดี สมาชิก และระบบความสัมพันธ์ของเครือข่าย เป็นปัจจัยสำคัญเบื้องต้นที่ทำให้เกิดเครือข่าย และทำให้เครือข่ายประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน สมาชิกของเครือข่ายหมายถึงสมาชิกทั้งหมดซึ่งประกอบด้วยสมาชิกทั่วไป ผู้นำ และผู้บริหารจัดการเครือข่าย และพนักงานต่างๆ ของเครือข่าย สมาชิกของเครือข่าย และระบบความสัมพันธ์ที่ดี ที่สนับสนุนให้เครือข่ายประสบความสำเร็จ ควรมีลักษณะดังนี้

(1) สมาชิกมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน มีเป้าหมายร่วมกัน ที่จะรวมพลังกันเพื่อความสำเร็จร่วมกัน

(2) สมาชิกมีผู้นำมีกลุ่มแกนนำที่มีภาวะผู้นำที่เหมาะสม เช่น มีวิสัยทัศน์ ที่ดี มีคุณธรรม มีความรู้ความสามารถ กล้าตัดสินใจ และตัดสินใจได้ถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์ สามารถจูงใจ และประสานงานได้ดี เป็นต้น

(3) สมาชิกมีความรัก ความเมตตา ความเอื้ออาทร สามานฉันท์ สามัคคีกัน ไม่แข่งขันกันหรือขัดแย้งกัน เสียสละไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม

(4) สมาชิกรวมกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่น มีพันธสัญญาที่หนักแน่น และรักษาพันธกรณี มีความจริงใจ จริงจัง สรทธาต่อกัน และกัน และมีความมั่นคงต่อเครือข่าย

(5) สมาชิกมีค่านิยมร่วมกัน มีความเข้าใจกัน ให้เกียรติกัน และกัน มีความสัมพันธ์กันแบบพี่น้อง สัมพันธ์กันด้วยใจด้วยจิตวิญญาณ ไม่ใช่เพื่อผลประโยชน์เพียงอย่างเดียว

(6) การให้ความสำคัญแก่สมาชิกในด้านต่างๆ เพื่อสร้างความรู้สึกรับเป็นเจ้าของเครือข่าย และความผูกพันต่อเครือข่าย

(7) มีการส่งเสริมให้สมาชิกได้แสดงบทบาทและโอกาส ในการตัดสินใจในกิจกรรมของเครือข่ายด้วยตนเอง และร่วมกับผู้อื่น

(8) สมาชิกให้การสนับสนุน ส่งเสริมช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีขวัญ และกำลังใจที่ดี ไม่ท้อแท้ หรือหมดกำลังใจโดยง่าย

(9) การพัฒนาความรู้ความสามารถและทักษะต่างๆ ของสมาชิกให้มีความสามารถในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของเครือข่ายได้ด้วยตนเอง

(10) ผู้นำกลุ่มแกนนำและสมาชิกมีความซื่อสัตย์สุจริต โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่รับผิดชอบงานเกี่ยวกับการเงิน และการพัสดุต้องเป็นผู้ที่สมาชิกให้ความเชื่อถือ และไว้วางใจ

2) กระบวนการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ร่วมกัน ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เครือข่ายเจริญเติบโต และประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน คือ กระบวนการมีส่วนร่วม และการเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกเครือข่าย ซึ่งควรมีลักษณะ ดังต่อไปนี้

(1) เครือข่ายมีลักษณะเป็นองค์กรแห่งความร่วมมือ มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกไม่ใช่การบังคับบัญชา หรือสั่งการ

(2) เปิดโอกาสให้สมาชิกและผู้เกี่ยวข้องในเครือข่ายทุกคนทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างกว้างขวาง ไม่ผูกขาดโดยบุคคล หรือกลุ่มคนเพียงคนใดคนหนึ่ง หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

(3) มีความสัมพันธ์แบบแนวราบ สมาชิกมีความสัมพันธ์แบบเท่าเทียมกันหรือเสมอภาคกันเคารพในศักดิ์ศรีของกัน และกัน ไม่มีใครเหนือกว่าใคร

(4) สมาชิกมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันและอย่างสม่ำเสมอ จนกลายเป็นวัฒนธรรมของเครือข่าย

(5) มีองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากเวทีของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และความสามารถในการแสวงหาความรู้ร่วมกันของสมาชิก ไม่ใช่โดยการชี้นำของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

(6) มีการเรียนรู้ที่เกิดจากผลของการปฏิบัติจริงหรือการทำกิจกรรมร่วมกัน ไม่ใช่ผลของการศึกษาจากชุมชนอื่น หรือบุคคลภายนอกเพียงฝ่ายเดียว

(7) มีลักษณะเป็นการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้แบบธรรมชาติ ไม่ใช่เพราะการจัดตั้ง การถูกบังคับ หรือความเกรงใจ แต่เกิดจากจิตสำนึกร่วมกันของสมาชิกอย่างแท้จริงไม่ใช่การแสร้งสร้าง หรือแกล้งทำ

(8) เครือข่ายมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอไม่ขาดตอนทำให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมเครือข่ายอย่างต่อเนื่องไม่ขาดตอน

(9) บรรยากาศในการดำเนินงานของเครือข่ายส่งเสริมให้สมาชิกมีความกล้าและมั่นใจที่จะร่วมในกิจกรรม ซึ่งเป็นบรรยากาศแบบกัลยาณมิตร เพิ่มพูนความรู้ และทักษะให้สมาชิกอย่างแท้จริง

(10) มีเทคนิควิธีการที่นำมาใช้ในการเรียนรู้ร่วมกันหลายๆ วิธี เหมาะสมกับสมาชิก และกิจกรรมที่จัดในแต่ละครั้ง ไม่ซ้ำซากอยู่เพียงเทคนิควิธีการเดียว

3) การบริหารจัดการเครือข่ายที่ดี การบริหารจัดการเครือข่ายที่ดีเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่สนับสนุนความสำเร็จของเครือข่ายซึ่งควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

- (1) มีวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ ระบบการบริหารจัดการ ที่เหมาะสมกับสภาพ หรือ ลักษณะของเครือข่าย
 - (2) มีกฎ ระเบียบ แนวทางการปฏิบัติของเครือข่ายที่เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ
 - (3) มีโครงสร้างในการบริหารเครือข่ายที่เหมาะสมกับคุณลักษณะของเครือข่าย
 - (4) มีทรัพยากรที่เหมาะสมและเพียงพอในการดำเนินงาน ทั้งบุคลากร เงิน วัสดุ อุปกรณ์ และอื่นๆ
 - (5) มีระบบในการปกป้องคุ้มครองสมาชิกให้มีความมั่นคงและปลอดภัย รวมทั้ง การจูงใจ การเสริมพลัง การสร้างขวัญ และกำลังใจให้แก่สมาชิก
 - (6) มีการบริหารงานแบบประชาธิปไตย ที่เปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการบริหาร และการดำเนินงาน ยอมรับในเสียงข้างมาก เชื่อมมั่นในอิสราภาพ และเสรีภาพของสมาชิก มีความยืดหยุ่นในการดำเนินงาน เป็นต้น
 - (7) มีการระดมทรัพยากรต่างๆ มาใช้อย่างเต็มที่ และมีประสิทธิภาพ ไม่ปล่อย หรือละเลยให้สูญเสียบ้างไปโดยไม่นำมาใช้ประโยชน์ สามารถควบคุมปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภายใน และภายนอกเครือข่ายได้
 - (8) มีการปรับปรุงพัฒนาเครือข่ายตลอดเวลาตามสถานการณ์ ที่ไม่ยึดมั่นอยู่กับ ระบบบริหารแบบใดแบบหนึ่งเพียงระบบเดียว หรือมีความสามารถในการปรับตัว ให้เหมาะสมกับ สถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างดี
 - (9) มีระบบการติดต่อสื่อสารที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ทั้งภายในเครือข่าย และหน่วยงานภายนอกเครือข่าย
 - (10) มีระบบการติดตามและประเมินผลที่เหมาะสม มีประสิทธิภาพ เป็นระยะ และสม่ำเสมอ และนำผลที่ได้มาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาเครือข่ายร่วมกัน
- 4) การขยายเครือข่าย เครือข่ายจะเจริญเติบโตได้นั้นต้องมีการขยายเครือข่ายออกไป ด้วยการหาพันธมิตร หรือสมาชิกเพิ่มเพราะไม่เช่นนั้นแล้วเครือข่ายก็จะไม่เติบโตในเชิงปริมาณ แต่ อาจจะถดถอย หรือลดจำนวนของสมาชิกลง และมีผลต่อการดำรงอยู่ของเครือข่าย ซึ่งการขยาย เครือข่ายอาจดำเนินการได้ดังนี้
- (1) พยายามดำรงรักษาสมาชิกเครือข่ายที่มีอยู่ไว้ไม่ให้ละทิ้งเครือข่าย หรือไม่เลิก เป็นสมาชิกภาพของเครือข่าย
 - (2) สร้างความสัมพันธ์อันดี กับบุคคล กลุ่ม องค์กรอื่นๆ ทั้งที่มีอยู่ในชุมชน และ ภายนอกชุมชน
 - (3) ดำเนินงานในลักษณะของการเป็นเครือข่ายของความร่วมมือ ด้วยการเป็น พันธมิตร หรือภาคีกับบุคคล กลุ่ม องค์กรอื่นๆ ไม่ใช่เป็นคู่แข่งกันที่ต้องการแพ้ชนะ

(4) การประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่บทบาทของเครือข่าย และความสำเร็จที่เกิดขึ้นไปสู่บุคคล กลุ่ม และองค์กรอื่นๆ ที่ยังไม่ได้เป็นสมาชิกของเครือข่ายเพื่อสร้างการยอมรับในเครือข่าย

(5) ผู้นำ กลุ่มแกนนำ และสมาชิกของเครือข่ายต้องช่วยกันขยายไปสู่สมาชิกใหม่ๆ ทั้งโดยการใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัว ความสัมพันธ์ทางสังคม และวัฒนธรรม

(6) กฎ ระเบียบต่างๆ ของเครือข่าย เปิดโอกาสให้สมาชิกใหม่เข้าร่วมกับเครือข่ายได้ และมีขั้นตอนไม่ยุ่งยาก

(7) ใช้การประชุม การสัมมนา การฝึกอบรมร่วมกัน เป็นเครื่องมือในการหาสมาชิกใหม่ของเครือข่าย เพราะกิจกรรมข้างต้นจะนำไปสู่การร่วมมือกันในลักษณะเครือข่ายได้ง่าย

(8) เปลี่ยนวิกฤติให้เป็นโอกาส กล่าวคือ เมื่อบุคคล กลุ่ม องค์กร หรือชุมชนประสบปัญหา หรือเกิดวิกฤติการณ์ขึ้น เครือข่ายต้องเข้าไปสนับสนุน ช่วยเหลือ ซึ่งจะนำไปสู่การเป็นสมาชิกใหม่ของเครือข่ายได้

(9) ให้นำบุคคล กลุ่ม หรือองค์กรที่เป็นเป้าหมายได้รู้ และเข้าใจว่าถ้าหากมาร่วมเป็นสมาชิกใหม่ของเครือข่ายแล้วจะมีสถานภาพ และบทบาทในเครือข่ายอย่างไร มีโอกาส ที่จะพบความสำเร็จในการดำเนินงานอย่างไร

(10) แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการหาสมาชิกใหม่โดยตรง เพื่อให้การขยายเครือข่ายเป็นไปอย่างเป็นรูปธรรม มีเป้าหมาย มีแผนงาน และดำเนินงานอย่างจริงจัง

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่ม

2.2.1 ความหมายของกลุ่ม

โดยธรรมชาติของสังคมมนุษย์จะใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน เป็นเผ่า เป็นชาติ ตั้งแต่เกิดจนตาย มนุษย์ย่อมมีกลุ่มสังกัด เริ่มตั้งแต่กลุ่มครอบครัว กลุ่มเพื่อน ไปจนถึงกลุ่มต่างๆ ทางสังคม ซึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์ และสภาพแวดล้อมที่จะต้องเข้ามามีบทบาทเกี่ยวข้อง เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มแฟนฟุตบอล เป็นต้น ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของคำว่า “กลุ่ม” ไว้ดังนี้

พจนานุกรมสังคมวิทยา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2535: 164) ให้ความหมายของกลุ่มว่า กลุ่มประกอบด้วยบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ที่ได้สร้างแบบอย่างของการกระทำระหว่างกันทางจิตขึ้น กลุ่มหรือหมู่คณะนี้เป็นที่ยอมรับเป็นองค์กรหนึ่ง ทั้งโดยสมาชิกของกลุ่มเอง และโดยผู้อื่นด้วย ทั้งนี้เพราะกลุ่มมีพฤติกรรมร่วมกันอ้างอิงในแบบฉบับเฉพาะของตนเอง

เมื่อพิจารณาจากความหมายเกี่ยวกับ “กลุ่ม” ดังกล่าวข้างต้นแล้ว อาจสรุปได้ว่า

- 1) กลุ่มจะต้องเกิดจากบุคคลอย่างน้อยที่สุด 2 คนขึ้นไป
- 2) กลุ่มจะต้องมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน โดยต่อเนื่อง หมายความว่าทั้งกลุ่ม และบุคคลจะแยกกันไม่ได้ จะต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน มีระเบียบ และโครงสร้างกลุ่มเหมือนกับการที่จะสร้างบ้านอันประกอบด้วย เสา คาน ช่อ แป เหล่านี้เป็นหลัก เช่นเดียวกับกลุ่มเป็นแกนสำคัญ
- 3) กลุ่มจะต้องมีการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นๆ ภายในช่วงเวลาหนึ่ง
- 4) กลุ่มแต่ละคนรับรู้ และตระหนักว่า ตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม
- 5) มีเป้าหมายร่วมกัน มีกิจกรรมตอบสนองความต้องการของสมาชิก

Davis (1963: 405 อ้างถึงใน พัทรี แรงโสม, 2549: 19) กล่าวไว้ว่า กลุ่ม หมายถึงบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมีปฏิสัมพันธ์กัน โดยมีเป้าหมายร่วมกันอย่างเห็นได้ชัด

Gully (1963: 405 อ้างถึงใน พัทรี แรงโสม, 2549: 19) กล่าวไว้ว่า กลุ่มมีความหมายลึกซึ้งกว่าการที่บุคคลมาอยู่ร่วมกัน แต่กลุ่มจะต้องประกอบด้วยลักษณะ 3 ประการ คือ

- 1) มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน และวัตถุประสงค์นั้นจะต้องสนองความต้องการของสมาชิกแต่ละคนด้วย
- 2) ผลของการทำงานจะเกิดจากร่วมมือของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม
- 3) มีการสื่อสารทางวาจา หรือมีความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกวิธีใดวิธีหนึ่ง

Cartwright and Zander (1968: 46 อ้างถึงใน พัทรี แรงโสม, 2549: 19) กล่าวไว้ว่ากลุ่ม คือ การรวมกันของบุคคลที่ตั้งอยู่บนความสัมพันธ์ที่แน่นอนซึ่งกัน และกัน และความสัมพันธ์นี้ขึ้นอยู่กับชนิดของกลุ่ม

Bonner (1959 อ้างถึงใน ถวิล ธาราโกษณ์, 2532: 99) ให้ความหมายของกลุ่มว่า หมายถึงบุคคลจำนวนหนึ่งที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆ การเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันนี้เป็นกระบวนการที่ทำให้กลุ่ม แตกต่างไปจากการรวมกัน

จากความหมายที่นักวิชาการได้กล่าวถึงข้างต้น สามารถกล่าวโดยสรุปว่า กลุ่ม หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมารวมกัน โดยติดต่อเกี่ยวข้องกันกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง และมีจุดมุ่งหมายอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน

2.2.2 ประเภทของกลุ่ม

กลุ่มคนในชนบทนั้นประกอบด้วยกลุ่มคนหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มญาติ กลุ่มเพื่อนบ้าน หากแบ่งตามลักษณะของกฎระเบียบ และโครงสร้าง สามารถแบ่งออกได้ 2 ประเภท (กิตติ สมศิริวงศ์, 2532: 66-67) ได้แก่

- 1) กลุ่มเป็นทางการ กลุ่มชนิดนี้มักได้รับการจัดตั้ง หรือกระตุ้น การสนับสนุนจากองค์กรภายนอกหมู่บ้าน หรือหน่วยราชการ มักมีการจัดระเบียบแบบแผนการดำเนินงานของกลุ่มไว้

อย่างชัดเจน มีโครงสร้างของคณะผู้บริหารกลุ่ม มีการประชุม เช่น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มเกษตรกร กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มเยาวชน ฯลฯ

2) กลุ่มไม่เป็นทางการกลุ่มแบบนี้มักเกิดจากความคิดริเริ่ม และความสนใจร่วมกันของสมาชิกภายในกลุ่ม หรือเนื่องจากมีผลประโยชน์ร่วมกัน อาจจะสามารถเรียกได้ว่าเป็นกลุ่มธรรมชาติ มักไม่ได้วางกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ เป้าหมายที่ชัดเจน แต่อาจจะมีกติกาของกลุ่ม หรือธรรมเนียมปฏิบัติที่ได้รับการยอมรับ กลุ่มดังกล่าวนี้อาจจะเปลี่ยนแปลงไปเป็นกลุ่มที่เป็นทางการ เรามีสมาชิกมีความสัมพันธ์กันอยู่แล้ว

2.2.3 ปัจจัยที่ทำให้เกิดกลุ่ม

วิศิษฐ์ศักดิ์ ไทยทอง (2528: 257-258) ได้กล่าวถึงสาเหตุที่บุคคลจัดตั้ง และเข้าร่วมกลุ่มว่า โดยทั่วไปการที่คนมารวมกลุ่มก็เพราะเขาเห็นว่า กลุ่มจะสามารถสนองความต้องการบางอย่างหรือหลายๆ อย่างให้แก่เขาได้ แต่ถ้าแยกออกเป็นเหตุผลแล้ว ก็มีหลายประการดังนี้ คือ

1) บุคคลนั้นอาจถูกดึงเข้ากลุ่ม โดยบุคคลที่เป็นสมาชิกของกลุ่มนั้นอยู่แล้ว โดยคนที่ถูกดึงจะคาดไว้ล่วงหน้าว่าการที่เขาได้เกี่ยวข้องกับกลุ่มนั้นจะได้รับผลดี

2) บุคคลนั้นรู้สึกว่าจะมุ่งหมายของกลุ่มนั้นมีผลคุ้มค่า และเขารู้สึกว่าการที่เขาเข้าร่วมกลุ่มนั้นจะช่วยให้สามารถบรรลุถึงความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของกลุ่มได้ง่ายขึ้น อันนี้แสดงว่าความต้องการของกลุ่ม และความต้องการของบุคคลนั้นมีความสอดคล้องกัน

3) บุคคลนั้นเข้าร่วมกลุ่มเพราะเขาพอใจที่จะได้มีความสัมพันธ์กับสมาชิกคนอื่นๆ ในกลุ่ม

4) กิจกรรมของกลุ่มเป็นที่ดึงดูดใจให้บุคคลนั้นเข้าร่วมเป็นสมาชิก เช่น เข้าร่วมเป็นสมาชิกชมรมว่ายน้ำก็เพราะอยากจะว่ายน้ำให้เป็น หรือให้เก่งขึ้น

5) บุคคลนั้นอาจเข้าร่วมกลุ่มเพื่อจุดมุ่งหมายทางอ้อม เช่น นักธุรกิจเข้าร่วมกลุ่มอาหารกลางวัน ไม่ใช่เพื่อการสังคมน่าที่เป็นวัตถุประสงค์ของกลุ่ม แต่เพื่อผลการติดต่อทางธุรกิจเป็นสำคัญ

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

2.3.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

กิจกรรมของมนุษย์โดยส่วนใหญ่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วม คนๆ เดียวไม่สามารถที่จะทำกิจกรรมทุกอย่างได้ด้วยตนเอง ดังนั้นความหมาย หรือคำนิยามการมีส่วนร่วมของประชาชนมีหลากหลาย ดังนี้

อรพินท์ สมโชคชัย (2550) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่ประชาชน แลผู้ที่เกี่ยวข้องมีโอกาสได้เข้าร่วมในการรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอปัญหา/ประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้อง ร่วมคิดแนวทาง ร่วมแก้ไขปัญหา ร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และร่วมกระบวนการพัฒนาในฐานะหุ้นส่วนการพัฒนา

แสวง รัตนมงคลมาส (2543:14) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมไว้ว่า หมายถึงกระบวนการซึ่งประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในขั้นตอนต่างๆ ของกิจกรรมของสังคม และประชาชนที่เข้าร่วมได้ใช้ความพยายามบางอย่างส่วนตัว เช่น ความรู้ ความคิด ความสามารถ แรงงาน ตลอดจนทรัพยากรของคนต่อกิจกรรมนั้นๆ ในการแสดงความคิดเห็นตัดสินใจ กำหนดนโยบาย หรือดำเนินการดำเนินนโยบายในการร่วมกำหนดเป้าหมาย และแผนงาน ดำเนินการในกระบวนการจัดการ และร่วมหนุนช่วยทรัพยากรบริหาร และการที่ประชาชนมีส่วนร่วมมีเหตุ 3 ประการ คือ

- 1) มีจุดร่วมในอุดมการณ์เดียวกัน
- 2) มีจุดร่วมในผลประโยชน์
- 3) ยึดติดกับตัวบุคคล

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2547: 4) เห็นว่า การมีส่วนร่วม คือ การที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ไม่เคยได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ หรือเข้าร่วมการตัดสินใจ หรือเคยเข้าร่วมด้วยเล็กน้อยได้เข้าร่วมด้วยมากขึ้น และเป็นไปอย่างมีอิสรภาพ เสมอภาค มิใช่มีส่วนร่วมอย่างผิวเผิน แต่เข้าร่วมด้วยอย่างแท้จริง และการเข้าร่วมนั้นต้องเริ่มต้องเริ่มตั้งแต่แรกจนถึงขั้นสุดท้ายของโครงการ

ศิริเพ็ญ เนื่องจางง (2542: 10) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง ความร่วมมือของปัจเจกบุคคล หรือกลุ่มที่เห็นพ้องต้องกัน และเข้าร่วมรับผิดชอบ หรือเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม เพื่อการดำเนินการพัฒนา และเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ต้องการด้วยความสมัครใจ โดยกระทำผ่านกลุ่มหรือองค์กร เพื่อให้บรรลุถึงการเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527: 117) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมหมายถึง การเกี่ยวข้องทางสังคม ด้านจิตใจ และอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มของกลุ่มนั้น กับทั้งทำให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย เป็นการเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งมีใช่เป็นเพียงแต่การเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนนั้นเท่านั้น หรือการมีส่วนร่วมอาจหมายถึง การทำงานดังกล่าวในห้วงเวลา และลำดับเหตุการณ์ที่ทรงประสิทธิภาพ คือ ถูกจังหวะ และเหมาะสม (การประสานงาน) กับทั้งกระทำการงานดังกล่าวด้วยความรู้สึกผูกพันให้ประจักษ์ว่าเชื่อถือได้ (ความรับผิดชอบ) ดังนั้นการมีส่วนร่วมจึงเป็นหัวใจของการเสริมสร้างพลังการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มอีกด้วย

Reeder (1974 อ้างถึงใน นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์, 2527: 112) ได้ให้คำนิยาม การเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึงการมีส่วนร่วมในการปะทะสังสรรค์ทางสังคม ซึ่งรวมทั้งการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคล และการมีส่วนร่วมของกลุ่ม

Hay (1951 อ้างถึงใน นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์, 2527: 112) ได้ให้นิยามการเข้าไปมีส่วนร่วมในทางสังคมว่า เป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมด้วยความสมัครใจในลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่อกันบุคคล และระหว่างกลุ่มต่อกัน ซึ่งเป็นส่วนประกอบของกิจกรรมของกลุ่มนั้นๆ ซึ่งอาจจะเป็นการ หรือไม่เป็นทางการก็ได้

จากความหมายของการมีส่วนร่วมดังกล่าว สรุปได้ว่าการมีส่วนร่วม หมายถึง การร่วมมือของปัจเจกบุคคล หรือกลุ่มคนในการทำกิจกรรมของส่วนรวมโดยความสมัครใจ การมีความรู้สึกผูกพัน และรับผิดชอบ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่กลุ่มต้องการ

2.3.2 ลักษณะของการมีส่วนร่วม

โกวิท พวงงาม (2550: 22) กล่าวว่า ลักษณะการมีส่วนร่วมมีประเด็นสำคัญ 10 ประการ คือ

1) ระยะเวลาและ สถานที่ในการมีส่วนร่วมกับโครงการ ควรต้องให้ผู้มีส่วนได้เสีย เข้ามามีส่วนร่วมให้ต่อเนื่องตามวงจรชีวิตของโครงการ ตั้งแต่เริ่มต้นจนโครงการยุติ หรือหากคณะผู้บริหารเห็นว่าเหมาะสมก็ให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่แต่ละคนเกี่ยวข้องด้วยจริงๆ เท่านั้นก็ได้

2) การมีส่วนร่วมนั้นมีมิติทั้งด้านปริมาณและ คุณภาพ โดย (1) ทางด้านปริมาณ ถ้ามีคนมามีส่วนร่วมมากก็ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างกันดีขึ้นมาก จากนั้นทำให้องค์กรทางสังคมก่อตัวขึ้น ส่วน (2) ทางด้านคุณภาพ ควรให้มีส่วนร่วม มีมิติ ที่จะชัดเจนความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างบุคคล หรือความเป็นนาย-บ่าวกัน ให้มีส่วนร่วมเสมอภาคกัน จึงจะถือว่าคุณภาพดี

3) จะให้มีการมีส่วนร่วมเป็นเป้าหมายปลายทาง หรือจะเป็นแนวทาง คือ จะให้เพียงบุคคลต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมก็พอใจคิดว่าบรรลุวัตถุประสงค์บางสิ่งแล้ว หรือจะพิจารณาว่าการมีส่วนร่วมเป็นแนวทางที่ต้องทำให้ดี โดยตอบให้ได้ว่า “หลังจากการมีส่วนร่วมแล้วจะมีอะไรดีขึ้น อะไรควรเกิดขึ้นอีกบ้าง” อันเป็นการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมที่เป็นวิธีการ หรือกระบวนการที่ต้องดำเนินไปอย่างมีคุณภาพ ซึ่งทำให้งานเกิดความสำเร็จดียิ่งขึ้น

4) การมีส่วนร่วมนี้ ตามธรรมชาติอาจเกิดขึ้นไม่สม่ำเสมอ หรือตลอดเวลาก็ได้ เช่น เวลาเกิดภัยพิบัติคนก็มาช่วยกัน เมื่อหมดภัยแล้ว ก็แยกกันกลับไปเช่นเดิม แต่ถ้าตั้งองค์กรประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมแก้ปัญหาภัยพิบัติต่างๆ ในพื้นที่กว้างขึ้นอาจต้องการตัวแทนประชาชนมีส่วนร่วมในเวลาที่ยาวนานขึ้น และอาจใช้วิธีการมีจดหมายข่าวแจ้งเรื่องไปยังประชาชนทั่วไปก็ได้

5) การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการทางสังคม และทางการศึกษา ซึ่งหากเกิดขึ้นได้ คือให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันไปด้วย จะเป็นเสมือนการให้การศึกษาแก่สังคมไปในขณะเดียวกัน แต่หลายโอกาสต้องให้เกิดความพร้อมในแต่ละเรื่อง ต้องใช้เวลารอคอยบ้างเช่นกัน

6) สถานการณ์การมีส่วนร่วมนั้น ต้องคำนึงว่าการมีส่วนร่วมที่แท้จริงมิใช่เกิดขึ้นจากการออกคำสั่ง แต่จะต้องสร้างขึ้นเอง จะให้มีผู้สั่งว่ามาร่วมกันให้เต็มที่ แล้วคนก็มาร่วมกันคงไม่ค่อยเกิดขึ้นได้ การมีส่วนร่วมมักต้องใช้ความพยายามให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เกิดแนวคิดประชาสังคม มีจิตสาธารณะ เคารพความหลากหลายทางความคิด เพราะทำให้มุมมองกว้างขึ้น และเกิดความรอบคอบขึ้น จนเป็นวิถีชีวิตประจำวันของประชาชน

7) มีคณะผู้บริหารการมีส่วนร่วมพิจารณาเพื่อวางแผนวิธีดำเนินการให้เหมาะสมว่าจะให้บุคคลใด กลุ่มใด เข้ามามีส่วนร่วมเมื่อใด และโดยวิธีใด ฯลฯ โดยคณะผู้บริหารการมีส่วนร่วมนี้ควรมีตัวแทนผู้ได้รับผลกระทบในจำนวนมากพอสมควร และให้มีความหลากหลายมากพอ

8) การมีส่วนร่วมรับรู้สภาพปัญหาโดยมีส่วนร่วม จะทำให้คนในชุมชนได้รู้สภาพที่เป็นจริงมากขึ้น การมีส่วนร่วมเพื่อค้นหาปัญหา ทำให้เมื่อเห็นปัญหาแล้วจะนำความมุ่งมั่นที่จะคิดหาทางแก้ไขด้วยกัน และร่วมกันแก้ปัญหานั้นๆ ได้ จะทำให้เป็นบทเรียนที่จะแก้ปัญหาลงต่อไปได้

9) คนที่อยู่ร่วมกันในชุมชนใหญ่ มิได้ใช้ชุมชนเป็นเพียงที่รวมคนคล้ายเอาก้อนหินมากองรวมกันเท่านั้น แต่คนในชุมชนหนึ่งๆ มักมีความผูกพันเอื้ออาทรต่อกัน มีค่านิยมร่วมกัน

10) ควรทำให้การมีส่วนร่วมมีลักษณะปณารมณ์ขันประกอบไปบ้าง เพราะในสังคมไทยการมีอารมณ์ขัน จะช่วยให้บรรยากาศมีส่วนร่วมเกิดขึ้นได้ ดังนั้น ในการประชุมถ้าใช้อารมณ์ขันคนตรี เกม กีฬา เข้าร่วมด้วยจะสร้างอารมณ์การมีส่วนร่วมให้เพิ่มขึ้นได้

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2537: 272-273) ได้แยกแยะขั้นตอนที่ประชาชนควรมีส่วนร่วมไว้ 4 ขั้นตอนคือ

- 1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหา
- 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม
- 3) การมีส่วนร่วมในการลงทุน และปฏิบัติการ
- 4) การมีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผล

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527: 6-7) การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่องต่อไปนี้นำบรรลุดุฎประสงค์นั้น กล่าวไว้ 8 ประการ

- 1) ร่วมทำการศึกษาค้นหาปัญหาเพื่อแก้ไข และลดปัญหาของชุมชน หรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน
- 2) ร่วมคิดหา และสร้างรูปแบบวิธีการพัฒนา เพื่อแก้ และลดปัญหาของชุมชน

- 3) ร่วมวางนโยบาย หรือแผนงาน หรือโครงการ หรือกิจกรรมเพื่อคิด และแก้ไข ปัญหา และสนองความต้องการของชุมชน
- 4) ร่วมตัดสินใจใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
- 5) ร่วมจัดงาน หรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ และมี ประสิทธิภาพ
- 6) ร่วมลงทุนในกิจกรรมโครงการชุมชนตามขีดความสามารถของตนเอง และของ หน่วยงานที่วางไว้
- 7) ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมาย
- 8) ร่วมควบคุมติดตาม ประเมินผล และซ่อมแซมบำรุงโครงการ

2.3.3 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม

วันเพ็ญ วอกกลาง (2534 อ้างถึงใน ธนะจักร เย็นบำรุง, 2539: 20) ได้ศึกษาถึงลักษณะการมี ส่วนร่วม และปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ดังนี้คือ

- 1) การมีส่วนร่วมประชุม
- 2) การมีส่วนร่วมเสนอปัญหา
- 3) การมีส่วนร่วมปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ในการพัฒนา
- 4) การมีส่วนร่วมตัดสินใจเลือกแนวทางแก้ไขปัญหา
- 5) การร่วมประเมินผลในกิจกรรมต่างๆ
- 6) การร่วมได้รับประโยชน์

และพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม คือ

- 1) ปัจจัยภายในบุคคล
- 2) ปัจจัยด้านผู้นำ
- 3) การมีทัศนคติที่ดีต่อการพัฒนากิจกรรม
- 4) ปัจจัยด้านเจ้าหน้าที่

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527: 186) กล่าวถึงเงื่อนไขของการมีส่วนร่วม ของประชาชนมีอย่างน้อย 3 ประการ คือ 1) ประชาชนต้องมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วม 2) ประชาชนต้องสามารถที่จะมีส่วนร่วม และ 3) ประชาชนต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับเงื่อนไขย่อยอื่นๆ อีกดังนี้

- 1) ประชาชนต้องมีเวลา
- 2) ประชาชนต้องไม่เสียค่าใช้จ่ายเกินกว่าที่คาดว่าจะได้รับผลคืนกลับมา
- 3) ประชาชนต้องมีความสนใจ

- 4) ประชาชนต้องสามารถสื่อสารด้วยความเข้าใจต่อกันทั้งสองฝ่าย
- 5) ประชาชนต้องไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นผลกระทบกระเทือนต่อตำแหน่งหน้าที่ หรือสถานภาพ

ทางสังคม

Reeder (1963: 39-35 อ้างถึงใน สานิตย์ บุญชู, 2524: 11-12) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ได้ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม หรือไม่นำเข้ามามีส่วนร่วมไว้ดังนี้

- 1) บุคคล และกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ก็ต่อเมื่อกิจกรรมนั้นสอดคล้องกับความเชื่อพื้นฐาน ทศนคติ และค่านิยมของตน
- 2) บุคคล และกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ก็ต่อเมื่อกิจกรรมนั้น มีคุณค่าสอดคล้องกับประโยชน์ของตน
- 3) บุคคล และกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ก็ต่อเมื่อกิจกรรมนั้นมีเป้าหมายที่จะส่งเสริม และปกป้องรักษาผลประโยชน์ของตน
- 4) บุคคล และกลุ่มบุคคลจะได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ก็ต่อเมื่อตนเองได้เคยมีประสบการณ์ที่เป็นอกตติต่อกิจกรรมนั้นมาแล้ว
- 5) บุคคล และกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ก็ต่อเมื่อกิจกรรมนั้นสอดคล้องกับสิ่งที่ตนเองได้มา หรือหวังเอาไว้
- 6) บุคคล และกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ย่อมขึ้นอยู่กับความคิดเห็นของตนเองเป็นใหญ่
- 7) การเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ของบุคคล และกลุ่มบุคคล จะกระทำโดยการบีบบังคับหาได้ไม่
- 8) การเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ของบุคคล และกลุ่มบุคคลย่อมขึ้นอยู่กับอุปนิสัย และจารีตประเพณี
- 9) บุคคล และกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ย่อมขึ้นอยู่กับโอกาสที่จะเอื้ออำนวย
- 10) การเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ของบุคคล และกลุ่มบุคคลย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถ
- 11) บุคคล และกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ก็ต่อเมื่อได้รับการสนับสนุนกระตุ้น ชักจูง และจูงใจให้เกิดขึ้น

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับทุนทางสังคม

แนวคิด เรื่อง “ทุนทางสังคม” เริ่มมีการกล่าวถึงทางวิชาการในราวทศวรรษ 1980 และปัจจุบันเป็นแนวคิดที่มีการกล่าวถึงอย่างแพร่หลายในกลุ่มนักวิชาการ โดยมีการให้นิยามความหมาย ฯลฯ แตกต่างกันไป ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวม และขอนำเสนอสาระสำคัญของแนวคิดดังกล่าว ตามลำดับดังนี้

2.4.1 ความหมายของทุนทางสังคม

วรุฒิ โรมรัตน์พันธ์ (2548: 46) กล่าวว่าไว้ว่า ทุนทางสังคมเป็นสิ่งที่มียู่แล้วในสังคมไทย และถูกนำมาใช้ในมิติที่หลากหลาย ซึ่งมีทั้งมิติที่กว้างขวางครอบคลุมในสิ่งที่ป็นรูปธรรม ได้แก่ เรื่องของทรัพยากรธรรมชาติ และมิติที่เป็นนามธรรม ได้แก่ เรื่องของวัฒนธรรม ความรู้ สติปัญญา และจิตใจ ทุนทางสังคมอาจจะมองในมิติของระบบคิดและวิธีปฏิบัติที่เป็นกระบวนการ ส่วนระบบความสัมพันธ์ของคนที่ถูกมองว่าเป็นเรื่องของทุนทางสังคมนั้นอาจจะมีความสัมพันธ์กันในแนวราบแนวตั้งก็ได้ รวมทั้งความสัมพันธ์จะเป็นปัจเจก กลุ่มองค์กร สถาบัน ชุมชนหรือเครือข่ายก็ได้เช่นกัน การมีอยู่ของทุนทางสังคมในชุมชนอาจจะดูได้จากสถิติตัวเลขที่แสดงถึงความมีคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน (ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง หรือสิ่งแวดล้อม) หรือการเติบโตเข้มแข็งของเครือข่ายทางสังคม มีความเชื่อว่าทุนทางสังคมก่อให้เกิดพลังเพื่อใช้ขับเคลื่อนชุมชนให้สามารถพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งได้

สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2548: 5) ได้ให้ความหมายทุนทางสังคมว่าหมายถึง ลักษณะทางสังคมที่ปัจเจกชนและองค์กรทางสังคมมีเครือข่าย มีความไว้วางใจและมีบรรทัดฐานในการปฏิบัติ เพื่อการส่งเสริม เกื้อหนุน และร่วมมือในการดำเนินงานซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดความสามารถในการปรับปรุงสถานะของสังคม องค์กร และตนเองให้บรรลุเป้าประสงค์ที่กำหนดร่วมกัน

ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม (2542 อ้างถึงใน วรุฒิ โรมรัตน์พันธ์, 2548: 40) อธิบายว่า ทุนทางสังคมเป็นนามธรรม หมายถึงความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น ความสามัคคี รวมพลัง การมีองค์กร มีหน่วยที่จะจัดการ จัดระบบต่างๆ ในชุมชน มีศิลปวัฒนธรรม มีจิตรวมใจ มีศีลธรรม มีความสมัครสมานรักใคร่กลมเกลียวกัน สิ่งต่างๆ เหล่านี้เรียกว่า เป็นทุนทางสังคม ซึ่งจะป็นพื้นฐานในท้องถิ่น และชุมชนให้มีการพัฒนาที่เข้มแข็งจริงจัง และยั่งยืน

ประเวศ วะสี (2542 อ้างถึงใน วรุฒิ โรมรัตน์พันธ์, 2548: 40) มองว่า ทุนทางสังคมเป็นพลังทางสังคมในการแก้ปัญหาวิกฤติของสังคมได้ โดยให้ความหมายทุนทางสังคมว่า “การที่คนมารวมกัน เอาความดีมารวมกัน เอาความรู้มารวมกัน เพื่อแก้ไขปัญหาของสังคม”

อนเนก นาคบุตร (2545 อ้างถึงใน วรวิทย์ โรมรัตนพันธ์, 2548: 39) กล่าวถึงทุนทางสังคมในลักษณะของความเข้มแข็งของชุมชนว่า มิใช่เป็นเรื่องที่เพิ่งเกิดขึ้นในประเทศไทย แต่หากเป็นคุณค่าเดิมที่สังคมไทยมีอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นความมีน้ำใจต่อกัน การแบ่งปันซึ่งกัน และกัน ความเอื้ออาทรต่อกัน การเกาะเกี่ยวกันทางสังคม การรวมกลุ่มเป็นองค์กร หรือการจัดตั้งเป็นเครือข่ายต่างๆ กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มเกษตรผสมผสาน เครือข่ายโรงสีชุมชน เป็นต้น ทุนทางสังคมนี้ คือ พลังสำคัญที่จะขับเคลื่อนชุมชนต่างๆ ให้มีความสามารถในการเพิ่มมูลค่า และทุนทางสังคมให้กับชุมชนตนเองมากขึ้น มีความเท่าทันต่อปัญหา และมีความสามารถในการจัดการกับปัญหาได้มากขึ้น และท้ายที่สุดสามารถพึ่งพาตนเองได้จริงในระยะยาว

อมรา พงศาพิชญ์ (2543 อ้างถึงใน วรวิทย์ โรมรัตนพันธ์, 2548: 40) กล่าวถึงทุนทางสังคมใน Thailand Social Monitor: Social Capital and the Crisis ว่า คือความสัมพันธ์ทางสังคมทั้งในแนวราบ และแนวตั้ง ระหว่างบุคคล สถาบัน และ/หรือองค์กรต่างๆ ทั้งในรูปแบบปัจเจก กลุ่ม และเครือข่าย ทั้งนี้ค่านิยมบรรทัดฐานที่สังคมยึดถือ ซึ่งมีผลต่อวิถีการผลิตในระดับครอบครัว ชุมชน และประชาสังคม นอกจากนี้ ยังได้กล่าวถึง ทุนทางสังคมโดยเชื่อมโยงกับความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์ ที่มีค่านิยมในการตอบแทนบุญคุณ ซึ่งเป็นการแลกเปลี่ยนแบบไม่เท่าเทียมกัน รวมทั้งการมีเครือข่ายการตอบแทน และใช้ประโยชน์ร่วมกัน และกล่าวถึงการนำแนวคิดเรื่องทุนทางสังคมไปขยายใช้กับงานพัฒนาในปัจจุบัน

Cohen and Prusak (2011 อ้างถึงในวรวิทย์ โรมรัตนพันธ์, 2548: 34) อธิบายว่า ทุนทางสังคมประกอบด้วยสิ่งที่เอื้อให้การติดต่อกันระหว่างบุคคลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งได้แก่เรื่องของความไว้วางใจ และความเข้าใจอันดีระหว่างกัน การมีค่านิยมร่วมกัน การมีพฤติกรรมของสมาชิกที่อยู่ในรูปของเครือข่ายระหว่างคน หรือระหว่างชุมชน ซึ่งจะก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างกัน

Coleman (1999 อ้างถึงในวรวิทย์ โรมรัตนพันธ์, 2548: 30) อธิบายและให้ความหมายทุนทางสังคมว่า เป็นชุดของความสัมพันธ์ ระหว่างคน เป็นความสัมพันธ์ที่มีผลมาจากความตั้งใจบนพื้นฐานของความคาดหวังในสิ่งที่ต้องใช้ร่วมกัน เป็นชุดของการมีค่านิยมร่วมกัน และการมีสำนึกของความไว้วางใจ ระหว่างกัน สิ่งเหล่านี้ถือเป็นโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างคนสองคน หรือมากกว่าที่ได้แสดงออกมา และส่งผลดีต่อกิจกรรมที่ได้กระทำในมิติดังกล่าว ทำให้เห็นได้ว่า ทุนทางสังคมนั้น เป็นโครงสร้างทางสังคมที่เกิดขึ้นกับปัจเจกบุคคลในองค์กร และทางตรงกันข้าม ในที่ที่มีทุนทางสังคมอ่อนแอ ก็จะมีปรากฏการณ์ของความขัดแย้งกันในค่านิยม และการขาดซึ่งความไว้วางใจระหว่างกัน

World Bank (1999 อ้างถึงใน วรวิทย์ โรมรัตนพันธ์, 2548: 33) ได้กล่าวถึงทุนทางสังคมว่าเป็นสถาบัน ความสัมพันธ์ และบรรทัดฐาน/จารีต ซึ่งมีลักษณะที่เป็นทั้งคุณภาพ และปริมาณของ

การปฏิสัมพันธ์กันของคนในสังคม ทูทางสังคมไม่ใช่เกิดได้ในสถาบันทั้งหมดของสังคม แต่มันเป็นกาวที่เชื่อมสถาบันเหล่านั้นเข้าด้วยกันบรรทัดฐาน/จารีต และความสัมพันธ์ในสังคมเป็นสิ่งที่ฝังอยู่ในโครงสร้างสังคม ซึ่งสามารถทำให้ผู้คนเกิดความร่วมมือเพื่อเป้าหมายที่ปรารถนาสูงสุด นอกจากนั้น ทูทางสังคมอาจจะถูกมองในลักษณะที่เป็นเจตคติ และคุณค่าที่เกิดจากการดำเนินงานระหว่างคนภายในชุมชนและความช่วยเหลือในด้านเศรษฐกิจ และการพัฒนาจากภายนอกชุมชน

จากความหมายของทูทางสังคมดังกล่าว สรุปได้ว่าทูทางสังคม หมายถึง ลักษณะทางสังคมที่ปัจเจกชน และองค์กรทางสังคมมีเครือข่าย มีความไว้วางใจและมีบรรทัดฐานในการปฏิบัติ เพื่อการส่งเสริม เกื้อหนุน และร่วมมือในการดำเนินงานซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดความสามารถในการปรับปรุงสภาวะของสังคม องค์กร และตนเองให้บรรลุเป้าประสงค์ร่วมกัน

2.4.2 องค์ประกอบของทูทางสังคม

สำนักพัฒนาสังคม และคุณภาพชีวิต (ม.ป.ป. อ้างถึงใน นราธิป แก้วทอง, 2550: 40) ได้จัดองค์ประกอบของทูทางสังคมไว้ว่า องค์ประกอบที่สำคัญ 3 ทู ได้แก่

1) ทูมนุษย์ ที่มีคุณภาพ มีความรู้ สติปัญญา และทักษะ มีคุณธรรม มีวินัย และความรับผิดชอบ มีทัศนคติที่ดีในการทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรวมกลุ่ม และสร้างเครือข่าย เพื่อสร้างประโยชน์ให้ส่วนร่วม

2) ทูที่เป็นสถาบัน ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันการศึกษา ศาสนา การเมือง รวมทั้งองค์กรที่ตั้งขึ้นมา เช่น องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรชุมชน สมาคมวิชาชีพ ฯลฯ

3) ทูทางปัญญา และวัฒนธรรม ครอบคลุมถึงระบบคุณค่า เช่น คุณธรรม วินัย จิตสำนึก วัฒนธรรมไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดี ฯลฯ

โดยทูทั้ง 3 จะเป็นทูทางสังคมได้ก็ต่อเมื่อมีกระบวนการบนพื้นฐานของความสัมพันธ์กันอย่างไร้เนื้อเชื่อใจมีบรรทัดฐาน และเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย จึงจะเป็นทูทางสังคมที่เป็นพลวัตขับเคลื่อนการพัฒนา และเสริมสร้างอย่างต่อเนื่อง

สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาระบบราชการและสังคมแห่งชาติ (ม.ป.ป. อ้างถึงใน สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2548: 7-8) ได้ทำการศึกษาเพื่อจัดทำกรอบตัวชี้วัดทูทางสังคมไทย ได้แบ่งองค์ประกอบของทูทางสังคมในประเทศไทย ออกเป็น 6 องค์ประกอบ ดังนี้

- 1) องค์ประกอบด้านกลุ่ม และเครือข่าย
- 2) องค์ประกอบด้านความไว้วางใจ และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
- 3) องค์ประกอบด้านกิจกรรมร่วม และความร่วมมือ

- 4) องค์ประกอบด้านข่าวสาร และการสื่อสาร
- 5) องค์ประกอบด้านการรวมกลุ่มทางสังคม และการผนวกเข้าร่วม
- 6) องค์ประกอบด้านการมีอำนาจ และกิจกรรมทางการเมือง

วรวิฑู โรมรัตน์พันธ์ (2548: 51-61) ได้จัดหมวดหมู่ และกล่าวถึงลักษณะที่สำคัญ ของทุนทางสังคมไว้ 2 กลุ่มด้วยกัน คือ

- 1) การมองในเชิงโครงสร้าง และหน้าที่

เป็นการอธิบายในรูปของระบบ หรือการระบอบการทำงานของทุนทางสังคม ผู้ที่ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับทุนทางสังคมที่มีลักษณะใกล้เคียงกับเชิงโครงสร้าง และหน้าที่ ได้แก่ Bain and Hicks ซึ่งเสนอกรอบแนวคิดที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษา และตัดสินใจเกี่ยวกับสาระของทุนทางสังคมได้ชัดเจนมากขึ้น โดยแบ่งได้เป็น 2 ระดับ คือ ระดับมหภาค และระดับจุลภาค

ในระดับมหภาค ทุนทางสังคมจะครอบคลุมบริบทขององค์กร หรือสถาบันต่างๆ ซึ่งจะเป็นความสัมพันธ์ที่อยู่ภายใต้โครงสร้างแบบเป็นทางการ อาทิ รูปแบบของการปกครอง แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับกฎหมาย ระบบความคิด ความเชื่อที่สอดคล้องกับกฎหมาย ระดับของการกระจายอำนาจ และระดับการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย (Bain and Hicks, 1998 อ้างถึงใน วรวิฑู โรมรัตน์พันธ์, 2548: 52)

ในระดับจุลภาค ทุนทางสังคมถือเป็นศักยภาพของการรวมตัวขององค์กรในแนวนอน รวมทั้งเครือข่ายในการพัฒนา ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ อันได้แก่ เรื่องเกี่ยวกับสาระ หรือวิถีคิด ความเข้าใจ และการเรียนรู้ในเรื่องต่างๆ ของประชาชน และเรื่องของโครงสร้าง (Uphoff, 1996 อ้างถึงใน วรวิฑู โรมรัตน์พันธ์, 2548: 52) จะเห็นได้ว่า ทุนทางสังคมที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับสาระ หรือวิถีการคิดนั้น เป็นสิ่งที่จับต้องยาก เพราะจะอยู่ในรูปของการให้คุณค่า ความเชื่อทัศนคติ พฤติกรรม และบรรทัดฐานทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องที่เกี่ยวกับการให้คุณค่า ซึ่งจะประกอบด้วยเรื่องของความไว้วางใจ ความสามัคคี และการต่างตอบแทน คุณค่าเหล่านี้ถือเป็นค่านิยมร่วมกันระหว่างสมาชิกในชุมชน และถือเป็นเงื่อนไขที่ทำให้ชุมชนสามารถทำงานร่วมกันระหว่างสมาชิกในชุมชน และถือเป็นเงื่อนไขที่ทำให้ชุมชนสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ส่วนรวมมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

ส่วนทุนทางสังคมที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับโครงสร้างนั้น การศึกษาได้สะท้อนให้เห็นถึงองค์ประกอบ และระดับการปฏิบัติของสถาบันท้องถิ่น ทั้งที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ ที่สามารถตอบสนองต่อการทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนาทุนทางสังคมในลักษณะดังกล่าว มักจะเกิดในองค์กรแนวราบ และมีความเป็นเครือข่าย และสิ่งที่มักเห็น หรือเกิดขึ้นตามมาในองค์กร

แนวราบ และเครือข่ายดังกล่าว ก็คือ กระบวนการตัดสินใจที่มีความโปร่งใส การมีผู้นำที่รับผิดชอบ และมีการปฏิบัติโดยผู้ในชุมชนเอง เพื่อสนองตอบต่อประโยชน์ของส่วนรวม (Bain and Hicks, 1998 อ้างถึงใน วรวิทย์ โรมรัตน์พันธ์, 2548: 53)

โดย Bain and Hicks (1998 อ้างถึงใน วรวิทย์ โรมรัตน์พันธ์, 2548: 53) พยายามชี้ให้เห็นถึงมิติต่างๆ ของทุนทางสังคมโดยเฉพาะในระดับจุลภาค มีการนำเสนอถึงระบบคิดที่อยู่ในรูปของสาระ หรือวิถีคิด ความเข้าใจ และการเรียนรู้ของประชาชน หรือสมาชิกในองค์กร ในขณะที่เดียวกันก็ได้นำเสนอถึงวิถีปฏิบัติที่อยู่ในรูปของโครงสร้าง หรือความสัมพันธ์ของสถาบันท้องถิ่น ทั้งที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการซึ่งทั้งสองส่วนนี้ (ระบบคิด และวิถีปฏิบัติ) มีความสัมพันธ์ต่อกัน

นอกจากนั้น Bain and Hicks (1998 อ้างถึงใน วรวิทย์ โรมรัตน์พันธ์, 2548: 53) ยังได้นำเสนอทุนทางสังคมในระดับมหภาค ซึ่งเป็นความสัมพันธ์แบบเป็นทางการขององค์กร หรือสถาบันต่างๆ ซึ่งอาจจะถือได้ว่า เป็นเสมือนสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อระดับจุลภาคด้วย

ดังนั้น ในการศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับทุนทางสังคม หากประยุกต์ใช้กรอบแนวคิด ดังกล่าว โดยประยุกต์ระบบคิด และวิถีปฏิบัติในระดับจุลภาคไปใช้กับระดับบุคคล ครอบครัว กลุ่ม องค์กร และชุมชน รวมทั้งเครือข่ายในขณะเดียวกัน ก็ประยุกต์เอาความสัมพันธ์แบบเป็นทางการขององค์กร และสถาบันต่างๆ ในระดับมหภาคให้เป็นเสมือนสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อบุคคล ครอบครัว กลุ่ม องค์กร ชุมชน หรือเครือข่าย ก็จะทำให้การศึกษาทุนทางสังคมมีความชัดเจน และเป็นระบบมากขึ้น

2) การมองในเชิงบูรณาการ หรือผลลัพธ์

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า องค์กรประกอบของทุนทางสังคมสามารถมองได้ในเชิงบูรณาการ หรือผลลัพธ์ โดยการนำเสนอทุนทางสังคมในลักษณะเป็นภาพรวม หรือมองการบูรณาการ ของสิ่งต่างๆ ที่ได้เกิดขึ้น จากการศึกษาได้พบว่า ผลการศึกษาทุนทางสังคมของไทยที่ดำเนินการ โดยสำนักงานกองทุนเพื่อสังคม (2545 อ้างถึงใน วรวิทย์ โรมรัตน์พันธ์, 2548: 58-59) มีลักษณะการนำเสนอภาพรวมของทุนทางสังคมในเชิงบูรณาการ หรือผลลัพธ์ โดยกล่าวถึงลักษณะรวมของทุนทางสังคมในแง่มุมต่างๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบต่างๆ ดังต่อไปนี้

(1) ศาสนธรรม หรือหลักธรรมในศาสนา เป็นเครื่องชี้แนะบุคคลให้มีความรัก ความห่วงใย ความเอื้ออาทรต่อกัน และใช้หลักการทางศาสนาที่มุ่งสอนให้คนละเว้นความชั่วไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น การทำความดีด้วยการให้ทาน เสียสละ รักษาศีล และจิตใจ ที่สงบมีความเมตตาต่อสรรพสิ่ง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ เป็นทุนที่สร้างความเป็นปึกแผ่นให้กับสังคมได้

(2) สำนักในท้องถิ่น การที่บุคคลในชุมชนมีจิตสำนึกต่อชุมชน และท้องถิ่นของตนปรารถนาที่จะเห็นการพัฒนาชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่เป็นไปอย่างต่อเนื่อง และเป็นระบบ จึงมีความตั้งใจ และร่วมแรงร่วมใจในการทำงานร่วมกัน โดยยึดส่วนรวมเป็นใหญ่

(3) ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ การใช้ความรู้ และภูมิปัญญาที่มีอยู่เดิมของชุมชน และประยุกต์ขึ้นมาใหม่ในการสร้าง และจัดการเกี่ยวกับการพัฒนาในด้านต่างๆ ทั้งทางเศรษฐกิจ และสังคม

(4) ทรัพยากรบุคคล และเครือข่ายบุคคล ได้แก่ การนำบุคคลที่เป็นผู้นำปราชญ์ท้องถิ่น พระสงฆ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความรู้ความเข้าใจในปรากฏการณ์ และศาสตร์ต่างๆ มาให้ความรู้ และถ่ายทอดความรู้แก่ชุมชน เป็นการสร้างทุนทางสังคมในระดับบุคคล

(5) ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง ทรัพยากรในท้องถิ่นทั้งดิน น้ำ ป่า ภูเขา ที่สามารถนำมาใช้สอยให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด พร้อมมีกระบวนการจัดการทรัพยากรชุมชนอย่างเหมาะสม

(6) วิถีชีวิตทางวัฒนธรรม เอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของชุมชน ที่จะนำเสนอในรูปแบบที่สร้างความภูมิใจกับชุมชน และเป็นวิถีชีวิตที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างแท้จริง

(7) ความเอื้ออาทร นับว่าเป็นความสำคัญอย่างยิ่ง ที่คนในสังคมจะต้องมีความเอื้ออาทรต่อกัน ไว้วางใจซึ่งกัน และกัน ซึ่งความเอื้ออาทรนี้ เป็นพลังที่สำคัญยิ่งของทุนทางสังคม

โดยองค์ประกอบของทุนทางสังคมดังกล่าวข้างต้น มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับทุนทางสังคมประเภทต่างๆ ที่ทางกองทุนเพื่อสังคมได้กำหนดไว้ อาทิ ทุนปัญญา ทุนมนุษย์ ทุนทางวัฒนธรรม กองทุนสาธารณะ และพื้นที่สาธารณะ หรือพื้นที่ทางวัฒนธรรม

เช่นเดียวกับ ผลการศึกษาของนักวิชาการ จากกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (กรมอนามัย สำนักงานสาธารณสุข จ.เพชรบุรี, 2543 อ้างถึงใน วรวุฒิ โรมรัตน์พันธ์, 2548: 59) ได้มีการศึกษาถึงทุนทางสังคมที่สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่น ในลักษณะของปัจจัยที่เสริมสร้างทุนทางสังคม โดยพบว่า มีองค์ประกอบต่างๆ ดังนี้

(1) ระบบคุณค่า อุดมการณ์ ความเชื่อ ที่วางอยู่บนพื้นฐานของการเคารพต่อธรรมชาติ หรือกำหนดเองเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ เช่น ความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ปกป้องธรรมชาติ ที่ทำให้ชุมชนท้องถิ่นหลายแห่งดำรงรักษาธรรมชาติอย่างแน่นแฟ้น ความสมถะ สันโดษ ที่เป็นรากฐานทางพระพุทธศาสนา จิตสำนึกเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นต้น

(2) ภูมิปัญญาท้องถิ่น และกระบวนการเรียนรู้ ที่ชุมชนสรรค์สร้าง และสั่งสมมาเพื่อการดำรงชีพ เช่น ภูมิปัญญาด้านการเกษตรกรรม แพทย์พื้นบ้าน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ศิลปหัตถกรรม การอยู่อาศัย เป็นต้น ภูมิปัญญาของชุมชนมีแง่มุมรายละเอียดที่ไม่หยุดนิ่ง และใช้ญาณวิทยาที่แตกต่างจากการแสวงหาความรู้แบบตะวันตก นอกจากนี้ประสบการณ์ผ่านร้อนผ่านหนาวของชุมชนก็จัดเป็นทุนทางสังคมเช่นกัน

สังคม ที่นำมาใช้นั้นประสบความสำเร็จหรือยัง การวัดทุนทางสังคมนี้คล้ายกับการประเมินผลความสำเร็จของโครงการหรือการประเมินผลทางสังคมทั่วไป โดย John and Catherine (ม.ป.ป. อ้างถึงใน วรวุฒิ โรมรัตนพันธ์, 2548: 77 – 81) อธิบายถึง วิธีการวัดทุนทางสังคมว่า มี 2 วิธี ดังนี้

1) ทางตรง คือ การสังเกตจากสังคม และรวบรวมจากการสำรวจ เพราะว่าทุนทางสังคมนั้นมีหลายรูปแบบ เช่น ระดับของความไว้วางใจ บรรทัดฐานในสังคม และการคว่ำบาตร

2) ระดับของความร่วมมือของสมาชิกในหมู่ประชาชน รวมทั้งกลุ่มต่างๆ ด้วย เช่น กลุ่มผู้ไปโบสถ์ กลุ่มผู้เล่นกีฬา กลุ่มงานอดิเรก องค์กรที่สมาชิกทุกคนมีความรู้สึกเหมือนพี่น้องกัน และกลุ่มสหภาพผู้ใช้แรงงาน

โดยมีผลการศึกษาจากนักวิชาการหลายท่านได้สะท้อนถึงระดับความสัมพันธ์ของทุนทางสังคมในการวัดในด้านต่างๆ เช่น ด้านการศึกษาและสุขภาพ ความเชื่อมั่นในสถาบันการเมือง ความพอใจในรัฐบาลและยึดมั่นในการเมืองของประชาชน นอกจากนี้ยังขยายขอบเขตให้กว้างออกไป โดยครอบคลุมเรื่องจิตวิทยาสุขภาพ โดยข้อมูลที่บ่งบอกว่าเป็นผลมาจากการบูรณาการทางสังคม ซึ่งจะวัดจากสิ่งที่ปรากฏขึ้น ได้แก่ เครือข่ายทางสังคม การสนับสนุนทางสังคมและความสามารถในการเข้าสังคม ซึ่งสามารถวัดได้โดยอาศัยตัวชี้วัดที่เหมาะสม

ตัวชี้วัดของทุนทางสังคม แบ่งวิธีวัดได้เป็น 2 วิธีการ ได้แก่

1) วิธีการที่ 1 ศึกษาเฉพาะเจาะจงรายกรณี โดยมีกรอบกว้างๆ ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ของคนกับคน คนกับองค์กร คนกับชุมชน โดยขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

2) วิธีการที่ 2 ศึกษาโดยการสำรวจลักษณะชุมชน เมือง ประเทศ ซึ่งจะมีลักษณะที่เป็นรูปธรรม และนามธรรม ดังนี้

(1) ตัวชี้วัดจะจำแนกเป็นประเด็นย่อยๆ จากประเด็นที่เป็นลักษณะ/รูปแบบของความสัมพันธ์ที่ได้ ซึ่ง Putnam (ม.ป.ป. อ้างถึงใน วรวุฒิ โรมรัตนพันธ์, 2548: 77-81) ได้กล่าวถึงตัวชี้วัดที่เน้นในเรื่องจารีตประเพณี ความไว้วางใจ ความเป็นเครือข่าย การมีส่วนร่วมของประชาชน ในส่วนของความไว้วางใจจะเป็นตัวชี้วัดที่แสดงถึงความไว้วางใจในเพื่อนบ้าน ความไว้วางใจในกลุ่มหรือสถาบันองค์กร สื่อ รัฐบาล ซึ่งจะเห็นได้ว่าลักษณะตัวชี้วัดดังกล่าวมีความเป็นนามธรรม เพราะส่วนใหญ่อยู่ในรูปของทัศนคติและความรู้สึก

(2) ตัวชี้วัดที่เป็นรูปธรรม ส่วนใหญ่จะเป็นผลที่เกิดจากทุนทางสังคม เช่น จำนวนคนที่เข้าเป็นสมาชิก และจำนวนกลุ่ม จำนวนผู้มีสุขภาพดี จำนวนผู้มีการศึกษาดี จำนวนผู้เข้าถึงแหล่งทุน และข้อมูล เป็นต้น

(3) ตัวชี้วัดที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมส่วนใหญ่จะเป็นการวัดพฤติกรรมที่นำไปสู่ความสัมพันธ์ และก่อให้เกิดทุนทางสังคม เช่น การทักทายเพื่อนบ้าน การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน การเยี่ยมเยียนเพื่อนบ้าน การต้อนรับแขก เป็นต้น

ส่วน Bullen and Onyx (1998, อ้างถึงใน วรวิทย์ โรมรัตน์พันธ์, 2548: 77 – 81) ได้เสนอประสบการณ์ในการวัดระดับปัจเจก ซึ่งมาจากแต่ละครอบครัวในการสัมภาษณ์ และระดับครัวเรือน ซึ่งสมาชิกครัวเรือนทั้งหมดถูกสัมภาษณ์ ในการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับทุนทางสังคม มีหัวข้อดังนี้

1) การมีส่วนร่วมในเครือข่าย เป็นความสัมพันธ์ของเครือข่ายที่ยึดติดแน่นภายในระหว่างบุคคลและกลุ่ม คนจะยึดติดกับสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่ในองค์กรที่มีลักษณะสมัครใจและมีความเท่าเทียม

2) การต่างตอบแทน จะเป็นการรวมตัวกันที่เกิดจากการรวมตัวกันที่เกิดจากความไม่เห็นแก่ตัวในระยะแรก และกลายเป็นความสนใจส่วนตัวในระยะยาว การต่างตอบแทนจะทำให้บุคคลมีการแบ่งปันการให้บริการกับผู้อื่นหรือทำสิ่งที่เป็นประโยชน์กับผู้อื่น อย่างไรก็ตาม การต่างตอบแทนนั้นบุคคลจะมีความคาดหวังที่จะได้รับความเอื้ออาทรกลับคืนมาในอนาคตเป็นการตอบแทน และพบว่าในชุมชนที่การต่างตอบแทนกลับคืนมา ผู้คนในชุมชนจะมีความสนใจที่จะดูแลผู้อื่นมากขึ้น

3) ความไว้วางใจกัน จะเป็นการต้องการของบุคคลที่จะลดความเสี่ยงในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในสังคม ความไว้วางใจกันเป็นสิ่งที่อยู่บนพื้นฐานของความเชื่อใจในผู้อื่น โดยมีความคาดหวังว่าผู้อื่นจะตอบสนองด้วยการกระทำกลับคืนมาในวิธีเดียวกัน อย่างน้อยที่สุดความไว้วางใจกันก็จะช่วยให้บุคคลสบายใจว่าคนอื่นจะไม่มาทำอันตรายตนเอง

4) บรรทัดฐานทางสังคม จะเป็นรูปแบบการควบคุมที่ไม่เป็นทางการหรือเป็นการควบคุมทางอ้อม ถือว่าการควบคุมแบบนี้มีความจำเป็นมากกว่าแบบที่เป็นทางการ หรือการใช้กฎหมายของสถาบัน บรรทัดฐานทางสังคมมีความจำเป็นสำหรับการตรวจสอบพฤติกรรมที่ถูกระบุคําหวัดในสังคม รวมทั้งการกำหนดพฤติกรรมที่มีคุณค่าที่สังคมยอมรับ เพราะบรรทัดฐานทางสังคมเป็นข้อตกลงที่บุคคลในสังคมได้ทำร่วมกันและเป็นที่ยอมรับและเข้าใจร่วมกัน

5) สิ่งที่เป็นสาธารณะ/ สิ่งที่ทุกคนเป็นเจ้าของร่วมกัน จะเป็นการสร้างทรัพยากร ที่ใช้ร่วมกันในชุมชน ไม่มีใครเป็นเจ้าของ ทุกคนสามารถใช้ร่วมกันได้ อย่างไรก็ตามในกรณีที่มีบุคคลหรือกลุ่มคนเข้าไปยึดครองสิ่งที่เป็นสาธารณะ สังคมก็จะใช้วิธีการป้องกันอย่างไม่เป็นทางการโดยการต่อต้าน หรือคว่ำบาตร

สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2548: 31 - 33) ได้เสนอดัชนีทุนทางสังคม ประกอบด้วย 5 มิติ 40 ดัชนี ดังต่อไปนี้

1) มิติกลุ่มและเครือข่าย ประกอบด้วย 12 ดัชนี โดยแบ่งเป็น

(1) องค์ประกอบด้านกลุ่ม ประกอบด้วย 8 ดัชนี ได้แก่ 1) จำนวนประเภทของกลุ่มภายในชุมชน 2) จำนวนกลุ่มที่สมาชิกในครัวเรือนเป็นสมาชิก 3) จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่

เป็นสมาชิกกลุ่ม 4) ระดับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 5) จำนวนกลุ่มที่ทำงานร่วมกันที่อยู่ภายในชุมชน 6) จำนวนกลุ่มที่ทำงานร่วมกันที่อยู่ภายนอกชุมชน 7) จำนวนแหล่งเงินทุนของกลุ่ม 8) ประสิทธิภาพของกลุ่ม

(2) องค์กรประกอบด้านเครือข่าย ประกอบด้วย 4 ดัชนี ได้แก่ 1) จำนวนเพื่อนหรือคนรู้จักที่สามารถขอความช่วยเหลือได้ยามมีปัญหา 2) จำนวนกลุ่มคนที่สามารถให้ความช่วยเหลือด้านการเงินยามฉุกเฉิน 3) ระดับการได้รับความช่วยเหลือจากกลุ่มที่เป็นสมาชิก 4) จำนวนองค์กรที่สามารถขอความช่วยเหลือได้ยามมีปัญหา

2) มิติความไว้วางใจ และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ประกอบด้วย 7 ดัชนี ดังนี้

(1) องค์กรประกอบด้านความไว้วางใจ ประกอบด้วย 5 ดัชนี ได้แก่ 1) ระดับความไว้วางใจต่อบุคคลในชุมชน 2) ระดับความไว้วางใจต่อบุคคลที่แตกต่างด้านเชื้อชาติ ศาสนา ภาษาพูด 3) ระดับความไว้วางใจต่อกลุ่มอาชีพสำคัญในสังคม 4) ระดับความไว้วางใจต่อสื่อมวลชน 5) การเปลี่ยนแปลงของระดับความไว้วางใจในชุมชนในรอบ 2 ปี

(2) องค์กรประกอบด้านความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ประกอบด้วย 2 ดัชนี ได้แก่ 1) ระดับความช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในชุมชน 2) ระดับความช่วยเหลือโครงการที่มีประโยชน์ต่อคนส่วนใหญ่

3) มิติด้านกิจกรรมและความร่วมมือ ประกอบด้วย 4 ดัชนี โดยแบ่งเป็น

(1) องค์กรประกอบด้านกิจกรรม ประกอบด้วย 3 ดัชนี ได้แก่ 1) จำนวนกิจกรรมที่เป็นประโยชน์โดยรวมต่อชุมชนที่จัดขึ้นในชุมชน 2) ระยะเวลา ในการเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนในรอบ 3 เดือน 3) จำนวนกิจกรรมที่เข้าร่วม

(2) องค์กรประกอบด้านความร่วมมือ ประกอบด้วย 1 ดัชนี ได้แก่ 1) ระดับความร่วมมือในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาในชุมชน

4) มิติด้านสมานฉันท์ การอยู่ร่วมกันในสังคมและความขัดแย้งและความรุนแรง ประกอบด้วย 10 ดัชนี โดยแบ่งเป็น

(1) องค์กรประกอบด้านความสมานฉันท์ ประกอบด้วย 4 ดัชนี ได้แก่ 1) ระดับความหลากหลายของชนชาติและชนชั้นในชุมชน 2) ระดับของปัญหาที่เกิดจากความหลากหลายของชนชาติและชนชั้นในชุมชน 3) ระดับการกีดกันของกลุ่มบุคคลที่แตกต่างของชนชาติและชนชั้นในชุมชน 4) ระดับความสมานฉันท์ภายในชุมชน

(2) องค์กรประกอบด้านการอยู่ร่วมกันในสังคม ประกอบด้วย 2 ดัชนี ได้แก่ 1) จำนวนครั้งในการเข้าร่วมงานที่เกี่ยวกับสังคมและประเพณีในรอบ 1 ปี 2) จำนวนครั้งการเยี่ยมเยียนระหว่างกันภายในชุมชน

(3) องค์ประกอบด้านความขัดแย้งและความรุนแรง ประกอบด้วย 4 ดัชนี ได้แก่
 1) ระดับความรุนแรงภายในชุมชน 2) การที่บุคคลในครอบครัวเคยตกเป็นเหยื่อความรุนแรง 3) ความเสียหายของทรัพย์สินที่เกิดจากคนอื่น 4) ระดับการเปลี่ยนแปลงของความรุนแรงภายในชุมชนภายในเวลา 3 ปี

5) มิติด้านอำนาจหน้าที่และกิจกรรมทางการเมือง ประกอบด้วย 7 ดัชนี โดยแบ่งเป็น

(1) องค์ประกอบด้านอำนาจและกิจกรรมทางการเมือง 1) ระดับความสำคัญของตนเองต่อการพัฒนาชุมชน 2) จำนวนการร้องเรียนเพื่อประโยชน์ของชุมชนในรอบ 1 ปี 3) ระดับการตอบสนองของนักการเมืองท้องถิ่นหรือระดับประเทศต่อการเรียกร้อง 4) ระดับการไปใช้สิทธิเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น 5) ระดับการไปใช้สิทธิเลือกตั้งในระดับชาติ 6) ระดับความซื่อสัตย์ของข้าราชการและผู้นำชุมชน 7) การจ่ายเงินพิเศษให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อให้ดำเนินการสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาระบบราชการและสังคมแห่งชาติ (ม.ป.ป. อ้างถึงในสำนักงานมาตรฐานการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์, 2548: 7) ได้ทำการศึกษาเพื่อจัดทำกรอบตัวชี้วัดทุนทางสังคมไทย โดยได้จัดแบ่งมิติตุทุนทางสังคมในประเทศไทยออกเป็น 6 มิติ ดังนี้
 1) มิติด้านกลุ่ม และเครือข่าย 2) มิติด้านความไว้วางใจ และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน 3) มิติด้านกิจกรรมร่วม และความร่วมมือ 4) มิติด้านข่าวสาร และการสื่อสาร 5) มิติด้านการรวมกลุ่มทางสังคม และการผนวกเข้าร่วม 6) มิติด้านการมีอำนาจ และกิจกรรมทางการเมือง

2.5 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มิ่งมิตร บุญเขตการ (2550) ได้ศึกษา กระบวนการสร้างเครือข่ายการพัฒนาโดยใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาหมู่บ้านใหม่คุณธรรม อำเภอัญญาศิริ จังหวัดขอนแก่น การศึกษาเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษากระบวนการสร้างเครือข่ายการพัฒนาโดยใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง 2) เพื่อศึกษาปัญหาและการแก้ไขเกี่ยวกับการสร้างเครือข่าย โดยรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึก ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ จำนวน 15 ราย จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการสร้างเครือข่าย ประกอบด้วย ผู้นำอาสาที่คนในชุมชนเคารพนับถือ ปราชญ์ชุมชน ผู้นำชุมชน คณะกรรมการ และสมาชิกเครือข่ายองค์กรชุมชน รวมทั้งการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง มาทำการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการพรรณนาความประกอบตรรกะ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาช่วยด้วย ผลการศึกษา พอสรุปได้ดังนี้

1) กระบวนการสร้างเครือข่ายการพัฒนาโดยใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 1) ขั้นตอนการสำรวจและการค้นหา พบว่า ชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้ประโยชน์ใน

การผลิตสินค้าโดยไม่ต้องลงทุนซื้อ และใช้กรรมวิธีจากภูมิปัญญาของผู้เฒ่าผู้แก่ที่ได้ถ่ายทอดวิชาความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปเป็นผ้าไหม ซึ่งนับว่าเป็นการค้นพบของดีที่สามารถถ่ายทอดให้แก่เด็กและเยาวชน 2) การตัดสินใจ และพิจารณาความพร้อม พบว่า วัตถุประสงค์เป็นเรื่องสำคัญเรื่องแรก รองมาการสำรวจข้อมูล ทดลองทำเทคนิค และวิธีการนำทรัพยากรต่างๆ มาใช้อย่างเหมาะสมต่อกันนั้น พิจารณาคณะที่มีความประพฤติดี และเต็มใจ เข้าร่วมเป็นสมาชิก และมีความซื่อสัตย์ ความร่วมมือ การไว้นใจเชื่อใจ และต้องอยู่ในกติกา และมีเงื่อนไข คือ ต้องเป็นบุคคลที่มีภูมิลำเนาอยู่ในหมู่บ้านไหมคุณธรรม 3) การผลิต พบว่า สมาชิกเครือข่ายจะร่วมกันคิด ร่วมวางแผนการทำงานในการผลิตสินค้าให้สอดคล้องกับความต้องการของการตลาด โดยมีข้อตกลงให้สมาชิกแต่ละคนแยกรับงานไปทำที่บ้านของตนเอง 4) การทำงานของเครือข่าย พบว่า กลุ่มแม่บ้านจะคอยสนับสนุน และช่วยเหลือลูกข่าย ในขณะที่เดียวกันลูกข่ายก็จะช่วยเหลือแม่ข่ายกลับคืนเช่นกัน โดยเฉพาะในเรื่องของบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ การตลาด การแก้ปัญหา ตลอดจนงบประมาณจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน 5) การขยายผล พบว่า เครือข่ายได้พัฒนาองค์ความรู้ การประสานงาน การจัดสวัสดิการ การส่งเสริมอาชีพ การผลิต การตลาดสรุปผลการดำเนินงาน และการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

2) ปัญหาและการแก้ไขเกี่ยวกับสร้างเครือข่าย พบว่า การดำเนินการด้านการตลาด และการประชาสัมพันธ์ในเรื่องเกี่ยวกับสินค้า หรือผลิตภัณฑ์ยังขาดความชัดเจน และไม่ทั่วถึงขาดการสนับสนุนงบประมาณอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้การดำเนินงานไม่สอดคล้องกับโครงการ และแผนงานที่วางไว้

ข้อเสนอแนะ ควรเผยแพร่ความรู้ให้แพร่หลายในการจัดการพื้นที่ และทรัพยากรอย่างเป็นระบบ ไปสู่การมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดกลุ่มเครือข่ายใหม่ๆ ที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ จนเกิดการพัฒนายั่งยืน โดยใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และให้ความสำคัญกับวัตถุประสงค์ภายในท้องถิ่น นอกจากนั้นควรมีการส่งเสริม และสนับสนุนให้มีการรวบรวมองค์ความรู้ ภูมิปัญญา ของดีในชุมชน เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ในรูปแบบกิจกรรมการพัฒนาอาชีพตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ และจุดขายเฉพาะตัวของหมู่บ้านไหมคุณธรรม ทำให้เกิดประโยชน์สุขในอนาคที่ยั่งยืนได้

ฉกาจ ลอยทอง (2552) เครือข่ายกับศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาลในประเทศไทย มีวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการ คือ ประการแรกเพื่อศึกษากระบวนการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ และผลกระทบของกระบวนการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ที่มีผลต่อศักยภาพการบริหารงานเทศบาล ประการที่สองเพื่อศึกษามูลเหตุ และเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างเทศบาลกับภาคส่วนต่างๆ และประการที่สามเพื่อศึกษาปัจจัยส่งเสริม และอุปสรรคในการสร้างเครือข่ายที่มีผลต่อการบริหารงานเทศบาล โดยมีสมมติฐานของ

การวิจัยว่า เทศบาลที่มีการบริหารจัดการที่ดี มีรูปแบบการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์กับภาคส่วนต่างๆ ที่มีความเชื่อมโยงกับการบริหารงานท้องถิ่น ประกอบด้วย 1) องค์กรวิชาชีพผู้บริหารท้องถิ่น 2) แกนนำชุมชน 3) องค์กรชุมชน 4) องค์กรพัฒนาเอกชน 5) ภาคเอกชน 6) นักการเมืองหรือพรรคการเมืองระดับชาติ 7) ส่วนราชการ 8) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ โดยมุ่งไปสู่ผลลัพธ์ที่ต้องการ คือ การเสริมสร้างศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล การศึกษาครั้งนี้ ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารท้องถิ่น ประกอบด้วย นายกเทศมนตรี และปลัดเทศบาล จำนวน 18 คน กรวิจัยเอกสาร และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมภายในชุมชน

ผลการศึกษา พบว่า เทศบาลมีกระบวนการสร้างความสัมพันธ์เชิงเครือข่ายกับภาคส่วนต่างๆ ที่มีความเชื่อมโยงกับการบริหารงานท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการบริหารงานเทศบาล ประกอบด้วย 1) เครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างเทศบาลกับองค์กรวิชาชีพผู้บริหารท้องถิ่น เทศบาลสร้างความสัมพันธ์ดังกล่าวผ่านบทบาทของผู้บริหารท้องถิ่นในแลกเปลี่ยนข้อมูล ประสพการณ์ และการนำเสนอประเด็นปัญหาของท้องถิ่นผ่านเวทีสนธิมติเทศบาลทั้ง 3 ระดับ ทำให้เกิดการระดมความคิดในการแก้ไขปัญหาสาธารณะร่วมกัน ตลอดจนการสร้างพลังอำนาจการต่อรอง และการเรียกร้องผลประโยชน์กับรัฐบาลได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ความสัมพันธ์ดังกล่าวเสริมสร้างศักยภาพด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี 2) เครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างเทศบาลกับแกนนำชุมชน เป็นเครือข่ายที่มุ่งอาศัยแกนนำชุมชนในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของเทศบาลในทุกขั้นตอน ตลอดจนมีส่วนร่วมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ความสัมพันธ์ดังกล่าวเสริมสร้างศักยภาพด้านการบริหารจัดการของเทศบาลได้เป็นอย่างดี เนื่องจากแบ่งเบาภาระ ในความรับผิดชอบของเทศบาลให้ดำเนินการเฉพาะในส่วนที่เกินกำลังความสามารถของชุมชน ทำให้เทศบาลดำเนินกิจการสาธารณะอื่นๆ ได้มากขึ้น 3) เครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างเทศบาลกับองค์กรชุมชน เป็นเครือข่ายที่ทำให้เกิดความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นร่วมกัน ตลอดจนเทศบาลให้การส่งเสริม และเกื้อหนุนกับองค์กรชุมชนให้สามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน โดยปราศจากข้อจำกัดในด้านต่างๆ ทั้งนี้ความสัมพันธ์ดังกล่าวเสริมสร้างศักยภาพด้านทุนทางสังคมของเทศบาลได้เป็นอย่างดี ก่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมภายในชุมชนมากยิ่งขึ้น 4) เครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างเทศบาลกับองค์กรพัฒนาเอกชน หรือ NGOs เป็นเครือข่ายที่มุ่งอาศัยจุดเด่นขององค์กรพัฒนาเอกชนที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสพการณ์ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในท้องถิ่น ความสัมพันธ์ดังกล่าวเสริมสร้างศักยภาพด้านการบริหารจัดการของเทศบาลได้เป็นอย่างดี ปัญหาสาธารณะที่เกิดขึ้นได้รับการแก้ไขอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด 5) เครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างเทศบาลกับภาคเอกชน

เป็นเครือข่ายที่เปิดโอกาสให้เทศบาลได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากภาคเอกชนในการดำเนินกิจกรรมสาธารณะส่งผลให้เทศบาลมีศักยภาพด้านงบประมาณที่เข้มแข็งมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ความสัมพันธ์ดังกล่าวเสริมสร้างศักยภาพด้านการบริหารจัดการของเทศบาลได้เป็นอย่างดี

6) เครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างเทศบาลกับนักการเมือง หรือพรรคการเมืองระดับชาติ เป็นเครือข่ายที่ทำให้เทศบาลเกิดความสะดวกในการดึงงบประมาณที่ใช้ในการพัฒนาท้องถิ่น ทั้งนี้ความสัมพันธ์ดังกล่าว ส่งเสริมสร้างศักยภาพด้านงบประมาณของเทศบาลให้มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น

7) เครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างเทศบาลกับส่วนราชการ เป็นเครือข่ายที่ทำให้เทศบาลสามารถดำเนินงานที่ต้องใช้องค์ความรู้ และความเชี่ยวชาญเฉพาะทางของส่วนราชการได้อย่างมีประสิทธิภาพความสัมพันธ์ดังกล่าวเสริมสร้างศักยภาพด้านการบริหารจัดการของเทศบาลได้เป็นอย่างดี

8) เครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างเทศบาลกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ เป็นเครือข่ายที่ทำให้เกิดความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาสาธารณะร่วมกัน รวมทั้งเป็นการประหยัดงบประมาณ และสร้างความคุ้มค่าในการดำเนินการ ทั้งนี้ความสัมพันธ์ดังกล่าวเสริมสร้างศักยภาพด้านการบริหารจัดการของเทศบาลได้เป็นอย่างดี ทำให้เทศบาลก้าวข้ามข้อจำกัดในด้านขนาด จำนวนบุคลากร ศักยภาพบุคลากร อุปกรณ์เครื่องมือ รวมไปถึงในด้านงบประมาณ

เอกกมล อ่อนศรี (2544) ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายองค์กรชุมชน มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา 1) แบบแผนของเครือข่ายองค์กรชุมชน และจัดระดับความเข้มแข็งของเครือข่ายองค์กรชุมชน 2) ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย ตลอดจนสภาพปัญหา และอุปสรรคที่มีผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายองค์กรชุมชน 3) การพัฒนาขีดความสามารถของเครือข่ายองค์กรชุมชน และ 4) ความสัมพันธ์ระหว่างการมีเครือข่ายของกลุ่ม หรือองค์กรชุมชนกับความเข้มแข็งของกลุ่ม หรือองค์กรชุมชนในเขตจังหวัดลพบุรี พิษณุโลก นครศรีธรรมราช และชัยภูมิ ระเบียบวิธีวิจัยครั้งนี้ ใช้ทั้งในเชิงปริมาณด้วยการวิจัยแบบสำรวจโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบเชิงชั้นการวิเคราะห์เส้นทาง และการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เจาะลึก

ผลการศึกษาพบว่า มีกลุ่ม หรือองค์กรชุมชนที่มีความร่วมมือแบบเครือข่ายประมาณ 1 ใน 4 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด โดยมีแบบแผนของความร่วมมือแบบเครือข่าย เริ่มจากกลุ่ม หรือองค์กรชุมชนมีการติดต่อแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างกัน และจะพัฒนาไปเป็นความร่วมมือแบบเครือข่ายได้เมื่อมีวัตถุประสงค์ติดต่อที่ชัดเจนขึ้น เช่น ร่วมมือเพื่อแก้ปัญหา ร่วมมือเพื่อการต่อรองกับภาครัฐ หรือเอกชน มีการจัดการประชุมร่วมกัน โดยลักษณะของเครือข่ายที่เข้มแข็งนั้นจะต้องเป็นเครือข่ายที่มีความสัมพันธ์ในหมู่สมาชิกเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถตอบสนองต่อปัญหาได้ รวมทั้งได้รับการยอมรับจากองค์กรภายนอกด้วย

ส่วนปัญหา และอุปสรรคในการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายนั้นเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับหลายส่วนไม่ว่าจะเป็นปัญหาเกี่ยวกับผู้นำเครือข่าย ระบบการจัดการภายในเครือข่ายกิจกรรม

ของเครือข่าย การพบปะสัมพันธ์ของสมาชิกในเครือข่าย การกระจายข่าวสารข้อมูลต่างๆ ภายในเครือข่าย รวมถึงเงินทุนที่นำมาใช้ในเครือข่าย การพัฒนาขีดความสามารถของเครือข่ายจำเป็นต้องปรับปรุง และพัฒนาในส่วนเหล่านี้ โดยเฉพาะการพัฒนาผู้นำเครือข่ายซึ่งในที่นี้รวมทั้งผู้ที่เป็นแม่ข่าย แกนนำ กรรมการบริหารเครือข่าย ไปจนถึงผู้นำแต่ละกลุ่ม

นอกจากนี้ยังพบว่า การที่ทำให้กลุ่ม หรือองค์กรชุมชนมีความเข้มแข็งได้ต่อเนื่องได้ร่วมกับเครือข่ายที่มีความเข้มแข็ง ด้วยเหตุที่ว่าเครือข่ายที่เข้มแข็งนั้นจะสามารถตอบสนองต่อความต้องการของสมาชิกเครือข่าย อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่ม หรือองค์กรชุมชนได้

ไพท วงศ์อนุตรโรจน์ (2544) กระบวนการสร้างและพัฒนาเครือข่ายทางสังคม: กรณีศึกษาบ้านหนองขาว อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาพัฒนาการกระบวนการทำงาน ความร่วมมือ และความสัมพันธ์ ระหว่างแกนนำ กลุ่ม และองค์กรในเครือข่ายทางสังคมของชุมชน รวมถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อเครือข่ายทางสังคมของชุมชน เพื่อนำเสนอแบบแผนความสัมพันธ์ของเครือข่ายทางสังคมของชุมชน การศึกษาได้ใช้ขอบเขตในระดับตำบลเป็นหน่วยในการวิเคราะห์ และใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ

ศึกษาพบว่า โครงสร้าง และพื้นฐานเครือข่ายความสัมพันธ์ที่มีในชุมชน อันประกอบไปด้วย ความสัมพันธ์แบบเครือญาติ เพื่อบ้าน และพรรคพวกเพื่อนฝูง ความสัมพันธ์ผ่านการประกอบอาชีพ ความสัมพันธ์ผ่านประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ และวัฒนธรรม วัด โรงเรียน และโครงสร้างและช่องทางการติดต่อสื่อสาร เป็นรากฐานที่สำคัญที่นำไปสู่ความร่วมมือในชุมชน และความสัมพันธ์ในลักษณะต่างๆ นี้ได้พัฒนาไปสู่กลุ่มที่มีความเป็นทางการมากขึ้น ในการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ภายนอก พบว่า เครือข่ายความสัมพันธ์ของบุคคล เป็นตัวกลางที่จะเชื่อมโยงให้เกิดความสัมพันธ์ให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล องค์กร หรือหน่วยงานภายนอกกับชุมชน ดังนั้น การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมของชุมชน สามารถแยกพิจารณาระดับความสัมพันธ์เป็น 3 ชั้น คือ ชั้นรากฐานความสัมพันธ์ของชุมชน ชั้นกลุ่มต่างๆ หรือพลเมืองที่ตื่นตัว และชั้นตัวกลางหรือแกนนำ โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อเครือข่ายทางสังคมของชุมชน คือ ฐานความสัมพันธ์ที่หลากหลาย สถานภาพของกลุ่ม และบุคคล ผู้นำภูมิศาสตร์ และทรัพยากร ศูนย์รวมจิตใจ และสำนึกร่วมของคนในชุมชน โครงสร้าง และช่องทางการติดต่อสื่อสาร ธรรมเนียมปฏิบัติ ผลประโยชน์ร่วมกับความเข้าใจของคนในชุมชน และกระแสแนวคิดในสังคม

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ คือ ควรเปิดโอกาสให้กลุ่มต่างๆ ในชุมชนได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่น การผลักดันให้หน่วยงานภายนอกที่ทำงานกับชุมชนมีการทำงานประสานเชื่อมโยงกัน การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างชุมชนอื่นที่มี

ประสบการณ์ ในประเด็นที่สำคัญต่อชุมชน การสร้าง และพัฒนาเครื่องมือ หรือการประยุกต์ใช้ โครงสร้าง และช่องทางการติดต่อสื่อสาร ธรรมเนียมปฏิบัติของชุมชน ให้เกื้อหนุนต่อความสัมพันธ์ ระหว่างชุมชนกับบุคคล หน่วยงานภายนอก และควรมีการศึกษาวิจัยเครือข่ายทางสังคมที่มีลักษณะ เด่นอื่นๆ

พรรณธริภา บุญพิทักษ์ (2548) การพัฒนาเครือข่ายกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ ในสังกัดสภา ผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบกิจกรรมของชมรมฯ ลักษณะเครือข่าย ของชมรมผู้สูงอายุฯ และทัศนคติของสมาชิกชมรมต่อการพัฒนาเครือข่ายกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ ในสังกัดสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ มีแบบสอบถามเป็นเครื่องมือใน การเก็บรวบรวมข้อมูลประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ สมาชิกชมรมผู้สูงอายุ 30 ชมรม จำนวน 286 ราย การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรม SPSS และสถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า t- test และ F- test ในระดับนัยสำคัญทางสถิติ ที่ ระดับ 0.05

ผลการศึกษารูปได้ว่า ประชากรตัวอย่างเป็นเพศชาย และเป็นเพศหญิงในจำนวนที่เท่ากัน มีอายุระหว่าง 60- 64 ปี ส่วนใหญ่สมรสแล้ว มีการศึกษาระดับประถมศึกษา รายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท มีระยะเวลาในการเป็นสมาชิกของชมรมผู้สูงอายุในช่วงเวลา 1-5 ปี กิจกรรมของชมรม ผู้สูงอายุจัดให้กับสมาชิกเรียงตามลำดับ คือ ส่วนใหญ่เป็นด้านการเผยแพร่ข่าวสารมากที่สุด รองลงมา คือ การจัดกิจกรรมด้านสุขภาพ ด้านศาสนา และวัฒนธรรม ด้านการพัฒนาสังคม ด้าน นันทนาการ และทัศนศึกษานอกสถานที่ และด้านความสนใจ และความถนัด ตามลำดับ ส่วน ลักษณะเครือข่ายของชมรมผู้สูงอายุนั้นมีลักษณะเครือข่ายของการติดต่อกับองค์กรภายนอกมาก ที่สุด รองลงมาเป็นการติดต่อกับชมรมผู้สูงอายุอื่นๆ ภายในจังหวัด ส่วนเครือข่ายภายในเป็นการ ติดต่อกันกับเพื่อนสมาชิกในชมรมเดียวกัน สมาชิกชมรมมีทัศนคติต่อการพัฒนาเครือข่ายกิจกรรม ของชมรมผู้สูงอายุในระดับมากต่อการประสานงาน มีความเห็นว่าควรมีการแบ่งหน้าที่ในการ ทำงานด้านเครือข่ายร่วมกัน ในด้านบริหารนั้นสมควรมีการพัฒนา และปรับปรุงในการทำงาน ร่วมกัน ส่วนด้านกิจกรรมนั้นควรมีการจัดกิจกรรมร่วมกันในกลุ่มชมรมผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย สมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ ควรจัดให้มีกองทุน สนับสนุน สำหรับเครือข่ายชมรมผู้สูงอายุ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างคล่องตัวมากขึ้น ควร จัดให้มีหน่วยที่เป็นศูนย์กลางในการรวบรวมข้อมูลเครือข่ายกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุทั่วประเทศ และ ต้องเป็นแหล่งที่สนับสนุนด้านการพัฒนาศักยภาพต่างๆ ของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง สำหรับในระดับ ปฏิบัติชมรมผู้สูงอายุ ควรพัฒนาเครือข่ายโดยเน้นที่การสร้างแกนนำเครือข่ายที่มีศักยภาพ ควรมี กระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมของสมาชิกชมรมโดยการจัดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ การ

ประสานงานภายในเครือข่าย ควรมีการศึกษารูปแบบการพัฒนาเครือข่ายให้มีประสิทธิภาพ และตอบสนองต่อการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุในอนาคต

บุญยวีร์ คุมาดกมลพันธ์ (2549) แนวทางการสร้างเครือข่ายด้านสวัสดิการสังคมในระดับจังหวัด: ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดสมุทรสงคราม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจขององค์กรที่ปฏิบัติงานด้านสวัสดิการสังคมต่อการทำงานร่วมกันในลักษณะเครือข่าย ศึกษาความแนวทางการสร้างเครือข่ายด้านสวัสดิการสังคมที่เหมาะสมในระดับจังหวัด ในการวิจัยเชิงสำรวจมีแบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเป็นผู้นำองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรส่วนท้องถิ่น องค์กรภายในชุมชน และองค์กรสื่อมวลชน ที่อยู่ในจังหวัดสมุทรสงคราม จำนวนทั้งสิ้น 14 คน ประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย มัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยค่า t- test , F- test ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และ Pearson Correlation ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในครั้งนี้ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 41-50 ปี สถานภาพการสมรส สมรส มีการศึกษาระดับปริญญาตรี รายได้ระหว่าง 10,000- 20,000 บาท สังกัดองค์กรภาครัฐ และรับผิดชอบกลุ่มเป้าหมายหลักประเภทชุมชนเป็นส่วนใหญ่ โดยมีระยะเวลาการปฏิบัติงานภายในองค์กรระหว่าง 1-5 ปี มีความรู้ในระดับสูงเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจทั้งในด้านลักษณะของเครือข่าย และข้อดีของการทำงานในลักษณะเครือข่าย ในด้านความคิดเห็น กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นด้วยในระดับมากต่อการมีเครือข่าย และการก่อตัวของเครือข่ายด้านสวัสดิการสังคมในจังหวัดสมุทรสงคราม มีความพร้อมในการเข้าร่วมบริหารจัดการเครือข่ายในด้านคน เวลา การประสานงาน ในระดับมาก มีความพร้อมในด้านเงิน และวัสดุอุปกรณ์มีความพร้อมในระดับปานกลาง ลักษณะของเครือข่ายด้านสวัสดิการสังคมที่ต้องการให้เกิดขึ้นในจังหวัดสมุทรสงคราม กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า เครือข่ายสวัสดิการสังคมควรมีเป้าหมายในการทำงานให้กับเด็กมากที่สุด ประเภทเครือข่ายที่ต้องการให้เกิดขึ้น คือ เครือข่ายกิจกรรม ที่เน้นการช่วยเหลือร่วมมือกันในการทำกิจกรรม โครงสร้างความสัมพันธ์ในเครือข่ายด้านสวัสดิการสังคมควรมีโครงสร้างตามแนวนอน คุณลักษณะของเครือข่ายด้านสวัสดิการสังคม ควรประกอบด้วยองค์กรที่มาจากทุกภาคส่วนในจังหวัด มีกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง มีการรวมตัวกันระหว่างองค์กรที่มีความสนใจที่จะร่วมมือกันอย่างจริงจังก่อน มีองค์กรที่ทำหน้าที่ประสานงานที่มีประสิทธิภาพ และเห็นว่ากฎระเบียบในเครือข่ายควรมีความยืดหยุ่น ผู้นำเครือข่ายด้านสวัสดิการสังคม ควรมีคุณสมบัติเสียสละเพื่อส่วนรวม มีความซื่อสัตย์สุจริต รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีทักษะด้านการประสานงาน มีความรู้ความสามารถ และควรเป็นคณะบุคคล กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรม

ประเภทการจัดเวทีสนทนา และการประชาสัมพันธ์ และเห็นว่าสำนักงานพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดฯ ควรมีบทบาทในการจัดประชุมหารือกับองค์กรที่ทำงานด้านสวัสดิการสังคมเรื่องการสร้างเครือข่าย เป็นผู้ประสานงานกับองค์กรในเครือข่าย ติดต่อกับองค์กรที่สนใจเข้าร่วมเป็นเครือข่ายด้านสวัสดิการสังคม และมีบทบาทในการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ เรื่องการสร้างเครือข่ายด้านสวัสดิการสังคม

ข้อเสนอแนะ ควรมีการให้ความรู้ และสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นในระหว่างองค์กรที่จะเข้าร่วมเป็นเครือข่ายด้านสวัสดิการสังคม โดยเน้นย้ำในประเด็นที่ซึ่งมีความรู้ความเข้าใจน้อยได้แก่ การรู้ว่าองค์กรที่เข้าร่วมเป็นเครือข่ายไม่ต้องปรับเปลี่ยนจุดมุ่งหมายขององค์กรเพื่อให้สอดคล้องกับเครือข่ายที่จะไปเข้าร่วม การเข้าร่วมเป็นเครือข่ายมิได้ทำให้ได้รับประโยชน์จากองค์กรอื่นแต่เพียงอย่างเดียว แต่ต้องมีทั้งให้ และรับ เป็นต้น ควรส่งเสริมความรู้ความเข้าใจด้านการทำงานในลักษณะเครือข่าย รวมทั้งปลูกจิตสำนึกเรื่องการทำงานในลักษณะเครือข่ายให้กับระดับผู้บริหาร และระดับผู้ปฏิบัติงาน โดยอาจจัดกิจกรรมที่ส่วนใหญ่ให้ความสนใจ เช่น การจัดเวทีสนทนาระหว่างองค์กร ควรพิจารณาคัดเลือกผู้นำเครือข่ายที่เป็นคนหลากหลายกว่าเป็นบุคคลเพียงคนเดียว เพื่อลดปัญหาด้านการเปลี่ยนแปลงโยกย้ายผู้บริหารองค์กร เนื่องจากความพร้อมในด้านเงิน และวัสดุอุปกรณ์ ยังมีไม่มากเมื่อเทียบกับความพร้อมในด้านอื่นๆ จึงควรให้ความสำคัญกับการแสวงหางบประมาณ และแหล่งทุนทั้งจากภายใน และภายนอกเครือข่ายเพื่อสนับสนุนการทำงานของเครือข่าย สำนักงานพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดฯ ควรแสวงหาองค์กรที่มีความสนใจในประเด็นปัญหาสังคมที่สอดคล้องกับหน่วยงาน และเริ่มต้นสร้างเครือข่ายด้านสวัสดิการสังคมกับองค์กรนั้นๆ อย่างค่อยเป็นค่อยไป ควรมีการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการทำงานในลักษณะเครือข่าย ควรหาพันธมิตรด้านสื่อมวลชน เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เรื่องการสร้าง และการจัดกิจกรรมของเครือข่ายฯ ตามสื่อต่างๆ ผู้บริหารในระดับจังหวัด และในระดับกระทรวงควรกำหนดให้ การสร้างเครือข่ายด้านสวัสดิการสังคม เป็นนโยบายหลักในการทำงานด้านสวัสดิการสังคม ควรมีนโยบายให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อการทำงานเครือข่ายด้านสวัสดิการสังคม และควรปรับหลักเกณฑ์การใช้จ่ายงบประมาณขององค์กรภาครัฐให้มีความยืดหยุ่น สามารถนำงบประมาณของแต่ละองค์กรมาใช้ร่วมกันในลักษณะบูรณาการระหว่างองค์กรได้

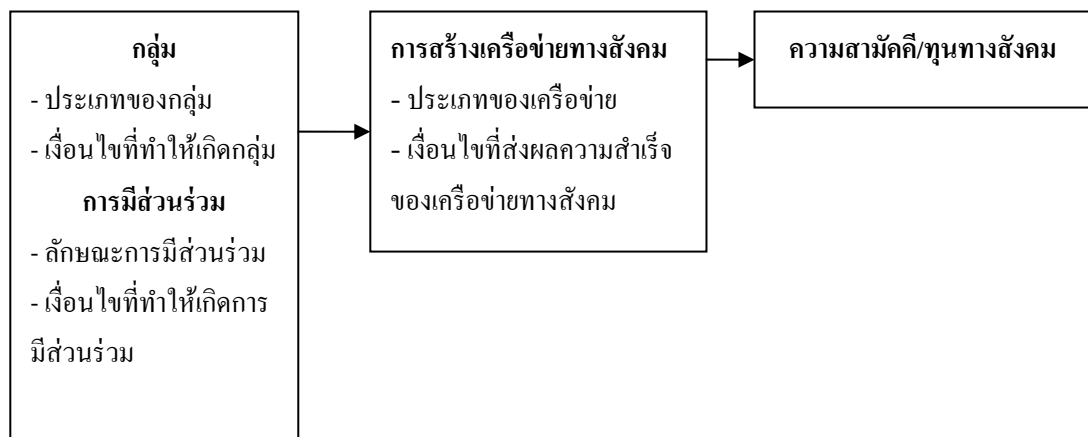
บทที่ 3

วิธีการศึกษาและรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาเรื่อง “การสร้างเครือข่ายทางสังคม : กรณีศึกษา นักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพมหานคร” ในครั้งนี้ ใช้วิธีการศึกษาตามแนวทางการศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลระดับลึกครอบคลุม เหมาะสมต่อการวิเคราะห์ โดยมีรายละเอียดวิธีการศึกษา และการเก็บรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้

- 3.1 แนวคิดที่ใช้ในการศึกษา
- 3.2 วิธีการศึกษา
- 3.3 กลุ่มเป้าหมาย และผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญ
- 3.4 การตรวจสอบข้อมูล
- 3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 แนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

ภาพที่ 3.1 แนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

3.2 วิธีการศึกษา

เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและชัดเจนในการนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาคำตอบจึงได้วางแนวทางของการศึกษา และการรวบรวมข้อมูลไว้ดังนี้

3.2.1 การศึกษาจากเอกสาร เป็นการทบทวนแนวคิดทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และการรวบรวมเอกสารสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย วิทยานิพนธ์ รายงานการศึกษา ข้อมูลจากสื่ออินเทอร์เน็ต เป็นต้น เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาและการวิเคราะห์ สำหรับการศึกษการสร้างเครือข่ายทางสังคม ภูมิศึกษา นักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ

3.2.2 การสนทนากลุ่ม การสนทนากลุ่มเป็นการเก็บข้อมูลประเภทประสบการณ์ที่สมาชิกกลุ่มรับรู้ และมีประสบการณ์ร่วมกัน โดยการกระตุ้นให้ผู้ร่วมสนทนาในกลุ่มซึ่งมีขนาดเล็กประมาณ 6-8 คนนั้นเกิดการปฏิสัมพันธ์อภิปรายโต้ตอบแสดงความคิดเห็นระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มกันเอง โดยการสนทนากลุ่มในครั้งนี้ คัดเลือกตัวแทนจากกลุ่มนักฟุตบอลสมัครเล่น 7 กลุ่ม จาก 7 เขตในกลุ่มกรุงเทพเหนือ ที่รวมกลุ่มทำกิจกรรมเล่นกีฬาฟุตบอลร่วมกันมาอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เป็นเวลามากกว่า 1 ปี รวมจำนวนผู้ร่วมการสนทนากลุ่มทั้งสิ้นไม่เกิน 6 คน ซึ่งการสนทนากลุ่มนี้จะทำให้ได้ข้อมูลพื้นฐาน ประเด็นสำคัญ และสภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครือข่ายทางสังคมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ จากนั้นนำเอาข้อมูลที่ได้อไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การทำความเข้าใจข้อมูลอย่างละเอียดลึกซึ้ง และนำมาใช้อภิปรายผล การศึกษาการสร้างเครือข่ายทางสังคม ของกลุ่มนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ

3.3 กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เพื่อทำการสนทนากลุ่ม จากนักฟุตบอล สมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวนทั้งหมด 7 กลุ่ม โดยทำการเก็บข้อมูลจาก 7 เขตในกลุ่มกรุงเทพเหนือ ดังนี้

- 1) นักฟุตบอลสมัครเล่นเขตจตุจักร จำนวน 6 คน
- 2) นักฟุตบอลสมัครเล่นเขตดอนเมือง จำนวน 6 คน
- 3) นักฟุตบอลสมัครเล่นเขตบางเขน จำนวน 6 คน
- 4) นักฟุตบอลสมัครเล่นเขตบางซื่อ จำนวน 6 คน
- 5) นักฟุตบอลสมัครเล่นเขตลาดพร้าว จำนวน 6 คน
- 6) นักฟุตบอลสมัครเล่นเขตสายไหม จำนวน 6 คน
- 7) นักฟุตบอลสมัครเล่นเขตหลักสี่ จำนวน 6 คน

3.4 การตรวจสอบข้อมูล

ศึกษาวิธีการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม โดยการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า กล่าวคือ การตรวจสอบ ความสอดคล้องกันของข้อมูล ที่ได้มาจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ และระหว่างข้อมูลที่ได้จากวิธีการรวบรวมที่แตกต่างกัน โดยทำพร้อม ๆ กับการเก็บข้อมูล เป็นการตรวจสอบทันที เพราะการตรวจสอบข้อมูลในทันที ทำให้ทราบว่าข้อมูลที่ได้นั้นเป็นความจริง หรือไม่มากนักเพียงใด จนแน่ใจว่าข้อมูลนั้นเป็นความจริงมากที่สุด

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาการสร้างเครือข่ายทางสังคม : กรณีศึกษา นักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ มาประยุกต์ใช้ในช่วงที่เข้าไปเก็บข้อมูล โดยมีการแนะนำตัวกับผู้ให้ข้อมูล มีการแจ้งสถานภาพ และวัตถุประสงค์ให้ผู้ให้ข้อมูลทุกคน ได้รับทราบในการสนทนากลุ่มจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

3.5.1 การสนทนากลุ่ม

การสนทนากลุ่ม ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพของกลุ่มเป้าหมายในการศึกษา ซึ่งทำการเลือกผู้เข้าร่วมสนทนาที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน และยังเป็นผู้ที่มีข้อมูลอยู่ในตัวมาก ด้วยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง โดยได้ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญมาจากตัวแทน ของกลุ่มนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ ทั้ง 7 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มนักฟุตบอลสมัครเล่นในเขตจตุจักร กลุ่มนักฟุตบอลสมัครเล่นในเขตบางซื่อ กลุ่มนักฟุตบอลสมัครเล่นในเขตลาดพร้าว กลุ่มนักฟุตบอลสมัครเล่นในเขตหลักสี่ กลุ่มนักฟุตบอลสมัครเล่นในเขตดอนเมือง กลุ่มนักฟุตบอลสมัครเล่นในเขตสายไหม กลุ่มนักฟุตบอลสมัครเล่นในเขตบางเขน รวมผู้เข้าร่วมสนทนาแต่ละกลุ่มทั้งสิ้น 6 ท่าน และทำการดำเนินการสนทนากลุ่ม ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินการดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการสนทนา ได้แก่ การเตรียมประเด็นคำถามซึ่งประกอบไปด้วยประเด็นคำถามหลัก และประเด็นย่อย รวมแล้วไม่เกิน 10 คำถาม เมื่อได้ประเด็นคำถามแล้วจึงประสานความร่วมมือเบื้องต้นกับผู้เข้าร่วมสนทนาด้วยโทรศัพท์ เพื่อเสนอหัวข้อในการสนทนา นัดหมายช่วงเวลา และสถานที่ที่ผู้ร่วมสนทนาสะดวก ทำการนัดหมายผู้ร่วมสนทนาได้แล้ว จึงส่งเอกสารแนวประเด็นคำถามในการสนทนาให้แก่ผู้ร่วมสนทนาต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 เริ่มต้นสนทนากลุ่ม ด้วยการแสดงการต้อนรับผู้เข้าร่วมสนทนาอย่างไม่เป็นทางการ ต่อจากนั้นจึงให้ผู้เข้าร่วมสนทนากล่าวแนะนำตัวเอง แล้วผู้วิจัยจึงอธิบายวัตถุประสงค์ของการศึกษา กระบวนการที่ใช้ในการสนทนา สิทธิของผู้เข้าร่วมสนทนา การร่วมกันกำหนดข้อตกลงพื้นฐานในการสนทนา การขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียง และการกำหนดเวลาที่ใช้ในการสนทนาครั้งนี้ไม่เกิน 90 นาที

ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินการสนทนา โดยการเริ่มเปิดประเด็นการสนทนาด้วยประเด็นกว้างๆ ทัวไปที่สามารถเชื่อมโยงไปสู่ประเด็นหลักในการสนทนาได้ ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้สื่อที่มีความสอดคล้องกับเนื้อหาประกอบการนำเสนอในแต่ละประเด็นคำถามด้วย ต่อจากนั้นจึงเข้าสู่การสนทนาในประเด็นคำถามหลัก ในระหว่างการสนทนาผู้วิจัยจะทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินรายการ โดยเป็นฝ่ายกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมสนทนาทุกคนแสดงความคิดเห็นได้อย่างเท่าเทียมกัน และทำให้บรรยากาศของการสนทนาเป็นไปด้วยความราบรื่น

ขั้นตอนที่ 4 การยุติการสนทนากลุ่ม หลังจากที่ได้ดำเนินการสนทนาครบถ้วนทุกประเด็นคำถามแล้ว จึงให้ผู้เข้าร่วมสนทนาทุกคนได้พูดสรุปความคิดเห็นที่มีประโยชน์ต่อการศึกษาในครั้งนี้ จากนั้นผู้วิจัยจึงกล่าวขอบคุณผู้เข้าร่วมสนทนาทุกคนที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

3.5.2 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม

การสังเกตแบบมีส่วนร่วม จะทำการสังเกตการณ์ การทำกิจกรรมร่วมกันของนักฟุตบอลสมัครเล่นในการร่วมกิจกรรมของกลุ่ม ทำให้เห็นกระบวนการทำกิจกรรมของกลุ่มนักฟุตบอลสมัครเล่น ซึ่งผู้วิจัยจะเฝ้ามอง และรับรู้สิ่งที่ได้เห็น ได้ยินเป็นหลัก โดยอาจสังเกตอยู่ห่างๆ เพื่อไม่ให้กลุ่มเป้าหมายรู้สึกว่าคุณสังเกต จนทำให้พฤติกรรมที่แสดงออกมาไม่เป็นธรรมชาติ

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

อาศัยแนวการวิจัยเชิงคุณภาพ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมกับการเก็บข้อมูล โดยนำข้อมูลจากการสนทนากลุ่มที่เก็บรวบรวมได้ มาจำแนกเป็นหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ จากนั้น นำมาวิเคราะห์ตามหลักตรรกะ เทียบเคียงกับแนวคิด ทฤษฎีควมควบคุมบริบท เพื่อให้สามารถอธิบายถึงความเชื่อมโยงในความสัมพันธ์ของข้อมูล ทำให้ทราบถึงประเภทของเครือข่ายทางสังคม เงื่อนไขที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายทางสังคม ปัญหา อุปสรรค แนวทางการแก้ไข และนำข้อมูลที่หลากหลายมาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์กัน เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาเรื่องการสร้างเครือข่ายทางสังคม กรณีศึกษานักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ ได้ดำเนินการศึกษาโดยการรวบรวมข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม จากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญทั้งสิ้น 7 กลุ่ม กลุ่มละ 6 คนรวมทั้งสิ้นจำนวน 42 คน ซึ่งเป็นนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ ซึ่งมีรายละเอียดของผลการศึกษา ดังนี้

- 4.1 บริบทของพื้นที่ที่ศึกษา
- 4.2 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ
- 4.3 ประเภทของเครือข่ายทางสังคม
- 4.4 เงื่อนไขที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายทางสังคม
- 4.5 ปัญหา อุปสรรค แนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะในการสร้างเครือข่ายทางสังคม
- 4.6 อภิปรายผลการศึกษา

4.1 บริบทของพื้นที่ที่ศึกษา

4.1.1 อาณาเขตพื้นที่

กรุงเทพมหานครตั้งอยู่ในบริเวณภาคกลางตอนล่างของประเทศไทย บริเวณละติจูดที่ 13.45 องศาเหนือ ลองจิจูด 100.28 องศาตะวันออก โดยเป็นเมืองหลวงของประเทศ มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 1,568.7 ตารางกิโลเมตร และมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดอื่นๆ ดังนี้ (ศูนย์ข้อมูลกรุงเทพมหานคร, 2555)

ทิศเหนือ	มีอาณาเขตติดต่อกับ	จังหวัดนนทบุรีและจังหวัดปทุมธานี
ทิศใต้	มีอาณาเขตติดต่อกับ	จังหวัดสมุทรปราการ
ทิศตะวันออก	มีอาณาเขตติดต่อกับ	จังหวัดฉะเชิงเทรา
ทิศตะวันตก	มีอาณาเขตติดต่อกับ	จังหวัดสมุทรสาครและจังหวัดนครปฐม

4.1.2 ประวัติความเป็นมาของกรุงเทพมหานคร

กรุงเทพมหานคร ในฐานะเมืองหลวงของประเทศ ได้ถูกสถาปนาขึ้นเมื่อวันที่ 21 เมษายน พ.ศ.2325 ภายหลังจากที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงปราบดาภิเษก ขึ้นครองราชย์ เป็นปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรีเมื่อวันเสาร์ แรม 9 ค่ำ เดือน 5 ปีชวด ซึ่งตรงกับวันที่ 6 เมษายน พ.ศ.2325 โดยโปรดฯ ให้สร้างพระราชวังทางคู่งแม่น้ำฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา ด้วยทรงมีพระราชดำริว่า กรุงธนบุรี เมืองหลวงเดิมนั้น ตั้งอยู่ในที่คับแคบ มีแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นคูเมืองทางด้านทิศใต้ และทิศตะวันตก ไม่ต้องด้วยหลักพิชัยสงคราม โดยในชั้นแรกถือเอาคูเมืองเดิมทางฝั่งตะวันออกของกรุงธนบุรี ซึ่งปัจจุบันคือแนวคลองหลอดตั้งแต่ปากคลองตลาดจนกระทั่งออกสู่แม่น้ำเจ้าพระยา บริเวณสะพานพระปิ่นเกล้ามีพื้นที่ประมาณ 1.8 ตารางกิโลเมตร โดยพระราชทานนามพระนครใหม่ว่า "กรุงเทพมหานคร บวรรัตนโกสินทร์ มหินทรายุธยามหาดิลกภพ นพรัตนราชธานี บูรีรมย์ อุดมราชนิเวศน์ มหาสถาน อมรพิมานอวตารสถิต สักกะทัตติยวิษณุกรรมประสิทธิ์" โดยโปรดฯ ให้อยู่ในความดูแลรับผิดชอบของกรมเวียง ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเปลี่ยนคำว่า "บวรรัตนโกสินทร์" เป็น "อมรรัตนโกสินทร์" และในสมัยจอมพลถนอม กิตติขจร เป็นนายกรัฐมนตรี ได้รวมจังหวัดธนบุรีเข้าไว้ด้วยกันกับกรุงเทพฯ แล้วเปลี่ยนชื่อเป็น "กรุงเทพมหานคร" เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2515

4.1.3 ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศของกรุงเทพมหานครเป็นที่ราบลุ่ม มีระดับความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 1.50-2 เมตร โดยมีความลาดเอียงของระดับพื้นดินจากทิศเหนือ จะค่อยๆ ลาดเอียงสู่อ่าวไทยทางทิศใต้ และเฉพาะลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่างจะอยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลไม่เกิน 1.50 เมตร ตั้งอยู่บนพื้นที่ ซึ่งในทางภูมิศาสตร์เรียกว่าบริเวณดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำ ซึ่งเกิดจากตะกอนน้ำพา โดยเป็นส่วนหนึ่งของที่ราบลุ่มภาคกลางตอนล่างของประเทศไทย เป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูกข้าว และพืชประเภทต่างๆ

4.1.4 ลักษณะภูมิอากาศ

อุณหภูมิ กรุงเทพมหานครนั้นมีภูมิอากาศแบบร้อนชื้น โดยอยู่ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุม 2 ชนิด ได้แก่ ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ และลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งก่อให้เกิดฤดูกาลที่แตกต่างกัน 3 ฤดู ได้แก่

ฤดูร้อน ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ - เดือนเมษายน

ฤดูฝน ระหว่างเดือนพฤษภาคม - เดือนตุลาคม

ฤดูหนาว ระหว่างเดือนพฤศจิกายน - เดือนมกราคม

อุณหภูมิทั้ง 3 ฤดูจะแตกต่างกัน แต่ค่าเฉลี่ยจากการวัด ณ สถานีตรวจอากาศ กรุงเทพมหานคร ปี 2545 จะอยู่ที่ 29.2 องศาเซลเซียส โดยค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ 38 องศาเซลเซียส และต่ำสุดเท่ากับ 19.2 องศาเซลเซียส

4.1.5 สภาพทางเศรษฐกิจ

กรุงเทพมหานคร และปริมณฑลมีการพัฒนาจนเป็นฐานเศรษฐกิจหลักของประเทศ ทั้งเป็นศูนย์กลางบริหารทางเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม ตลอดจนการติดต่อกับนานาชาติมาโดยตลอด จนพัฒนาเป็นศูนย์กลางด้านเศรษฐกิจและการค้า การบริการของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ถูกจัดลำดับให้เป็นมหานครที่มีขนาดใหญ่อันดับที่ 15 ของโลก อีกทั้งยังเป็นศูนย์กลางทางการเงินนานาชาติที่ใหญ่ที่สุดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ส่งผลให้กรุงเทพมหานคร และปริมณฑลมีบทบาทหรือสัดส่วนในการผลิตถึงร้อยละ 51 ของผลผลิตรวมของประเทศ และในอนาคตจะเป็นศูนย์กลาง การส่งเสริมเศรษฐกิจการค้าของประเทศให้สามารถเปิดเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจนานาชาติ

4.1.6 สภาพทางสังคม

กรุงเทพมหานคร มีสิ่งอำนวยความสะดวกทางสังคม มีสาธารณูปโภคต่างๆ อย่างครบสมบูรณ์ การเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมและการค้า การบริการของกรุงเทพมหานคร นำมาซึ่งปัญหาการปรับตัวของแรงงานอพยพ โดยแรงงานอพยพเข้ามาทำงานทำในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ได้สร้างปัญหาด้านที่อยู่อาศัย และชุมชนแออัด มีผู้อาศัยในแหล่งเสื่อมโทรมถึงประมาณ 2 ล้านคน รวมทั้งก่อให้เกิดปัญหาด้านคุณภาพชีวิต จึงจำเป็นต้องมีมาตรการช่วยเหลือด้านการจัดหาที่อยู่อาศัย การเพิ่มพูนทักษะความรู้ ความสามารถในการประกอบอาชีพ ตลอดจนการขยายบริการพื้นฐานทางสังคม เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนยากจนในเขตเมืองให้ดีขึ้น

4.1.7 การแบ่งกลุ่มเขตการปฏิบัติงานของกรุงเทพมหานคร

กรุงเทพมหานครได้ปรับปรุงการแบ่งกลุ่มการปฏิบัติงานของสำนักงานเขต เพื่อให้การปฏิบัติราชการมีความสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ เศรษฐกิจ สังคม วิธีการดำรงชีวิตของประชาชน สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งเพื่อประโยชน์ ในการประสานงาน การกำกับ และติดตามการปฏิบัติงานให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามนโยบายของกรุงเทพมหานคร โดยประกอบไปด้วย 6 กลุ่มเขตดังต่อไปนี้

- 1) กลุ่มกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย เขตพระนคร เขตดุสิต เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย เขตสัมพันธวงศ์ เขตดินแดง เขตห้วยขวาง เขตพญาไท เขตราชเทวี และเขตวังทองหลาง
- 2) กลุ่มกรุงเทพใต้ ประกอบด้วย เขตปทุมวัน เขตบางรัก เขตสาทร เขตวัฒนา เขตบางคอแหลม เขตยานนาวา เขตคลองเตย เขตพระโขนง เขตสวนหลวง เขตบางนา และเขตประเวศ
- 3) กลุ่มกรุงเทพเหนือ ประกอบด้วย เขตจตุจักร เขตดอนเมือง เขตบางเขน เขตบางซื่อ เขตลาดพร้าว เขตสายไหม และเขตหลักสี่
- 4) กลุ่มกรุงเทพตะวันออก ประกอบด้วย เขตบางกะปิ เขตสะพานสูง เขตบึงกุ่ม เขตคันนายาว เขตลาดกระบัง เขตมีนบุรี เขตหนองจอก และเขตคลองสามวา
- 5) กลุ่มกรุงธนเหนือ ประกอบด้วย เขตธนบุรี เขตคลองสาน เขตจอมทอง เขตบางกอกใหญ่ เขตบางกอกน้อย เขตบางพลัด เขตคลองสาน และเขตทวีวัฒนา
- 6) กลุ่มกรุงธนใต้ ประกอบด้วย เขตภาษีเจริญ เขตบางแค เขตหนองแขม เขตบางขุนเทียน เขตบางบอน เขตราษฎร์บูรณะ และเขตทุ่งครุ

4.1.8 กลุ่มกรุงเทพเหนือ ประกอบด้วย

1) เขตจตุจักร มีขนาดพื้นที่ 32,908 ตารางกิโลเมตร พื้นที่โดยทั่วไป เป็นที่ราบ มีคูคลองสายเล็กสายน้อยหลายสาย มีประชากรจากการสำรวจเมื่อเดือน ธันวาคม 2556 จำนวน 160,948 คน (ชาย 75,600 คน, หญิง 85,348 คน) ปัจจุบันเขตจตุจักรได้จัดขนาดพื้นที่แขวงของจตุจักรให้มีความเหมาะสมขึ้นจากเดิมที่มีเพียงแขวงลาดยาว ได้มีการแบ่งเขตพื้นที่แขวงใหม่เป็น 5 แขวง ได้แก่ แขวงลาดยาว แขวงเสนานิคม แขวงจันทระเกษม แขวงจอมพล และแขวงจตุจักร(สำนักงานเขตจตุจักร, 2557)

อาณาเขตพื้นที่

ทิศเหนือ ติดต่อกับ แขวงทุ่งสองห้อง แขวงตลาดบางเขน เขตหลักสี่ และแขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน และแขวงจระเข้บัว เขตลาดพร้าว

ทิศใต้ ติดต่อกับ เขตห้วยขวาง เขตดินแดง และเขตพญาไท

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ คลองเปรมประชากร เขตบางซื่อ

2) เขตดอนเมือง เป็น 1 ใน 50 เขตการปกครองของกรุงเทพมหานคร อยู่ในกลุ่มเขตกรุงเทพเหนือ สภาพทั่วไปเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย โดยมีแหล่งสถาบันราชการ อยู่ทางด้านตะวันออกของพื้นที่ (วิกิพีเดีย สารานุกรม, 2557)

อาณาเขตพื้นที่

ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอเมืองปทุมธานีและอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ เขตสายไหม และเขตบางเขน

ทิศใต้ ติดต่อกับ เขตหลักสี่

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

3) เขตบางเขน เป็น 1 ใน 50 เขตการปกครองของกรุงเทพมหานคร อยู่ในกลุ่ม เขต
กรุงเทพเหนือ ซึ่งถือเป็นเขตที่อยู่อาศัยรองรับการขยายตัวของเมือง ทางทิศตะวันออก (ตอนเหนือ)
ของกรุงเทพมหานคร (วิกิพีเดีย สารานุกรม, 2557)

อาณาเขตพื้นที่

ทิศเหนือ ติดต่อกับ เขตสายไหม

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ เขตคลองสาม

ทิศใต้ ติดต่อกับ เขตคันนายาว เขตบึงกุ่ม และเขต

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ เขตจตุจักร เขตหลักสี่ และเขตดอนเมือง

4) เขตบางซื่อ เป็น 1 ใน 50 เขตการปกครองของกรุงเทพมหานครจัดอยู่ในกลุ่มเขต
กรุงเทพเหนือ สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นแหล่งการค้า การบริการ และแหล่งที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก
มีพื้นที่ 11.545 ตารางกิโลเมตร แบ่งเขตการปกครองเป็น 2 แขวง คือ แขวงบางซื่อ และแขวงวงศ์
สว่าง (สำนักงานเขตบางซื่อ, 2557)

อาณาเขตพื้นที่

ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ เขตจตุจักร

ทิศใต้ ติดต่อกับ เขตคูสิต

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ เขตบางพลัด และอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

5) เขตลาดพร้าว เป็น 1 ใน 50 เขตการปกครองของกรุงเทพมหานคร อยู่ในกลุ่มเขต
กรุงเทพเหนือ ซึ่งถือเป็นเขตที่อยู่อาศัยรองรับการขยายตัวของเมืองทางทิศตะวันออก (ตอนเหนือ)
(วิกิพีเดีย สารานุกรม, 2557)

อาณาเขตพื้นที่

ทิศเหนือ ติดต่อกับ เขตบางเขน

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ เขตบึงกุ่ม เขตบางกะปิ และเขตวังทองหลาง

ทิศใต้ ติดต่อกับ เขตวังทองหลางและเขตห้วยขวาง

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ เขตจตุจักร

6) เขตสายไหม ได้รับการจัดตั้งขึ้นตามประกาศของกระทรวงมหาดไทย โดยแยกจากเขตบางเขน ประกอบด้วยพื้นที่เขตการปกครอง 3 แขวง ได้แก่ แขวงสายไหม แขวงออเงิน และแขวงคลองถนน มีพื้นที่รวมทั้งสิ้น 36.704 ตารางกิโลเมตร สภาพพื้นที่โดยทั่วไปของเขตสายไหมจะมีอยู่ 4 ประเภท คือ เขตธุรกิจการค้าขาย เขตที่อยู่อาศัย เขตเกษตรกรรม และของหน่วยงานราชการ (สำนักงานเขตสายไหม, 2557)

อาณาเขตพื้นที่

ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี และเขตคลองสาม

ทิศใต้ ติดต่อกับ เขตบางเขน

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ เขตดอนเมือง

7) เขตหลักสี่ เป็น 1 ใน 50 เขตการปกครองของกรุงเทพมหานคร อยู่ในกลุ่มเขตกรุงเทพเหนือ ซึ่งถือเป็นเขตที่อยู่อาศัยรองรับการขยายตัวของเมือง ทางทิศตะวันออก (ตอนเหนือ) ของกรุงเทพมหานคร (สำนักงานเขตหลักสี่, 2557)

อาณาเขตพื้นที่

ทิศเหนือ ติดต่อกับ เขตดอนเมือง

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ เขตบางเขน

ทิศใต้ ติดต่อกับ เขตจตุจักร

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอเมืองนนทบุรี และนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

4.2 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

จากการศึกษาข้อมูล พบว่า ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ ประกอบด้วย เพศ อายุ ศาสนา สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ และภูมิลำเนาเดิม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

เพศ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญทั้งหมดเป็นเพศชาย (ร้อยละ 100.00)

อายุ พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญมีอายุต่ำกว่า 25 ปี และอายุระหว่าง 26 – 30 ปี มีจำนวนมากที่สุดเท่ากัน (ร้อยละ 40.48) รองลงมาคือ อายุระหว่าง 31 – 35 ปี และอายุระหว่าง 36-40 ปี มีจำนวนเท่ากัน (ร้อยละ 9.52)

ศาสนา พบว่า ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญส่วนใหญ่เป็นผู้นับถือศาสนาพุทธ (ร้อยละ 95.24) มากกว่าผู้นับถือศาสนาอื่นๆ (ร้อยละ 4.76)

สถานภาพสมรส พบว่า ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด (ร้อยละ 88.10) มากกว่าผู้ที่มีสถานภาพสมรส (ร้อยละ 11.90)

ระดับการศึกษา พบว่า ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญส่วนใหญ่ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด (ร้อยละ 38.10) รองลงมาสำเร็จการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี (ร้อยละ 35.71) และสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท (ร้อยละ 26.19)

อาชีพ พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นพนักงานเอกชน (ร้อยละ 38.10) รองลงมาคือ นักศึกษา (ร้อยละ 23.81) และอาชีพธุรกิจส่วนตัวหรือค้าขาย (ร้อยละ 21.43) ทนายความ และข้าราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ มีจำนวนเท่ากัน (ร้อยละ 4.76) ตามลำดับ

ภูมิลำเนาเดิม พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญส่วนใหญ่ มีภูมิลำเนาเดิมอยู่กรุงเทพมหานคร (ร้อยละ 47.63) รองลงมา คือ ภาคใต้ (ร้อยละ 19.05) ภาคเหนือ และภาคกลาง มีจำนวนเท่ากัน (ร้อยละ 11.90) และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 9.52) ตามลำดับ ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 แสดงข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ	จำนวน (n=42)	ร้อยละ (100.00)
1. เพศ		
ชาย	42	100.00
2. อายุ (ปี)		
ต่ำกว่า 25	17	40.48
26-30	17	40.48
31-35	4	9.52
36-40	4	9.52
3. ศาสนา		
ศาสนาพุทธ	40	95.24
อื่นๆ เช่น ศาสนาอิสลาม, ศาสนาคริสต์	2	4.76

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ	จำนวน (n=42)	ร้อยละ (100.00)
4. สถานภาพสมรส		
สมรส	5	11.90
โสด	37	88.10
5. ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	15	35.71
ปริญญาตรี	16	38.10
ปริญญาโท	11	26.19
6. อาชีพ		
ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	9	21.43
นายควม	2	4.76
พนักงานเอกชน	19	45.24
นักศึกษา	10	23.81
ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	2	4.76
7. ภูมิลำเนาเดิม		
กรุงเทพมหานคร	20	47.63
ภาคเหนือ	5	11.90
ภาคกลาง	5	11.90
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	4	9.52
ภาคใต้	8	19.05

4.3 ประเภทของเครือข่ายทางสังคมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ

ในการศึกษา “ประเภทของเครือข่ายทางสังคม” ของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือว่าเป็นเครือข่ายทางสังคมประเภทใดนั้น ได้แสดงให้เห็นปรากฏการณ์ที่สนับสนุนการสร้างเครือข่ายทางสังคม ของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ จากข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม โดยเริ่มจากการศึกษาประเด็นดังต่อไปนี้ 1) ประเภทของกลุ่ม 2) สาเหตุที่ทำให้เกิดกลุ่ม 3) ลักษณะของการมีส่วนร่วม และ 4) สาเหตุที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม จนทำให้ทราบถึงประเภทของเครือข่ายทางสังคม ของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ ดังนี้

4.3.1 ผลการศึกษาประเภทของกลุ่มของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ

จากการศึกษาประเภทของกลุ่มของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ โดยการระดมความคิดเห็นโดยจัดทำกระบวนการสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญกลุ่มละ 6 คน จำนวน 7 กลุ่ม เพื่อให้ทราบถึงประเภทของกลุ่มนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ ชัดเจนยิ่งขึ้น มีรายละเอียด ดังนี้

ผลการศึกษาประเภทของกลุ่มนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ เมื่อระดมความคิดเห็นกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ สามารถสรุปความคิดเห็นได้ดังนี้ นักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ เป็นกลุ่มไม่เป็นทางการ (ร้อยละ 100.00) ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 แสดงข้อมูลประเภทของกลุ่มของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ

ประเภทของกลุ่ม	จำนวน (n=42)	ร้อยละ (100.00)
ไม่เป็นทางการ	42	100.00

จากผลการศึกษา พบว่า ประเภทของกลุ่มของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ เป็นกลุ่มไม่เป็นทางการ ซึ่งกลุ่มนักฟุตบอลสมัครเล่นประกอบด้วยกลุ่มบุคคลหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มเพื่อนบ้าน กลุ่มเพื่อนสมัยเรียน และกลุ่มเพื่อนที่ทำงาน มารวมกลุ่มกันทำกิจกรรมที่สนใจร่วมกันจากความชื่นชอบกีฬาฟุตบอลเหมือนกัน และทำกิจกรรมเล่นกีฬาฟุตบอลด้วยกันมีเป้าหมายเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน และเพื่อประโยชน์ต่อสุขภาพของตนเอง สอดคล้องกับ การให้ข้อมูลของกลุ่มนักฟุตบอลสมัครเล่นเขตดอนเมือง(2555) ที่ได้อธิบายถึงการรวมกลุ่มกันในการร่วมกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอล โดยกล่าวว่า

ในการมารวมกลุ่มกันเล่นกีฬาฟุตบอลนั้น ทุกคนในกลุ่มส่วนใหญ่มาจากกลุ่มเพื่อนบ้านละแวกเดียวกัน และทุกคนต่างมีความชื่นชอบกีฬาฟุตบอลเหมือนกัน จึงมารวมกลุ่มกันเพื่อมาทำกิจกรรมกีฬาฟุตบอลร่วมกัน ซึ่งได้รวมกลุ่มกันเล่นฟุตบอลอย่างต่อเนื่องแบบนี้เป็นเวลากว่า 2 ปี แล้ว ซึ่งกลุ่มไม่ได้มีกฎระเบียบ ข้อบังคับใดๆ แต่ทุกคนรู้ว่า วันนี้ ช่วงเวลานี้ จะต้องมารวมกลุ่มกันเพื่อเล่นกีฬาฟุตบอลได้ออกกำลังกาย ได้พบปะพูดคุย สร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน

สอดคล้องกับการให้ข้อมูลของนักฟุตบอลสมัครเล่นเขตลาดพร้าว(2555) ที่ได้อธิบายถึงการรวมกลุ่มในการทำกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอล โดยกล่าวไว้ว่า

กลุ่มเพื่อนๆ เป็นกลุ่มเพื่อนที่ทำงานเดียวกัน และมาทำกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอลร่วมกันเพื่อเป็นการออกกำลังกาย ผ่อนคลายจากงานประจำที่เคร่งเครียด และเพื่อประโยชน์ต่อสุขภาพ ได้พบปะเพื่อนฝูง รู้จักเพื่อนกลุ่มใหม่ๆ เพิ่มขึ้น ได้พูดคุยเรื่องงาน ได้ความสนุกสนาน เฮฮาเป็นการสร้างกำลังใจให้แก่กัน ซึ่งได้รวมกลุ่มทำกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอลนี้มาต่อเนื่อง เป็นเวลามากกว่า 1 ปีแล้ว

นอกจากนี้นักฟุตบอลสมัครเล่นในเขตจตุจักร(2555) ได้อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับการรวมกลุ่มในการทำกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอล โดยกล่าวว่า

การรวมกลุ่มของกลุ่มตนนั้นเป็นการรวมกลุ่มกันของเพื่อนๆ สมัยเรียนด้วยกัน โดยที่แต่ละคนต่างก็ทำงานแตกต่างกัน และพักอาศัยคนละพื้นที่ แต่ทุกคนในกลุ่มก็จะมารวมกลุ่มกันเล่นกีฬาฟุตบอล เพราะมีความชื่นชอบกีฬาฟุตบอลอยู่แล้ว และจะใช้โอกาส และเวลาในการทำกิจกรรม เพื่อได้มาพบปะพูดคุย สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

โดยสรุปแล้ว ผลจากการระดมความคิดเห็น การศึกษาประเภทของกลุ่มของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ พบว่า กลุ่มนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือเป็นกลุ่มที่ไม่เป็นทางการ โดยการรวมกลุ่มเกิดจากการร่วมทำกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอล ร่วมกันอย่าง

สม่ำเสมอ จากความสนใจ และชื่นชอบกีฬาฟุตบอล เพื่อเป็นการออกกำลังกาย และได้พบปะ พูดคุย สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันในกลุ่ม โดยกลุ่มที่ไม่เป็นทางการนี้แบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มเพื่อนบ้าน 2) กลุ่มเพื่อนสมัยเรียน และ 3) กลุ่มเพื่อนที่ทำงาน

4.3.2 สาเหตุที่ทำให้เกิดกลุ่มของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ

จากการระดมความคิดเห็นกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ พบว่า สาเหตุที่ทำให้เกิดกลุ่มของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ ที่เห็นว่ามีผลสำคัญและจำเป็น ที่ช่วยสนับสนุนให้เกิดกลุ่มประกอบด้วย การมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน (ร้อยละ 47.62) รองลงมาคือ ความต้องการมีความสัมพันธ์กับสมาชิกคนอื่น (ร้อยละ 35.71) และกิจกรรมของกลุ่มเป็นที่ดึงดูดใจ (ร้อยละ 23.81) ตามลำดับ ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 แสดงข้อมูลสาเหตุที่ทำให้เกิดกลุ่มของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ

สาเหตุที่ทำให้เกิดกลุ่ม	จำนวน* (n=42)	ร้อยละ** (100.00)
สมาชิกได้รับการชักชวนจากเพื่อน	3	7.14
การมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน	20	47.62
ความต้องการมีความสัมพันธ์กับสมาชิกคนอื่น	15	35.71
กิจกรรมของกลุ่มเป็นที่ดึงดูดใจ	10	23.81
ความคาดหวังหรือประโยชน์ที่ได้รับจากกลุ่ม	2	4.76

หมายเหตุ: * ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

** ฐานร้อยละจาก 42

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า สาเหตุที่ทำให้เกิดกลุ่มของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือที่มีความจำเป็น และสำคัญต่อการรวมกลุ่มของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ ประกอบด้วย การมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ มีเป้าหมายเพื่อเล่นกีฬาฟุตบอล และออกกำลังกายเพื่อประโยชน์ต่อสุขภาพของตน รวมทั้งได้พบปะเพื่อนเก่า และได้รู้จักเพื่อนใหม่ๆ จากการร่วมกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอลเพิ่มขึ้น สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันทั้งภายใน และภายนอกกลุ่ม ส่งผลให้เกิดความรัก ความสามัคคี รวมทั้งได้ทำกิจกรรมที่ตนมีความชื่นชอบ สาเหตุที่บุคคลเข้า

ร่วมกลุ่ม ก็เพราะรู้ว่ากลุ่ม จะสามารถสนองความต้องการบางอย่าง หรือหลายๆ อย่างให้แก่ตนเอง ได้ดังนี้

1) บุคคลนั้นรู้สึกว่าจะมุ่งหมายของกลุ่มนั้นมีผลคุ้มค่า และเขารู้สึกว่าการที่เขาเข้าร่วมกลุ่มนั้นจะช่วยให้สามารถบรรลุถึงความสำเร็จ ตามจุดมุ่งหมายของกลุ่มได้ง่ายขึ้น เนื่องจากความต้องการของกลุ่ม และความต้องการของบุคคลนั้นมีความสอดคล้องกัน เช่นความต้องการออกกำลังกาย ความต้องการสร้างสัมพันธภาพอันดีในกลุ่มเพื่อนๆ ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของนักฟุตบอลสมัครเล่นเขตลาดพร้าว (2555) ได้ให้ความคิดเห็นว่า

การรวมกลุ่มของตนเพื่อทำกิจกรรมเล่นกีฬาฟุตบอล เกิดจากความชื่นชอบกีฬาฟุตบอล มาตั้งแต่เด็กอยู่แล้ว และมาเข้าร่วมกลุ่มเพราะมีจุดมุ่งหมายเพื่อออกกำลังกาย สร้างสุขภาพที่ดี เนื่องจากการเล่นกีฬาฟุตบอลนั้น ต้องอาศัยการเคลื่อนไหวของร่างกาย ใช้ไหวพริบดี และมีอารมณ์ที่มั่นคง มีสมาธิ มีความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถแก้ปัญหา และการตัดสินใจที่รวดเร็วถูกต้อง อยู่ตลอดเวลาในระหว่างการแข่งขัน นอกจากนี้ยังต้องการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างกลุ่ม เพราะฟุตบอลเป็นกีฬาประเภททีม เพื่อให้การเล่นในทีมมีความสัมพันธ์ และรักใคร่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ผลในการเล่นกีฬาประเภทนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตให้มีนิสัย รักใคร่ สามัคคีปรองดองกันในกลุ่มมากขึ้น และเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ อีกทั้งกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอลยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการทำงานได้เป็นอย่างดี เพราะเกมกีฬากับการทำงาน เหมือนกันเพราะต้องใช้ ทีมเวิร์ก

นอกจากนี้นักฟุตบอลสมัครเล่นเขตสายไหม (2555) ได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า

การเล่นกีฬาฟุตบอลมีจุดมุ่งหมาย เพื่อออกกำลังกาย และช่วยเสริมสร้างสมรรถภาพทางร่างกายให้แข็งแรง เพราะกีฬาฟุตบอลเป็นกิจกรรมที่รวมการเคลื่อนไหวตามธรรมชาติเกือบทุกชนิด เช่น การวิ่ง การหลบหลีก หลอกหลอ การแย่ง การรับ การส่ง การกระโดด การเตะ ตลอดจนใช้เท้าให้สัมพันธ์กับสายตาด้วย อีกทั้งเป็นกีฬาที่มีกฎ กติกา ผู้เล่นต้องเคารพกฎกติกาการเล่น ดังนั้นการเล่นฟุตบอลช่วยสอนให้ผู้เล่นรู้จักความยุติธรรมปฏิบัติตนให้อยู่ในขอบเขตของกฎ กติกาการเล่น สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการชีวิตประจำวัน ทำให้รู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น มีความอดกลั้น อดทน และมีน้ำใจเป็นนักกีฬา (รู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย) รู้จักการเป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดีตลอดจนรู้จักปฏิบัติหน้าที่อันถูกต้อง

2) ความต้องการมีความสัมพันธ์กับสมาชิกคนอื่น บุคคลจะเข้าร่วมกลุ่มเพราะพอใจที่จะได้มีความสัมพันธ์กับสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม เพื่อให้เกิดความรัก ความสามัคคีขึ้น และช่วยเหลือเกื้อกูลกันในเรื่องงาน หรือเรื่องส่วนตัว ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของนักฟุตบอลสมัครเล่นเขตบางเขน (2555) ได้ให้ความคิดเห็นว่า

นักฟุตบอลสมัครเล่นเขตบางเขน มีความคิดเห็นว่า กิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอลช่วยช่วยทำให้การเข้าสังคมดีขึ้น การพบปะ พูดคุยกับเพื่อนๆ และได้รู้จักคนอื่น ๆ มากขึ้น ทั้งกลุ่มเพื่อนบ้าน และเพื่อนกลุ่มใหม่ๆ สร้างความสนิทสนมคุ้นเคยต่อกัน ยิ่งในปัจจุบันนี้ความเจริญก้าวหน้ามีมาก ความวุ่นวายในสังคมก็ตามมา ทั้งในเรื่องภาวะเศรษฐกิจ และค่าครองชีพ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันจะช่วยให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข มีความมั่นคง และปลอดภัยในชีวิต

นอกจากนี้นักฟุตบอลสมัครเล่นในเขตดอนเมือง (2555) ได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับความต้องการมีความสัมพันธ์กับสมาชิกคนอื่น โดยกล่าวไว้ว่า

การเข้าร่วมทำกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอลร่วมกัน กับคนอื่น ๆ ในกลุ่มเพื่อนบ้านละแวกเดียวกันนั้น เพื่อเป็นการส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ความรู้สึกไว้วางใจและความเคารพ การพึ่งพาอาศัยช่วยเหลือกัน สร้างความสบายใจ ความมั่นคงในชีวิตการพูดคุย และแสดงความคิดเห็น ได้ติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น ๆ ก่อให้เกิดความเป็นพวกพ้องเดียวกันกับสมาชิกในกลุ่มเพื่อนบ้านละแวกเดียวกัน ผ่านกิจกรรมการเล่นฟุตบอล

3) กิจกรรมของกลุ่มเป็นที่ดึงดูดใจ ให้บุคคลนั้นเข้าร่วมเป็นสมาชิก กีฬาฟุตบอลเป็นกีฬาที่มีความน่าสนใจ และต้องเล่นกันเป็นทีม จะเห็นได้จากการถ่ายทอดผ่านทีวี หรือการมีลีกอาชีพในประเทศ ซึ่งได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย ทำให้เกิดความต้องการเล่นกีฬาชนิดนี้ บุคคลจึงมารวมกลุ่มกัน เพื่อทำกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอล ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของนักฟุตบอลสมัครเล่นเขตหลักสี่ (2555) ได้ให้ความคิดเห็นว่า

สิ่งที่ดึงดูดใจให้เกิดการรวมกลุ่มกันมาเล่นกีฬาฟุตบอลนั้น เกิดจากสมาชิกในกลุ่มมีความสนใจในกีฬาฟุตบอลเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว และอยากใช้กิจกรรมนี้เพื่อใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ และเพื่อพบปะ พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันในเรื่องกีฬาฟุตบอลที่ตนชื่นชอบ อีกทั้งเป็นการผ่อนคลายความเครียดจากการทำงาน ซึ่งสมาชิกในกลุ่มเป็นกลุ่มเพื่อนที่ทำงานด้วยกัน ทำให้รวมกลุ่มกันง่าย และกิจกรรมการเล่นฟุตบอลนี้ ยังเป็นกิจกรรมที่ดึงดูดใจให้บุคคลอื่นๆ ที่มีความชื่นชอบกีฬาฟุตบอล ได้มารวมกลุ่มกันเล่นฟุตบอลกับเพื่อนๆ กลุ่มอื่นๆ อีกด้วย

นอกจากนี้นักฟุตบอลสมัครเล่นเขตจตุจักร (2555) มีความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับกิจกรรมการเล่นฟุตบอล และได้อธิบายไว้ว่า

กีฬาฟุตบอลนับเป็นกีฬาชนิดหนึ่งที่มีผู้คนนิยมเล่นจำนวนมาก โดยกระแสมความนิยมนี้เกิดจากการได้รับชม ได้เชียร์ทีมที่ตนเองรัก ทั้งฟุตบอลลีกในประเทศ และต่างประเทศ สำหรับกลุ่มของตนนั้นฟุตบอลไม่ได้เป็นแค่กีฬาอย่างเดียว แต่ฟุตบอลนั้นคือ ศูนย์กลางแห่งการรวมเพื่อน นัดเจอคนที่รู้จัก และยังเป็นที่ที่ทำให้พวกเรานั้น ได้รู้จักเพื่อนใหม่ๆ ก็ยังเป็นจุดดึงดูด จุดสนใจ ทำให้ผู้คนนั้นหันมาเล่นฟุตบอลกันมากขึ้นกว่าเดิม สำหรับกีฬาฟุตบอลนั้นจะว่าไปแล้วมันเป็นกีฬาที่มากกว่ากีฬาจริงๆ ก็ว่าได้ เพราะมันให้เรามากกว่าคำว่าร่างกาย หรือออกกำลังกายแต่ยังให้ไปถึงคำว่า มิตรภาพ ความสุข ความสามัคคี และการไว้ใจ เชื่อใจกัน ซึ่งฟุตบอลนั้นจะต้องมีสิ่งต่างๆ เหล่านี้เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย และกีฬาฟุตบอลนั้นไม่ใช่กีฬาที่เราจะเล่นคนเดียว แต่เป็นกีฬาที่เราจำเป็นต้องเล่นเป็นทีม อีกทั้งกีฬาฟุตบอลยังสามารถแทรกซึมเข้าไปในชีวิตประจำวัน โดยไม่มีการแบ่งเชื้อชาติ ศาสนา สีผิว หรือวัย จึงทำให้กิจกรรมนี้มีความน่าสนใจ และดึงดูดใจอย่างยิ่ง

4) สมาชิกได้รับการชักชวนจากเพื่อนเข้ากลุ่ม จากบุคคลที่เป็นสมาชิกของกลุ่มอยู่แล้ว โดยคนที่ได้รับการชักชวนให้เข้าร่วมกลุ่ม มีความเชื่อว่าการที่เขาได้มาเกี่ยวข้องกับกลุ่มนี้อาจได้รับผลดี จึงเต็มใจที่จะมาร่วมทำกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอล และเกิดจากความชื่นชอบในกีฬาฟุตบอลเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว และเมื่อได้รับการชักชวนจากสมาชิกในกลุ่ม ให้มาร่วมกิจกรรมก็ยิ่งทำให้มีความพร้อมที่จะเข้าร่วมกิจกรรม โดยมีเป้าหมายในการร่วมกิจกรรมครั้งนี้มีประโยชน์ต่อสุขภาพ และช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในกลุ่ม อีกทั้งเป็นการพักผ่อน และออกกำลังกาย

ภายในเวลาเดียวกันอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของนักฟุตบอลสมัครเล่นเขตสายไหม (2555) ได้ให้ความคิดเห็นว่า

สาเหตุที่ทำให้บุคคลนั้นมารวมกลุ่มเล่นกีฬาฟุตบอลนั้น มาจากการชักชวนของเพื่อน พี่ๆ น้อง ซึ่งเป็นกลุ่มเพื่อนบ้านละแวกเดียวกัน ให้มาร่วมทำกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอลร่วมกัน เป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอลก่อให้เกิดมิตรภาพ ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันของสมาชิกในกลุ่มดีขึ้น และเป็นการพักผ่อนพร้อมๆ กับการออกกำลังกายไปในตัว

นอกจากนี้ นักฟุตบอลสมัครเล่นเขตบางเขน (2555) ได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า

การเข้าร่วมกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอลกับเพื่อนๆ ในกลุ่มนั้นเกิดจากเพื่อนๆ ที่ทำงานชักชวนให้มาเล่นฟุตบอล ซึ่งการออกกำลังกาย ทำให้ร่างกายแข็งแรง สร้างกำลังใจจากการได้พบปะ พูดคุยกับเพื่อนๆ ที่เล่นฟุตบอล เปลี่ยนจากการไปสังสรรค์กันในร้านเหล้า ไปสังสรรค์กันที่สนามฟุตบอลแทน สร้างความสนุกสนาน เฮฮา ให้แก่กัน จากการทำกิจกรรมเล่นฟุตบอล และรู้จักกันเพื่อนใหม่ๆ ในสนามฟุตบอล

5) ความคาดหวัง หรือประโยชน์ที่ได้รับจากกลุ่ม สมาชิกแต่ละคนมีความต้องการของตนเอง แต่ความต้องการเหล่านั้นจะไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จได้หากสมาชิกต่างคนต่างอยู่ ความจำกัดนี้ทำให้เกิดการรวมตัวกันบนฐานของผลประโยชน์ร่วมกัน สมาชิกมีความคาดหวังในเรื่องสุขภาพ ความต้องการมีสุขภาพที่ดี และมีร่างกายแข็งแรง ความคาดหวังที่มีต่อกิจกรรมที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม การได้รับประโยชน์จากการทำกิจกรรมที่ทำอย่างต่อเนื่อง มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกด้วยกัน เช่นการพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ผลของการปฏิสัมพันธ์นี้ก่อให้เกิดความรัก ความสามัคคี ซึ่งสอดคล้องกับนักฟุตบอลสมัครเล่นเขตบางซื่อ (2555) ได้ให้ความคิดเห็นไว้ว่า

กิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอล ในช่วงระหว่างเวลาพัก และช่วงเวลาในการทำกิจกรรม สมาชิกกลุ่มจะมีการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน เช่น เรื่องงานว่างานที่ตนทำอยู่นั้นมีปัญหาหรือมีความก้าวหน้าอย่างไร และการพูดคุยเรื่อง

ส่วนตัว เช่น การปรึกษาเรื่องการใช้ชีวิตครอบครัว การพูดคุยเรื่องทีมฟุตบอลที่ตนชื่นชอบ เป็นต้น กิจกรรมนี้ยังทำให้ได้รู้จักเพื่อนใหม่ๆ เพิ่มขึ้น และการออกกำลังกายส่งผลต่อสุขภาพร่างกายที่ดี และช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน การให้ความช่วยเหลือ ปรึกษาหารือกัน ทั้งในเรื่องงาน เรื่องส่วนตัวก่อให้เกิดความไว้วางใจ ความรัก และความสามัคคีต่อกัน

กล่าวโดยสรุป จากการระดมความคิดเห็นในกลุ่มนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า สาเหตุที่ทำให้เกิดกลุ่มของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ คือ 1) การมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน 2) ความต้องการมีความสัมพันธ์กับสมาชิกคนอื่น 3) กิจกรรมของกลุ่มเป็นที่ดึงดูดใจ 4) สมาชิกได้รับการชักชวนจากเพื่อน และ 5) ความคาดหวังหรือประโยชน์ที่ได้รับจากกลุ่ม

4.3.3 ลักษณะของการมีส่วนร่วมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ

จากการระดมความคิดเห็นกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ พบว่า ลักษณะของการมีส่วนร่วมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ คือ การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม (ร้อยละ 47.62) รองลงมา คือ ระยะเวลา สถานที่ในการร่วมกิจกรรม (ร้อยละ 35.71) เป้าหมายของการมีส่วนร่วม (ร้อยละ 14.29) และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน (ร้อยละ 9.52) ตามลำดับ ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 แสดงข้อมูลลักษณะการมีส่วนร่วมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ

ลักษณะของการมีส่วนร่วม	จำนวน* (n=42)	ร้อยละ** (100.00)
ระยะเวลา สถานที่ในการร่วมกิจกรรม	15	35.71
เป้าหมายของการมีส่วนร่วม	6	14.29
การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม	20	47.62
การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน	4	9.52

หมายเหตุ: * ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

** ฐานร้อยละคิดจาก 42

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า ลักษณะการมีส่วนร่วมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ มีความคิดเห็นส่วนใหญ่สอดคล้องกัน คือ การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม โดยนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ จะมีการเล่นกีฬาฟุตบอลเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง สัปดาห์ละครั้ง ทุกๆ สัปดาห์ เป็นระยะเวลา 1 ถึง 2 ปี และร่วมกันจัดกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอล โดยการเช่าสนามฟุตบอลหญ้าเทียมทำกิจกรรมในแต่ละครั้ง และจะใช้เวลาทำกิจกรรมครั้งละ 2 ชั่วโมงโดยจะมีการนัดรวมกลุ่ม และแจ้งให้สมาชิกในกลุ่ม ทราบวัน เวลา และสถานที่ที่ทำการกิจกรรม จากการรวมกลุ่มกันเล่นกีฬาฟุตบอลนั้น มีเป้าหมายเพื่อเป็นการออกกำลังกาย และเป็นการพบปะ พุดคุยกัน ก่อให้เกิดความรัก ความสามัคคีกัน และมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง รวมทั้งยังมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เช่น เรื่องงาน เรื่องเรียน เรื่องข่าวสารบ้านเมือง เป็นต้น ซึ่งลักษณะการมีส่วนร่วมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ มีดังนี้

1) การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม การมีส่วนร่วมในกิจกรรมนี้เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มกันของสมาชิก เพื่อจัดกิจกรรมเล่นกีฬาฟุตบอล โดยการเช่าสนามหญ้าเทียม ที่มีอยู่ในเขตละแวกบ้าน ที่ทำงาน หรือมหาวิทยาลัย หรือสนามที่สะดวกในการเดินทางไปทำการกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอล และจะแจ้งให้สมาชิกทราบวัน เวลา สถานที่ที่ทำการกิจกรรมให้รับรู้โดยทั่วกัน และรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ ทุกๆ สัปดาห์ สัปดาห์ละครั้งในการจัดกิจกรรมนี้ ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของนักฟุตบอลสมัครเล่นเขตจตุจักร (2555) ได้ให้ความคิดเห็นไว้ว่า

การเข้ามาร่วมในกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอลนั้น เกิดจากความชื่นชอบกีฬาฟุตบอลอยู่แล้วไม่ว่าจะเป็น การชอบดูฟุตบอลลีกต่างๆ ได้เชียร์ทีมที่ตนเองชอบ และสะสมอุปกรณ์กีฬา เช่น เสื้อผ้ากีฬา รองเท้ากีฬา เป็นต้น การทำกิจกรรมแต่ละครั้งนั้นจะนัดรวมกลุ่มกันกับเพื่อนๆ พี่ๆ และน้องๆ มาเล่นกีฬาฟุตบอลร่วมกัน โดยการจัดหาสถานที่ ที่มีความเหมาะสม สะดวกในการเดินทางมาทำกิจกรรม และแจ้งความพร้อมของสถานที่ เวลา ให้สมาชิกในกลุ่มรับทราบ โดยจะนัดรวมกลุ่มเล่นกีฬาฟุตบอลร่วมกันเป็นประจำอย่างต่อเนื่องทุกๆ วันพฤหัสบดี เวลา 20.00 - 22.00 น. ทุกๆ สัปดาห์ และจัดกิจกรรมนี้มาเป็นเวลาเกือบ 2 ปีแล้ว

นอกจากนี้ นักฟุตบอลสมัครเล่นเขตหลักสี่ (2555) ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอล (2555) โดยได้ให้ความคิดเห็นไว้ว่า

คนและเพื่อนๆ เป็นกลุ่มเพื่อนที่ทำงานในบริษัทเดียวกัน และเพื่อนหลายๆ คนมีความชื่นชอบกีฬาฟุตบอล และเคยเล่นฟุตบอลมาตั้งแต่เด็กๆ อยู่แล้ว ดังนั้นจึงรวมกลุ่มกันกับเพื่อนๆ ในบริษัทเพื่อมาเล่นฟุตบอล โดยการเช่าสนามหญ้าเทียม โดยจะค้นหาข้อมูลสนามที่อยู่บริเวณใกล้ที่ทำงาน เพื่อความสะดวกในการเดินทางมาทำกิจกรรม โดยจะนัดรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมเล่นกีฬาฟุตบอลร่วมกัน ทุกๆ วันพุธ เวลา 22.00 – 00.00 น. เป็นประจำทุกสัปดาห์เป็นเวลากว่า 1 ปีแล้ว

2) ระยะเวลา และสถานที่ในการมีส่วนร่วม ในการทำกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอล แต่ละกลุ่มจะเช่าสนามกีฬาให้เข้าในการทำกิจกรรมเล่นกีฬาฟุตบอลร่วมกัน อาทิตย์ละ 1-2 ครั้ง ครั้งละ 2-3 ชั่วโมง โดยจะรวมกลุ่มกันภายใต้เงื่อนไขความพร้อม และความสะดวกในการมากลุ่ม ทำกิจกรรมเล่นกีฬาฟุตบอลของสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งการดำเนินกิจกรรมจะอยู่ในช่วงเวลาหลังเลิกงาน หรือเลิกเรียน คือช่วงเวลาตั้งแต่ 18.00 นาฬิกา เป็นต้นไปจนครบกำหนดเวลาเช่าสนาม และเฉลี่ยค่าใช้จ่ายค่าสนามเท่าๆ กัน ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของนักฟุตบอลสมัครเล่นเขตลาดพร้าว (2555) ได้ให้ความคิดเห็นไว้ว่า

การเล่นกีฬาฟุตบอลแต่ละครั้งของกลุ่มนักฟุตบอลสมัครเล่นเขตลาดพร้าว จะนัดรวมกลุ่มกันเล่นฟุตบอลในวันและเวลา หลังเลิกงาน ที่มีเวลาว่างตรงกันของคนในกลุ่ม เพื่อความสะดวกในการเดินทาง และใกล้ที่ทำงานมากที่สุด และจะเช่าสนามฟุตบอลในการเล่นฟุตบอลครั้งละ 2 ชั่วโมงในการเล่นกีฬาฟุตบอล ซึ่งเล่นกันเป็นประจำ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ที่สนามฟุตบอลแอดฮาร์ท เป็นเวลา 2 ปีมาแล้ว

นอกจากนี้ นักฟุตบอลสมัครเล่นเขตบางซื่อ (2555) ได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า

เพื่อนๆ ในกลุ่มเป็นกลุ่มเพื่อนสมัยเรียน โดยจะชักชวนกัน เพื่อรวมกลุ่มมาเล่นฟุตบอลเป็นประจำทุกวันอังคาร ช่วงเวลา 20.00-22.00 น. เป็นประจำทุกสัปดาห์ ที่สนามฟุตบอลเอสดี แฟมมิลี่แอนด์สปอร์ตปาร์ค โดยทำกิจกรรมเล่นกีฬาฟุตบอลร่วมกันอย่างต่อเนื่องเป็นเวลา 2 ปีมาแล้ว ซึ่งจะแจ้งให้สมาชิกทุกคนจะทราบว่ามันวันนี้ เวลาวันนี้ ต้องมารวมกลุ่มทำกิจกรรมเล่นกีฬาฟุตบอลด้วยกัน

3) เป้าหมายของการมีส่วนร่วม เป้าหมายที่ต้องการสมาชิก คือ การได้ออกกำลังกาย เล่นกีฬาฟุตบอลที่ตนชื่นชอบ และได้มีส่วนร่วมในการแข่งขันกับสมาชิกคนอื่นๆ และมีส่วนร่วมในการกำหนด วัน เวลา สถานที่ ที่สมาชิกทุกๆ คนพร้อมและสะดวกในการมาร่วมกิจกรรมในแต่ละครั้ง ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของนักฟุตบอลสมัครเล่นเขตหลักสี่ (2555) ได้ให้ความคิดเห็นไว้ว่า

เป้าหมายในการเล่นกีฬาฟุตบอลของนักฟุตบอลสมัครเล่นเขตหลักสี่ คือ การได้ออกกำลังกาย ได้พักผ่อนหลังจากเคร่งเครียดจากงานประจำได้พบปะเพื่อนๆ ได้รู้จักเพื่อนใหม่ จากการเล่นฟุตบอล นอกจากนี้กีฬาฟุตบอลช่วยสร้างมิตรภาพ ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันก่อให้เกิดความสามัคคีในกลุ่ม

นอกจากนี้ นักฟุตบอลสมัครเล่นเขตจตุจักร (2555) ได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า

เป้าหมายในการทำกิจกรรมเล่นกีฬาฟุตบอล คือเป็นการสร้างพื้นที่กิจกรรมรูปแบบหนึ่งเพื่อทำให้เกิดการรวมกลุ่มกันกับเพื่อนๆ และกลุ่มอื่นๆ ผ่านการเล่นกีฬาฟุตบอล และเป็นการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพที่ดี ได้เจอเพื่อนๆ ใหม่ๆ สังคมใหม่ๆ และเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

4) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน การพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นปรึกษาหารือกันของสมาชิกในกลุ่ม เช่น เรื่องกีฬาฟุตบอล ว่าทีมที่ตนชื่นชอบมีผลงาน หรือมีข่าวความเคลื่อนไหวใดบ้างที่เกิดขึ้น เรื่องงาน ว่างงานที่ตนทำอยู่มีปัญหา หรืออุปสรรคใดบ้าง เรื่องเรียน มีการปรึกษาการบ้าน การทำรายงานวิชาต่างๆ และเรื่องส่วนตัว การปรึกษาการใช้ชีวิตครอบครัว การดำเนินชีวิตประจำวัน เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของนักฟุตบอลสมัครเล่นเขตบางซื่อ (2555) ได้ให้ความคิดเห็นไว้ว่า

กิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอล ถือเป็นกิจกรรมรูปแบบหนึ่งที่ดึงดูดคนที่สนใจ และสร้างพื้นที่ให้แต่ละคนได้เรียนรู้ซึ่งกันและกัน การได้พูดคุยกันเป็นประจำทำให้เกิดความไว้วางใจที่จะปรึกษา ขอคำแนะนำ ในเรื่องการใช้ชีวิตครอบครัว การดำเนินชีวิตประจำวันเป็น เป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และสร้างความรู้สึกร่วมกันปลอดภัยในชีวิต ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และก่อให้เกิดความสามัคคีขึ้นภายในกลุ่ม

นอกจากนี้ นักฟุตบอลสมัครเล่นเขตบางเขน (2555) ได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า

กิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอลเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่สร้างความสนุกสนาน เฮฮา และยังได้ใช้เวลาในช่วงการทำกิจกรรม เพื่อพบปะ พูดคุย ปกษาเรื่องเรียนกับเพื่อนๆ การพูดคุยเรื่องการทำรายงาน ช่วยกันแสดงความคิดเห็นในประเด็นที่หยิบยกมาสนทนากัน ได้รับความรู้เพิ่มขึ้นจากความคิดเห็นของเพื่อนๆ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน สร้างการมีส่วนร่วมในการทำงาน ตลอดจนสร้างจิตสำนึกในการดำรงชีวิต และมีความรับผิดชอบต่อน้ำที่ เคารพในสิทธิของตนเอง และผู้อื่น

กล่าวโดยสรุป จากการระดมความคิดเห็น นักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ลักษณะของการมีส่วนร่วมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ คือ 1) การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม 2) ระยะเวลา สถานที่ในการร่วมกิจกรรม 3) เป้าหมายของการมีส่วนร่วม และ 4) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

4.3.4 สาเหตุที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ

จากการระดมความคิดเห็นกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ พบว่า สาเหตุที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ ประกอบด้วย ความเต็มใจที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรม (ร้อยละ 83.33) มากที่สุด รองลงมา คือ การมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วม (ร้อยละ 50.00) และความสามารถที่จะมีส่วนร่วม (ร้อยละ 35.71) ตามลำดับ ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 แสดงข้อมูลสาเหตุที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ

สาเหตุที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม	จำนวน* (n=42)	ร้อยละ** (100.00)
การมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วม	21	50.00
ความสามารถที่จะมีส่วนร่วม	15	35.71
ความเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม	35	83.33

หมายเหตุ: * ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

** ฐานร้อยละคิดจาก 42

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า สาเหตุที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ ประกอบด้วย ความเต็มใจที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรม คือ ความสมัครใจที่จะมาเล่นกีฬาฟุตบอล มากที่สุด รองลงมา คือ การมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ได้ทำร่วมกัน ได้ออกกำลังกาย ได้สุขภาพที่ดี ได้พบปะพูดคุยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันและกัน และความสามารถที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรม คือ มีความพร้อม และมีเวลาให้กับกลุ่มในการทำกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอล ดังนี้ คือ

1) ความเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม การมารวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมเล่นกีฬาฟุตบอลร่วมกันนั้นสมาชิกทุกคนทำด้วยความเต็มใจ และปฏิบัติตามกฎ กติกา ของกลุ่ม คือมาทำกิจกรรมในวัน เวลา ที่ตกลง หรือกำหนดร่วมกันไว้ เช่น วันพุธ เวลา 20.00 ถึง 22.00 นาฬิกา และเล่นกีฬาด้วยน้ำใจนักกีฬา เมื่อมีการปะทะ กระแทกกระทั้นกัน ก็มีการให้อภัยซึ่งกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของนักฟุตบอลสมัครเล่นเขตสายไหม (2555) ได้ให้ความเห็นไว้ว่า

การมารวมกลุ่มกันของนักฟุตบอลสมัครเล่นเขตสายไหมเกิดจากความชื่นชอบในกีฬาฟุตบอลเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว และสมาชิกทุกคนมาเล่นกีฬาฟุตบอลด้วยความเต็ม เนื่องจาก สอดคล้องกับค่านิยมของตน คือความชื่นชอบกีฬาฟุตบอล และประโยชน์ที่ตนจะได้รับตามมา คือการได้ออกกำลังกาย เพื่อสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง ได้รู้จักเพื่อนใหม่ๆเพิ่มขึ้น ช่วยสร้างมิตรภาพที่ดีระหว่างกัน และมีการพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

นอกจากนี้ นักฟุตบอลสมัครเล่นเขตจตุจักร (2555) ได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมไว้ว่า

กิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอลเป็นกิจกรรมการเล่นเพื่อความแข็งแรงของร่างกาย เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน ฝึกให้รู้จักยอมรับกฎ ยอมรับกติกาในการเล่น ฝึกให้มีวินัย รู้จักแพ้ รู้จักชนะและมีน้ำใจเป็นนักกีฬา จึงทำให้กลุ่มตนเต็มใจและพอใจที่จะเข้าร่วมทำกิจกรรมเล่นกีฬาฟุตบอล ทั้งยังได้รู้จักเพื่อนใหม่ๆ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันจากกิจกรรมดังกล่าวนี้

2) การมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วม การตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอลของสมาชิกในกลุ่มนั้นมาจากความชื่นชอบส่วนตัวของแต่ละคนที่จะเข้าร่วมกลุ่มกันเพื่อทำกิจกรรม และการตัดสินใจมาร่วมกิจกรรมนี้สมาชิกบางคนอาจเข้าร่วมโดย

การชักชวนของเพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ ยิ่งทำให้ผู้ถูกชักชวนมาร่วมกิจกรรม รู้สึกดีที่มีคนเห็นความสำคัญของตน ทำให้ตัดสินใจได้โดยง่ายในการเข้าร่วมกิจกรรม เพราะถือว่าได้เล่นกีฬาที่ตนชื่นชอบ และได้ออกกำลังกาย คลายเครียด และเป็นการพักผ่อนไปในตัว ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของนักฟุตบอลสมัครเล่นเขตลาดพร้าว (2555) ได้ให้ความคิดเห็นไว้ว่า

การเล่นกีฬาฟุตบอลเป็นการรวมกลุ่มกันของกลุ่มเพื่อนที่ทำงาน เพื่อมาร่วมกันเล่นกีฬาฟุตบอลด้วยกัน ซึ่งมาเล่นฟุตบอลด้วยความชื่นชอบเป็นการส่วนตัว ไม่มีใครบังคับให้เข้าร่วมกิจกรรมโดยในการเล่นฟุตบอลแต่ละครั้งนั้นกลุ่มไม่มีกฎ ระเบียบ ข้อบังคับใดๆ ในการเล่น แต่ทุกคนจะเล่นกันอย่างมีน้ำใจนักกีฬา คือรู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย มีน้ำใจนักกีฬา

นอกจากนี้ นักฟุตบอลสมัครเล่นเขตดอนเมือง (2555) ได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมไว้ว่า

การรวมกลุ่มกันในการทำกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอล เกิดจากความชื่นชอบกีฬาฟุตบอล และได้แสดงทักษะ ความสามารถในการเล่นฟุตบอลของตนร่วมกับเพื่อนๆ ในกลุ่ม ซึ่งทุกคนนั้นเข้าร่วมกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอลด้วยความสมัครใจและมีอิสระในการตัดสินใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว ไม่มีการบังคับให้เข้าร่วม มีแต่การชักชวนกันเพื่อมาร่วมกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอลดังกล่าวนี้

3) ความสามารถสามารถที่จะมีส่วนร่วม สมาชิกในกลุ่มมีความพร้อมทั้งเรื่องการเดินทาง เวลาในการทำกิจกรรม ค่าใช้จ่ายในการเช่าสนาม และร่างกาย จิตใจ ที่พร้อมและสามารถเข้าร่วมกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอล มีความพึงพอใจที่ได้รับจากกิจกรรมนี้ เช่น ได้ออกกำลังกาย ได้ความรัก ความสามัคคี ความผูกพันต่อกัน ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของนักฟุตบอลสมัครเล่นเขตบางเขน (2555) ได้ให้ความคิดเห็นไว้ว่า

นักฟุตบอลสมัครเล่นเขตบางเขนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอลทุกๆ ครั้งเพราะเห็นว่าสอดคล้องกับสิ่งที่ตนเองคาดหวังเอาไว้ คือ ได้ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพที่ดี มีการพบปะพูดคุยกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างเพื่อนร่วมงานหลังจากเลิกงานแล้ว โดยจัดแบ่งเวลาของตนเองเพื่อทำกิจกรรมเล่นกีฬาฟุตบอลกับเพื่อนๆ ในกลุ่ม

นอกจากนี้ นักฟุตบอลสมัครเล่นเขตบางซื่อ (2555) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความสามารถที่จะมีส่วนร่วมเพิ่มเติมไว้ว่า

การเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอลนั้น ทุกคนที่มีความสนใจและมีเวลาที่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ตลอดเวลาในการเล่นฟุตบอล หรือเข้ามามีส่วนร่วมจากการชักชวนของเพื่อนๆ ในกลุ่ม หรือเข้ามาเองด้วยความสมัครใจเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มในการทำกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอลร่วมกันได้ โดยที่ไม่มีผลกระทบต่อตำแหน่งหน้าที่ หรือสถานภาพทางสังคมของตน

กล่าวโดยสรุป จากการระดมความคิดเห็นกับนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า สาเหตุที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ คือ 1) ความเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม 2) การมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วม และ 3) ความสามารถที่จะมีส่วนร่วม

4.3.5 ประเภทของเครือข่ายทางสังคมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ

จากการระดมความคิดเห็นกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ พบว่า ประเภทของเครือข่ายทางสังคมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ มีดังนี้ 1) เครือข่ายแนวราบ (ร้อยละ 83.33) รองลงมา คือ เครือข่ายเชิงพื้นที่ (ร้อยละ 50.00) และเครือข่ายระดับชุมชน (ร้อยละ 35.71) ตามลำดับ ดังตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 แสดงข้อมูลประเภทของเครือข่ายทางสังคมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ

ประเภทของเครือข่ายทางสังคม	จำนวน (n=42)	ร้อยละ (100.00)
เครือข่ายแนวราบ	35	83.33
เครือข่ายเชิงพื้นที่	21	50.00
เครือข่ายระดับชุมชน	15	35.71

หมายเหตุ: * ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

** ฐานร้อยละคิดจาก 42

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า ประเภทของเครือข่ายทางสังคมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพมหานครนั้นมี 3 ประเภท คือ 1) เครือข่ายแนวราบ 2) เครือข่ายเชิงพื้นที่ และ 3) เครือข่ายระดับชุมชน ซึ่งประเภทของเครือข่ายแต่ละประเภทนั้น เกิดจากการรวมกลุ่มของสมาชิกเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ ผ่านกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอล ส่งผลให้เกิดการรวมกลุ่มกันของบุคคลต่างๆ ที่มีความสนใจ และชื่นชอบกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอลมาเชื่อมประสานเป็นเครือข่ายกัน ซึ่งมีลักษณะเครือข่าย 3 ประเภท ดังนี้

1) เครือข่ายแนวราบ เครือข่ายหรือความสัมพันธ์แนวราบของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพมหานคร เป็นความสัมพันธ์แบบหุ้นส่วน แบบเพื่อน ๆ แบบพี่แบบน้อง เป็นความสัมพันธ์ที่มาจากการร่วมทำกิจกรรมร่วมกัน เป็นประจำและต่อเนื่อง กิจกรรมที่ทำในกลุ่มมีลักษณะเท่าเทียม หรือแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน โดยร่วมกันคิด และตัดสินใจในการวางแผนการทำกิจกรรม ก่อให้เกิดความไว้วางใจกันของกลุ่มสมาชิก เพราะความไว้วางใจกันเพิ่มขึ้นเมื่อมีการติดต่อสัมพันธ์กัน จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อกัน การแสดงน้ำใจที่ดีต่อกันผ่านกิจกรรมกีฬาฟุตบอล ที่ทำร่วมกัน เช่น การจ่ายค่าเช่าสนามที่ทำกิจกรรมคนละเท่า ๆ กัน การแบ่งหน้าที่กันเล่นฟุตบอลในตำแหน่งต่างๆ ที่ตามตำแหน่งที่แต่ละคนถนัด โดยไม่มีการบังคับ การไปรับ-ไปส่ง กันเพื่อมาร่วมกิจกรรม การพูดคุยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เช่น การไปลามาไหว้ การแสดงความห่วงใยต่อกัน เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของนักฟุตบอลสมัครเล่นในเขตดอนเมือง (2555) ได้ให้ความคิดเห็นไว้ว่า

กิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอลเป็นกิจกรรมที่ทุกๆ สนใจ และเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ร่วมคิด ร่วมวางแผนการทำกิจกรรม และมาร่วมทำกิจกรรมเป็นประจำ ต่อเนื่องสัปดาห์ละครั้ง โดยไม่มีการบังคับใดๆ มีความเต็มใจที่จะมาร่วมกิจกรรม โดยการจัดการเวลาของตนให้สามารถมาร่วมกิจกรรม มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ได้ทำความรู้จักเพื่อนๆ พี่ๆ น้องมากขึ้น พบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกันในช่วงเวลาระหว่างทำกิจกรรม และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ผ่านการทำกิจกรรมเล่นกีฬาฟุตบอล

นอกจากนี้ นักฟุตบอลสมัครเล่นเขตจตุจักร (2555) ได้ให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า

สมาชิกส่วนใหญ่เป็นเพื่อนๆ พี่ น้องที่ทำงานที่เดียวกัน มีความชื่นชอบกีฬาฟุตบอล และร่วมกันคิด และจัดกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอลเพื่อเป็นการออก

กำลังกาย ซึ่งทุกคนมารวมกลุ่มด้วยความสมัครใจ และเล่นกีฬาด้วยกัน สร้างความสนุกสนาน เฮฮา มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นประสบการณ์กีฬา เช่นในเรื่องกีฬาฟุตบอล การใช้ทักษะ ความสามารถต่างๆ ในการเล่นกีฬา สมาชิกแต่ละคนจะเลือกเล่นในตำแหน่งที่ตนชอบ และถนัด เพื่อช่วยกันแข่งในแต่ละเกมทำให้มีความรู้สึกว่าคุณมีความสำคัญ และเป็นส่วนหนึ่งของทีม

2) เครือข่ายเชิงพื้นที่ การรวมตัวของกลุ่ม โดยอาศัยพื้นที่เป็นหลักที่ในการทำกิจกรรมร่วมกัน โดยจะเช่าสนามหญ้าเทียม ที่อยู่บริเวณพื้นที่ใกล้เคียงที่ทำงาน ชุมชน ที่อยู่อาศัยของสมาชิก เลือกสนามที่มีความพร้อม สะดวกสบาย เช่น มีที่จอดรถ ห้องอาบน้ำ เครื่องดื่ม และสภาพสนามที่ดี เพื่อใช้เป็นสถานที่รวมตัวกันของสมาชิก เพื่อทำกิจกรรมเล่นกีฬาฟุตบอลร่วมกัน โดยสมาชิกทุกคนจะช่วยกันออกค่าใช้จ่ายในการทำกิจกรรมเป็นเงิน จำนวนเท่าๆกันในแต่ละครั้ง ซึ่งอยู่ที่ประมาณ 100-120 บาท ซึ่งกลุ่มจะทำการจองสถานที่ไว้ทำกิจกรรมครั้งละ 2-3 ชั่วโมง ทุกๆ สัปดาห์ สัปดาห์ละครั้ง เป็นประจำ และต่อเนื่อง มากกว่า 1 ปีแล้ว ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของนักฟุตบอลสมัครเล่นเขตลาดพร้าว (2555) ซึ่งได้ให้ความคิดเห็นไว้ว่า

การเล่นกีฬาฟุตบอลแต่ละครั้งจะนัดรวมกลุ่มกันเล่นฟุตบอลในวันและเวลาหลังเลิกงาน ที่มีเวลาว่างตรงกันของคนในกลุ่ม เพื่อความสะดวกในการเดินทาง และใกล้ที่ทำงานมากที่สุด โดยการค้นหาข้อมูลสนามหญ้าเทียมที่อยู่บริเวณที่ทำงาน และมีความพร้อม สะดวกสบาย ต่อการเดินทาง หรือการเล่นกีฬา แล้วแจ้งให้สมาชิกทุกคนทราบวัน เวลา สถานที่ เพื่อมารวมกลุ่มกัน และเช่าสนามฟุตบอลหญ้าเทียมเพื่อทำกิจกรรมเล่นกีฬาฟุตบอลร่วมกัน ครั้งละ 2 ชั่วโมง ทุกๆ วันพฤหัสบดี ช่วงเวลา เวลา 20.00-22.00 น. เป็นประจำทุกๆ สัปดาห์ ซึ่งเล่นกันมาเป็นเวลา 2 ปีมาแล้ว

3) เครือข่ายระดับชุมชน เป็นการรวมกลุ่มกันของสมาชิกเพื่อนบ้าน ที่อาศัยอยู่ละแวกเดียวกัน มารวมกลุ่มกันเพื่อทำกิจกรรมเล่นกีฬาฟุตบอล โดยสมาชิกแต่ละคนมีความเต็มใจที่จะมารวมกลุ่ม และมีส่วนร่วมในกิจกรรม โดยไม่มีการบังคับ แต่อาจได้รับการเชิญชวนจากสมาชิกด้วยกันเองก็ได้ เพราะการมาร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ และมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ก่อให้เกิดความสัมพันธที่ดีต่อกันของสมาชิกในชุมชน

ข้อค้นพบในการศึกษาการสร้างเครือข่ายทางสังคม กรณีศึกษานักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ

การดำเนินกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอล ของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือนั้น ส่งผลให้เกิดการรวมกลุ่มกันขึ้น โดยกีฬาฟุตบอลเป็นกีฬาที่ได้รับความนิยมแพร่หลายในประเทศไทย ดังจะเห็นได้จากการแข่งขันนัดสำคัญๆ ทั้งภายใน และภายนอกประเทศ จะมีผู้คนให้ความสนใจ และร่วมชมร่วมเชียร์ทีมที่ตนเองชื่นชอบ ความสนใจ ความนิยมของกลุ่มแฟนบอลเหล่านี้ที่มีต่อกีฬาฟุตบอลเป็นไปอย่างแพร่หลายทั่วโลก โดยไม่จำกัดอายุ เพศ และวัย เป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้คนหันมาเล่นกีฬาฟุตบอลมากขึ้นซึ่งฟุตบอลนั้นไม่ว่าเราจะอยู่ที่ไหนก็ตามนั้นเราก็มักจะพบเห็นผู้คนจำนวนหนึ่งเล่นกีฬาฟุตบอลอยู่เสมอ โดยจะเห็นได้ตั้งแต่เด็กตัวเล็กๆ ไปจนถึงผู้ใหญ่ เนื่องจากกีฬาฟุตบอลเป็นกิจกรรมที่สามารถส่งเสริมการพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาของบุคคลได้เป็นอย่างดี และมีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพชีวิต และสังคมเป็นอย่างมาก และยังเป็นที่ยอมรับในสังคมทุกระดับชั้นไม่ว่าจะเป็นสังคมขนาดเล็ก เช่น ชุมชน ตำบล อำเภอ และจังหวัด หรือแม้กระทั่งสังคมระดับประเทศ ประโยชน์ของการเล่นกีฬาฟุตบอลสร้างความสนุกสนาน เพลิดเพลิน เพื่อสุขภาพ และพละนาามัยที่ดีของร่างกาย ดังที่ นักฟุตบอลสมัครเล่นเขตบางเขน (2555) ได้กล่าวไว้ว่า

กิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอลทำให้ร่างกายแข็งแรง มีจิตใจที่แจ่มใส ทำให้เข้าสังคมได้ดี ได้พบปะเพื่อนๆ รู้จักคนอื่น ๆ มากขึ้นทั้งกลุ่มเพื่อนบ้าน และเพื่อนกลุ่มใหม่ๆ สร้างความสนิทสนมคุ้นเคยต่อกัน ยิ่งในปัจจุบันนี้ความเจริญก้าวหน้ามีมาก ความวุ่นวายในสังคมก็ตามมา ทั้งในเรื่องภาวะเศรษฐกิจและค่าครองชีพ กีฬาจะช่วยทำให้พวกเราสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข มีความมั่นคงและปลอดภัย

นอกจากนี้ นักฟุตบอลสมัครเล่นเขตจตุจักร (2555) ได้อธิบายเพิ่มเติมไว้ว่า

กิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอลนั้น เกิดจากความชื่นชอบกีฬาฟุตบอลอยู่แล้วไม่ว่าจะเป็น การชอบดูฟุตบอลลีกต่างๆ ได้เชียร์ทีมที่ตนเองรัก และมีการสะสมอุปกรณ์กีฬา เช่น เสื้อผ้า รองเท้า ก็เลยเอาความชื่นชอบนี้มาใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยการนัดรวมกลุ่มกันกับเพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ มาเตะฟุตบอลร่วมกัน เพื่อสร้างความสัมพันธ์ ความสามัคคี และสร้างมิตรภาพที่ดีต่อกัน ทำให้ร่างกายแข็งแรง

มีสุขภาพที่ดี ทั้งยังได้แสดงทักษะ ความสามารถในการเล่นฟุตบอลของตน รวมทั้งได้รู้จักเพื่อนใหม่ๆ จากการเล่นกีฬาฟุตบอล

ด้วยเหตุนี้ทำให้ทำให้กีฬาฟุตบอลมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อปัจเจกชน และกลุ่มบุคคล ก่อให้เกิดการรวมตัวกันของกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มเพื่อนบ้าน กลุ่มเพื่อนสมัยเรียน กลุ่มเพื่อนที่ทำงาน เพื่อมาร่วมทำกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอล ซึ่งลักษณะการดำเนินกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอลนั้น แต่ละกลุ่มจะรวมตัวกันเป็นทีมอย่างน้อย 6-7 คน ซึ่งจะมีไม่ต่ำกว่า 2-3 ทีม ในการทำกิจกรรมแต่ละครั้ง เพื่อแข่งขันกีฬาฟุตบอลร่วมกันตามข้อตกลงที่กลุ่มกำหนดร่วมกันขึ้นมาดังนี้ โดยแบ่งเวลาการแข่งขันฟุตบอลเป็นเกม เกมละ 10 นาที ทีมที่ชนะจะได้อยู่แข่งต่อ ส่วนทีมแพ้ก็พัก และอีกทีมหนึ่ง จะเข้ามาแข่งกับทีมที่เป็นฝ่ายชนะ เวียนแบบนี้ไปเรื่อยๆ จนครบเวลาในการแข่งขัน ซึ่งใช้เวลาการแข่งขันครั้งละประมาณ 2 - 3 ชั่วโมง สัปดาห์ละครั้ง

โดยในการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมการเล่นฟุตบอลแต่ละครั้งนั้น แต่ละกลุ่มจะมีผู้ทำหน้าที่เป็นผู้ประสาน โดยผู้ประสานเป็นคนกลางในการกระจายข่าวให้เพื่อนๆ ในกลุ่ม รับทราบสถานที่ เวลา ในการทำกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอลในแต่ละครั้ง โดยการติดต่อสื่อสารทางโทรศัพท์ เฟสบุ๊ค เป็นต้น

เนื่องจากกลุ่มนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือส่วนใหญ่มีความชื่นชอบ และสนใจกีฬาฟุตบอลเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ส่งผลทำให้เกิดการรวมกลุ่มกันเพื่อทำกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอลร่วมกัน นอกจากนี้กิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอลยังเป็นกิจกรรมสิ่งที่ดึงดูดใจ ให้คนเข้ามามีส่วนร่วมทำกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ และก่อให้เกิดเครือข่ายทางสังคมที่มีการเชื่อมโยงกันของกลุ่มต่างๆ ในสังคม โดยเป็นเครือข่ายลักษณะความสัมพันธ์แนวราบ เชิงพื้นที่ และระดับชุมชน ซึ่งเป็นกลไกที่สำคัญอย่างหนึ่งในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน และสังคม เป็นองค์ประกอบของสิ่งที่เรียกว่า “ทุนทางสังคม” ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในสังคมปัจจุบัน เนื่องจากเครือข่ายก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคมที่เท่าเทียมกัน จนก่อให้เกิดความไว้วางใจกัน และนำไปสู่การพึ่งพา และดูแลผลประโยชน์ที่มีร่วมกันได้

จากกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอลนั้นส่งผลให้ความสัมพันธ์ของบุคคลในกลุ่มเป็นไปด้วยดี สมาชิกในกลุ่มมีความไว้วางใจกัน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดความสามัคคีขึ้นภายในกลุ่ม ส่งผลต่อความมั่นคง ยั่งยืนต่อชีวิตของสมาชิกในกลุ่ม ก่อให้เกิดประโยชน์ และเกิดผลดีต่อสังคมโดยรวม จึงนับได้ว่าเครือข่ายทางสังคมของกลุ่มนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ ได้กลายเป็นทุนทางสังคมรูปแบบหนึ่ง

4.4 เจ็อนใจที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายทางสังคม

จากการศึกษาข้อมูลเจ็อนใจที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายทางสังคมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ โดยการระดมความคิดเห็น โดยการจัดทำกระบวนการสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญกลุ่มละ 6 คน 7 กลุ่มเพื่อให้ทราบเจ็อนใจที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายทางสังคมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ มีรายละเอียดดังนี้

ผลการศึกษาเจ็อนใจที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายทางสังคมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ เมื่อระดมความคิดเห็นกับผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ สามารถสรุปความคิดเห็นได้ดังนี้ ส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกันว่า เจ็อนใจที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายทางสังคม คือ สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรม (ร้อยละ 71.43) มากที่สุด รองลงมา คือ กิจกรรมมีความต่อเนื่อง สม่่าเสมอ (ร้อยละ 59.52) ความสามัคคีของสมาชิก (ร้อยละ 47.62) สมาชิกมีความจริงใจ มีความศรัทธาต่อกันและกัน (ร้อยละ 35.71) มีการดำรงเครือข่ายเดิม และขยายเครือข่ายใหม่ (ร้อยละ 19.05) สมาชิกมองเห็นประโยชน์ร่วมกัน (ร้อยละ 14.29) ตามลำดับดังตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 แสดงข้อมูลเจ็อนใจที่ส่งผลสำเร็จในการสร้างเครือข่ายทางสังคมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ

เจ็อนใจที่ส่งผลสำเร็จในการสร้างเครือข่าย	จำนวน* (n=42)	ร้อยละ** (100.00)
ความสามัคคีของสมาชิก	20	47.62
สมาชิกมองเห็นประโยชน์ร่วมกัน	6	14.29
กิจกรรมมีความต่อเนื่อง สม่่าเสมอ	25	59.52
สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรม	30	71.43
มีการดำรงเครือข่ายเดิม และขยายเครือข่ายใหม่	8	19.05
สมาชิกมีความจริงใจมีความศรัทธาต่อกันและกัน	15	35.71

หมายเหตุ: * ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

** ฐานร้อยละคิดจาก 42

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า เงื่อนไขที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายทางสังคมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ ที่มีความจำเป็นและสำคัญต่อการสร้างเครือข่ายทางสังคม ประกอบด้วย การที่สมาชิกทุกคนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม กิจกรรมมีต่อเนื่องสม่ำเสมอ และความสามัคคีของสมาชิก มีการติดต่อสื่อสารกันอย่างต่อเนื่อง มีการดำรงเครือข่ายเดิม และขยายเครือข่ายใหม่ และสมาชิกมองเห็นประโยชน์ร่วมกัน ดังนี้

1) สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรม สมาชิก และผู้เกี่ยวข้องทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของเครือข่าย การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ ซึ่งการที่สมาชิกในกลุ่ม มีความเกี่ยวข้องกันในกิจกรรมของกลุ่ม คือ การเล่นกีฬาฟุตบอลร่วมกัน แสดงถึงการยอมรับการให้เกียรติกัน มีความสนิทสนมกันอย่างใกล้ชิดระหว่างสมาชิกด้วยกัน ซึ่งสอดคล้องกับนักฟุตบอลสมัครเล่นเขตหลักสี่ (2555) ได้ให้ความคิดเห็นไว้ว่า

สมาชิกทุกคนในกลุ่มมาร่วมทำกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอลร่วมกัน ด้วยความสมัครใจ และเต็มใจที่จะทำกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอลร่วมกันทุกครั้งอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ การเล่นกีฬาฟุตบอลร่วมกันก่อให้เกิดความสนิทสนมกันมากขึ้น มีการติดต่อสื่อสารกันและตระหนักในความสำคัญของกันและ

2) กิจกรรมมีความต่อเนื่อง สม่ำเสมอ กิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอลของกลุ่มนักฟุตบอลสมัครเล่นเป็นกิจกรรมที่ทำร่วมกันสัปดาห์ละครั้ง ครั้งละ 2 ถึง 3 ชั่วโมง ความชื่นชอบและความสนใจกีฬาฟุตบอล มีส่วนผลักดันให้สมาชิกรวมกลุ่มกันเพื่อทำกิจกรรมเล่นกีฬาฟุตบอลอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ ซึ่งรวมกลุ่มกันเล่นมา ไม่นต่ำกว่า 1 ปี ซึ่งสอดคล้องกับนักฟุตบอลสมัครเล่นเขตลาดพร้าว (2555) ได้ให้ความคิดเห็นไว้ว่า

กิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอลจะนัดรวมกลุ่มกันเพื่อมาเล่นกีฬาฟุตบอล ทุกวัน พุธ-สัปดาห์ ช่วงเวลา 20.00 ถึง 22.00 น.เป็นประจำทุกอาทิตย์ และเล่นด้วยกันมาต่อเนื่องเป็นเวลา 2 ปีแล้ว โดยจะเข้าสนามฟุตบอลหญ้าเทียมเป็นสถานที่ในการทำกิจกรรมเล่นกีฬาฟุตบอลในแต่ละครั้ง

นอกจากนี้นักฟุตบอลสมัครเล่นเขตสายไหม (2555) ได้อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอลของกลุ่ม โดยให้ความคิดเห็น ดังนี้

กิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอลเป็นกิจกรรมที่ทำร่วมกับเพื่อนๆ ในละแวกบ้าน เดี่ยว มารวมกลุ่มกันเล่นฟุตบอลทุกๆ วันพุธของสัปดาห์ โดยใช้เวลาในการทำ กิจกรรมเล่นกีฬาฟุตบอล 2-3 ชั่วโมงในการเล่นฟุตบอลแต่ละครั้ง โดยเล่นกีฬา ฟุตบอลร่วมกันต่อเนื่องมาเป็นเวลา 3 ปี

3) ความสามัคคีของสมาชิก ความเป็นหนึ่งเดียวกัน และความสามัคคีของสมาชิก กลุ่มที่ทำกิจกรรม คือ กลุ่มของบุคคลที่ทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม สิ่งที่ต้อง ยึดถือเพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน ความเป็นหนึ่งเดียวกัน และการจัดการด้วยตนเอง คือ จัดการเวลา ของตนให้สามารถมาร่วมทำกิจกรรมของกลุ่ม เตรียมตัวให้พร้อมในการมาร่วมกิจกรรมและ ระหว่างการทำกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับนักฟุตบอลสมัครเล่นเขตบางซื่อ (2555) ได้ให้ความ คิดเห็นไว้ว่า

กิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอลช่วยกระชับความสัมพันธ์ในทางที่ดีช่วยให้สมาชิก ในกลุ่มมีความใกล้ชิดกัน เกิดเชื่อมโยงสมาชิกแต่ละกลุ่มให้ได้มาพบปะ พูดคุย กัน สร้างความสนิทสนมคุ้นเคยกันให้มากขึ้นนำไปสู่ความไว้วางใจกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันก่อให้เกิดมิตรภาพ ความรักความสามัคคี

4) สมาชิกมีความจริงใจ จริงจัง มีความศรัทธาต่อกันและกัน และต่อเครือข่ายกิจกรรม อย่างต่อเนื่อง ให้เกียรติซึ่งกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน สมาชิกทุกคนมีความสำคัญ และมีความสนิทสนมกันอย่างใกล้ชิดระหว่างสมาชิกด้วยกัน ซึ่งสอดคล้องกับนักฟุตบอลสมัครเล่น เขตจตุจักร (2555) ได้ให้ความคิดเห็นไว้ว่า

กิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอลนั้น ต้องมีการกระทบกระทั่ง ปะทะกันระหว่างผู้ เล่นทั้งสองฝ่ายในบางจังหวะ แต่ผู้เล่นทั้งสองฝ่ายก็ต้องรู้จักขอโทษ และให้อภัย กัน เพราะว่าเกมกีฬาฟุตบอลนั้น สอนให้นักกีฬา รู้จักคำว่าแพ้ ชนะ และให้อภัย กีฬาฟุตบอลจึงดึงดูดให้กลุ่มบุคคลมารวมกลุ่มเล่นกีฬาฟุตบอล เพื่อสุขภาพที่ดี และสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ได้พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ใน ระหว่างช่วงทำกิจกรรมเล่นกีฬาฟุตบอลด้วยกันทุกครั้ง

5) มีการดำรงรักษาเครือข่ายเดิมไว้ และขยายเครือข่ายใหม่เพิ่มเติมขึ้นตลอดเวลาไม่หยุดนิ่ง นอกจากสมาชิกในกลุ่มที่ทำกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอแล้ว อาจมีการชักชวน เชิญชวน บุคคลอื่นๆ ที่มีความสนใจในกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอล เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับนักฟุตบอลสมัครเล่นเขตคอนเมือง (2555) ได้ให้ความคิดเห็นไว้ว่า

กิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอลนั้นทำให้ได้พบปะเพื่อนกลุ่มใหม่ๆ ที่มาร่วมทำกิจกรรมด้วยกัน ซึ่งแต่ละคนแต่ละกลุ่มก็มาจากกลุ่มเพื่อนที่ทำงาน กลุ่มเพื่อนละแวกบ้าน กลุ่มเพื่อนสมัยเรียน ทำให้รู้จักกันมากขึ้นก่อให้เกิดความคุ้นเคย รู้จักสนิทสนมกันระหว่างกลุ่มต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น จากกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอล

6) สมาชิกมองเห็นประโยชน์ร่วมกัน ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มรู้ว่าเป้าหมายของตนในการร่วมทำกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอลนั้น เพื่อเป็นการออกกำลังกายและได้ทำในกิจกรรมที่ตนชื่นชอบร่วมกับสมาชิกคนอื่นๆ กิจกรรมนี้กระตุ้นให้สมาชิกทุกคนประสานงานและทำงานร่วมกันอย่างสามัคคีกลมเกลียว ซึ่งสอดคล้องกับนักฟุตบอลสมัครเล่นเขตสายไหม (2555) ได้ให้ความคิดเห็นไว้ว่า

การที่สมาชิกทุกคนได้มามีส่วนร่วมในกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอลนั้น สมาชิกทุกคนมองเห็นประโยชน์ที่จะได้รับจากการทำกิจกรรมในครั้งนี้ คือ เพื่อเป็นการออกกำลังกายส่งผลดีต่อสุขภาพ ได้ความสนุกสนานจากการเล่นฟุตบอล ได้พบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบุคคลอื่นที่ทำกิจกรรมเล่นกีฬาฟุตบอลด้วยกัน สร้างมิตรภาพที่ดีต่อกัน ก่อให้เกิดความรัก ความสามัคคีกัน และเป็นการใช้เวลาว่างที่เป็นประโยชน์

กล่าวโดยสรุป จากการระดมความคิดเห็นกับกลุ่มนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า เงื่อนไขที่ส่งผลสำเร็จในการสร้างเครือข่ายทางสังคมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ คือ 1) สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรม 2) กิจกรรมมีต่อเนื่องสม่ำเสมอ 3) ความสามัคคีของกลุ่ม 4) สมาชิกมีความจริงใจ จริงจัง มีความศรัทธาต่อกันและกัน 5) มีการดำรงรักษาเครือข่ายเดิม และขยายเครือข่ายใหม่ และ 6) สมาชิกมองเห็นประโยชน์ร่วมกันจากกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอล

4.5 ปัญหา อุปสรรค แนวทางแก้ไข และข้อเสนอแนะในการสร้างเครือข่ายทางสังคม

จากการศึกษาการสร้างเครือข่ายทางสังคมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ โดยการระดมความคิดเห็นกับผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ พบว่า ปัญหา อุปสรรค แนวทางการแก้ไขปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการสร้างเครือข่ายทางสังคมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ มีหลายประการด้วยกันดังจะนำเสนอต่อไปนี้

4.5.1 ปัญหา และอุปสรรคในการสร้างเครือข่ายทางสังคม

จากการระดมความคิดเห็นกับผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ ส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกันว่า ปัญหา และอุปสรรคในการสร้างเครือข่ายทางสังคมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ มีประเด็นที่ถูกนำเสนอมากมาย ทั้งปัญหาและอุปสรรคหลายด้าน เช่น ปัญหาและอุปสรรคด้านบุคคล รวมทั้งปัญหา และอุปสรรคด้านสถานที่ในการทำกิจกรรม ดังนี้

4.5.1.1 ปัญหา และอุปสรรคด้านบุคคล เรียงลำดับความสำคัญจากมากไปน้อย ดังนี้

- 1) ความพร้อมในการรวมกลุ่มกันของสมาชิก (ร้อยละ 64.29)
- 2) ดิถีธุระอื่นๆ ไม่สามารถมาร่วมกิจกรรมได้ (ร้อยละ 59.52)
- 3) อาการบาดเจ็บจากการทำกิจกรรม (ร้อยละ 7.14)

4.5.1.2 ปัญหา และอุปสรรคด้านสถานที่ในการทำกิจกรรม

- 1) สถานที่ที่ใช้ในการทำกิจกรรมมีจำกัด (ร้อยละ 52.38)
- 2) ระยะทางไกลและต้องใช้เวลาในการเดินทาง (ร้อยละ 47.62)

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่า ปัญหา และอุปสรรคด้านบุคคล ซึ่งเป็นปัญหาของสมาชิกในกลุ่มนั้น ประเด็นที่เป็นปัญหามากที่สุด คือ ความพร้อมในการรวมกลุ่มกันของสมาชิกในการทำกิจกรรม ทั้งนี้ความแตกต่างกันของอาชีพ เช่น รับราชการ เอกชน หรือนักศึกษา ทำให้เรื่องของเวลาว่างของแต่ละบุคคลไม่ตรงกัน ส่วนปัญหารองลงมา คือ ดิถีธุระอื่นๆ ไม่สามารถมาร่วมกิจกรรมได้ อันเกิดจากเรื่องงาน เวลา หรือเหตุผลส่วนตัวนั่นเอง ประเด็นปัญหาสุดท้าย คือ อาการบาดเจ็บจากการทำกิจกรรมของบุคคลในกลุ่ม เกิดจากการปะทะกัน อุบัติเหตุที่ไม่อาจคาดคิดในระหว่างการร่วมกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอล จนทำให้เกิดอาการบาดเจ็บได้

ปัญหาอุปสรรคด้านสถานที่ที่ใช้ทำกิจกรรม ประเด็นที่มีความสำคัญที่สุด คือ สถานที่ในการทำกิจกรรมหรือสนามฟุตบอลมีน้อย ส่งผลให้นักฟุตบอลสมัครเล่น ต้องไปร่วมกิจกรรมเล่นกีฬาฟุตบอลในสถานที่ที่ไกลจากที่พัก หรือที่ทำงาน ส่วนปัญหารองลงมา คือ ระยะทางไกลและต้องใช้เวลาในการเดินทาง ในการมาร่วมกิจกรรมเล่นกีฬาฟุตบอล เนื่องจากการจราจรติดขัด ส่งผลให้การทำกิจกรรมเกิดความล่าช้า ดังตารางที่ 4.8 ดังนี้

ตารางที่ 4.8 แสดงปัญหาและอุปสรรคในการสร้างเครือข่ายทางสังคม

ปัญหา และอุปสรรคในการสร้างเครือข่ายทางสังคม	จำนวน* (n=42)	ร้อยละ** (100.00)
ปัญหาและอุปสรรคด้านบุคคล		
ความพร้อมในการรวมกลุ่มกันของสมาชิก	27	64.29
ดิศฐะอื่นๆ ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้	25	59.52
อาการบาดเจ็บจากการทำกิจกรรม	3	7.14
ปัญหาและอุปสรรคด้านสถานที่ในการทำกิจกรรม		
สถานที่ที่ใช้ในการทำกิจกรรมมีจำกัด	22	52.38
ระยะทางไกลและต้องใช้เวลาในการเดินทาง	20	47.62

หมายเหตุ : * ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

** ฐานร้อยละคิดจาก 42

4.5.2 แนวทางการแก้ไขปัญหาในการสร้างเครือข่ายทางสังคม

จากการระดมความคิดเห็นกับผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ พบว่า แนวทางในการแก้ไขปัญหาในการสร้างเครือข่ายทางสังคมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ มีดังนี้

4.5.2.1 แนวทางการแก้ไขปัญหา และอุปสรรคด้านบุคคล

- 1) กระตุ้นให้สมาชิกในกลุ่มมีความตรงต่อเวลามากขึ้น ใช้วิธีการสื่อสาร กำชับนัดเวลา สถานที่ให้ชัดเจนในการทำกิจกรรม (ร้อยละ 59.52)
- 2) เมื่อสมาชิกคนใดดิศฐะอื่นๆ ต้องแจ้งให้สมาชิกในกลุ่มทราบว่าไม่สามารถมาร่วมกิจกรรมได้ เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มรับทราบ (ร้อยละ 52.38)
- 3) เมื่อเกิดอาการบาดเจ็บจากการร่วมกิจกรรมหรือมีอาการป่วย ควรรักษาอาการเจ็บป่วยให้หายดีก่อนแล้วค่อยกลับมาเข้าร่วมกิจกรรม (ร้อยละ 9.52)

4.5.2.2 แนวทางการแก้ไขปัญหา และอุปสรรคด้านสถานที่ที่ใช้ในการทำกิจกรรม

- 1) ค้นหาข้อมูลสนามฟุตบอลเช่าที่สะดวกในการเดินทาง และสภาพสนามมีความพร้อมเพื่อใช้ในการทำกิจกรรมเล่นกีฬาฟุตบอล (ร้อยละ 61.90)
- 2) เพื่อเวลาในการเดินทางมาร่วมกิจกรรม ออกเดินทางให้เร็วขึ้นเพื่อป้องกันการมาช้ากว่าเวลาในการเริ่มทำกิจกรรม (ร้อยละ 42.86)

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่าแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคด้านบุคคล ซึ่งเป็นปัญหาของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ นั้น แนวทางการแก้ปัญหาที่สำคัญที่สุดคือ กระตุ้นให้สมาชิกในกลุ่มมีความตรงต่อเวลามากขึ้น โดยใช้การติดต่อสื่อสารกำชับนัดเวลาสถานที่ในการร่วมกิจกรรมให้ชัดเจน แนวทางการแก้ไขปัญหารองลงมา คือ เมื่อสมาชิกคนใดติดธุระอื่นๆ ต้องแจ้งให้สมาชิกในกลุ่มทราบด้วยว่าไม่สามารถมาร่วมกิจกรรมได้ และแนวทางการแก้ไขปัญหาลดท้าย คือ เมื่อเกิดอาการบาดเจ็บจากการร่วมกิจกรรม หรือมีอาการป่วย ควรรักษาอาการดังกล่าวให้หายดีแล้ว จึงค่อยกลับมาเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งต่อไป

แนวทางการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการสร้างเครือข่ายทางสังคมด้านสถานที่ที่ใช้ในการทำกิจกรรม แนวทางการแก้ไขปัญหาที่สำคัญที่สุด คือ ค้นหาข้อมูลสนามฟุตบอลเช่าที่สะดวกสภาพสนามมีความพร้อมเพื่อใช้ในการเล่นกีฬาฟุตบอล และแนวทางการแก้ไขปัญหาลดท้าย คือ เพื่อเวลาในการเดินทางมาร่วมกิจกรรม ออกเดินทางให้เร็วขึ้นเพื่อป้องกันการมาช้ากว่าเวลาในการเล่นกีฬาฟุตบอล ดังตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 แสดงแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการสร้างเครือข่ายทางสังคม

แนวทางการแก้ไขปัญหา และอุปสรรคในการสร้างเครือข่ายทางสังคม	จำนวน* (n=42)	ร้อยละ** (100.00)
แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคด้านบุคคล		
กระตุ้นให้สมาชิกในกลุ่มมีความตรงต่อเวลา	25	59.52
เมื่อสมาชิกคนใดติดธุระอื่นๆ ต้องแจ้งให้สมาชิกในกลุ่มทราบ	22	52.38
ควรรักษาอาการบาดเจ็บให้หายดีก่อน	4	9.52
แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคด้านสถานที่		
ค้นหาข้อมูลสนามฟุตบอลเช่า	26	61.90
เพื่อเวลาในการเดินทางมาร่วมกิจกรรม	18	42.86

หมายเหตุ : * ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

** ฐานร้อยละจาก 42

4.5.3 ข้อเสนอแนะในการสร้างเครือข่ายทางสังคม

จากการระดมความคิดเห็นกับผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ พบว่า ข้อเสนอแนะในการสร้างเครือข่ายทางสังคมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ มีประเด็นที่แนะนำให้ดำเนินการ ดังนี้

4.5.3.1 ข้อเสนอแนะในการสร้างเครือข่ายทางสังคม

1) จัดให้มีกิจกรรมอื่นๆ เพิ่มขึ้นนอกจากกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอล เพื่อสร้างกลุ่มต่างๆ จากความชื่นชอบ หรือความสนใจร่วมกันเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม (ร้อยละ 83.33)

2) สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มต่างๆ จากกิจกรรมที่ทำร่วมกันการมีปฏิสัมพันธ์ และความสัมพันธ์ที่ดี ก่อให้เกิดความสามัคคีขึ้นในกลุ่ม และสังคม (ร้อยละ 71.43)

3) จัดตั้งกลุ่มต่างๆ ให้เป็นชมรม สร้างโครงสร้าง รูปแบบ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ที่มีความชัดเจน เพื่อให้เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างกลุ่มที่ดีให้เกิดขึ้นในสังคม (ร้อยละ 66.67)

4) สร้างพื้นที่ในการทำกิจกรรมให้เพิ่มมากขึ้น เช่นสนามฟุตบอล เพื่อรองรับกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มคนที่เข้าร่วมกิจกรรม และมีความสนใจในกีฬาฟุตบอล (ร้อยละ 59.52)

จากข้อมูลสามารถสรุปได้ว่า ข้อเสนอแนะในการสร้างเครือข่ายทางสังคมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ ประเด็นสำคัญที่สุดคือจัดให้มีกิจกรรมอื่นๆ เพิ่มขึ้นนอกจากการรวมตัวกันเล่นกีฬาฟุตบอล เพื่อสร้างความสนใจหรือดึงดูดใจบุคคลต่างๆ เพื่อก่อให้เกิดการรวมกลุ่มทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเอง บุคคลอื่นและสังคม รองลงมาคือ การสร้างความสัมพันธ์ ที่ดีระหว่างกลุ่ม จากกิจกรรมที่ร่วมกันทำ เพื่อก่อให้เกิดความสามัคคีในกลุ่มและสังคม ประเด็นต่อมาคือ จัดตั้งกลุ่มต่างๆ ให้เป็นชมรม สร้างโครงสร้าง รูปแบบ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับที่มีความชัดเจน เพื่อให้เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างกลุ่มที่ดีให้เกิดขึ้นในสังคม และประเด็นสุดท้าย สร้างพื้นที่ในการทำกิจกรรมให้มากขึ้น เช่น สนามฟุตบอล เป็นต้น เพื่อรองรับกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มคนที่เข้าร่วมกิจกรรม หรือมีความสนใจในกีฬาฟุตบอล ดังตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 แสดงข้อเสนอแนะในการสร้างเครือข่ายทางสังคม

ข้อเสนอแนะในการสร้างเครือข่ายทางสังคม	จำนวน* (n=42)	ร้อยละ** (100.00)
จัดให้มีกิจกรรมอื่นๆ	35	83.33
สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มต่างๆ	30	71.43
จัดตั้งกลุ่มต่างๆ ให้เป็นชมรม	28	66.67
สร้างพื้นที่ในการทำกิจกรรมให้เพิ่มมากขึ้น	25	59.52

หมายเหตุ : * ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

** ฐานร้อยละจาก 42

4.6 อภิปรายผลการศึกษา

โดยธรรมชาติของสังคมมนุษย์จะใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน เป็นเผ่า เป็นชาติ ตั้งแต่เกิดจนตาย มนุษย์ย่อมมีกลุ่มสังกัด เริ่มตั้งแต่กลุ่มครอบครัว กลุ่มเพื่อน ไปจนถึงกลุ่มต่างๆ ทางสังคม ซึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์ และสภาพแวดล้อมที่เข้ามามีบทบาทที่เกี่ยวข้อง การก่อเกิดเครือข่ายทางสังคมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ นั้น เกิดจากการความต้องการออกกำลังกาย และเล่นกีฬาฟุตบอลที่ตนชื่นชอบ มีความสนใจร่วมกันในการทำกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอล ก่อให้เกิดการรวมกลุ่มกันขึ้น ซึ่งเป็นกลุ่มที่ไม่เป็นทางการ สอดคล้องกับแนวคิดของ กิตติ สมศิริวงศ์ (2532: 66-67) ที่ว่า กลุ่มแบบนี้มักเกิดจากความคิดริเริ่ม และความสนใจร่วมกันของสมาชิกภายในกลุ่ม หรือเนื่องจากมีผลประโยชน์ร่วมกัน อาจจะเรียกได้ว่าเป็นกลุ่มธรรมชาติ มักไม่ได้วางกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ เป้าหมายที่ชัดเจน แต่อาจมีกติกาของกลุ่ม หรือธรรมเนียมปฏิบัติที่ได้รับการยอมรับ กลุ่มดังกล่าวนี้อาจจะเปลี่ยนแปลงไปเป็นกลุ่มที่เป็นทางการได้ เพราะสมาชิกมีความสัมพันธ์กันอยู่แล้ว โดยกลุ่มที่ไม่เป็นทางการนี้แบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มเพื่อนบ้าน คือคนที่อาศัยอยู่ในละแวกใกล้เคียงกัน มีความคุ้นเคยกัน และเกี่ยวข้องกัน มารวมกลุ่มกันทำกิจกรรมเล่นกีฬา ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ โดยจะนัด และรวมตัวทำกิจกรรมร่วมกันที่สนามฟุตบอลให้เช่า โดยใช้เวลาในการทำกิจกรรม 2-3 ชั่วโมง ทุกๆ สัปดาห์ต่อเนื่องกันมา 2 ปีกว่า โดยเป็นที่รู้กันว่าวันนี้ เวลานี้ทุกๆ คนจะต้องมารวมตัวกันเพื่อเล่นกีฬาฟุตบอลที่สนามเช่า การมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันทำให้เกิดความผูกพัน ความเอาใจใส่ต่อกันของสมาชิกในกลุ่ม ส่งผลให้เกิดความรัก ความสามัคคี

ขึ้นในกลุ่ม 2) กลุ่มเพื่อนสมัยเรียน คือ คนที่เคยศึกษา หรือเรียน ในสถาบันหรือโรงเรียนเดียวกันมาก่อน โดยจะใช้กิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอลนี้ เพื่อออกกำลังกาย พบปะ พูดคุย สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และได้รู้จักเพื่อนใหม่ๆ เพิ่มขึ้น โดยกลุ่มจะนัดรวมตัวกันเล่นกีฬาฟุตบอลที่สนามฟุตบอลเช่า ทุกสัปดาห์ สัปดาห์ละครั้ง ครั้งละ 2 ชั่วโมง เป็นเวลาต่อเนื่อง สม่ำเสมอ มากกว่า 1 ปี และ3) กลุ่มเพื่อนที่ทำงาน คือ คนที่ทำงานที่เดียวกัน หรือเคยทำงานด้วยกันมาก่อน มารวมตัวกันเล่นกีฬาฟุตบอล เพราะมีความชื่นชอบกีฬานี้ และเพื่อเป็นออกกำลังกาย พักผ่อนหลังจากเครียดจากการทำงาน โดยจะนัดรวมตัวกันที่สนามฟุตบอลให้เช่า เพื่อเล่นกีฬาฟุตบอลเป็นประจำ สัปดาห์ละครั้ง ครั้งละ 2 ชั่วโมง เป็นประจำ ทุกๆ สัปดาห์มาต่อเนื่อง ไม่ต่ำกว่า 1 ปี

จะเห็นได้ว่ากิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอล ก่อให้เกิดการรวมกลุ่มกันขึ้น ซึ่งสาเหตุที่ทำให้เกิดกลุ่มของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ คือ การมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน มีความต้องการมีความสัมพันธ์กับสมาชิกคนอื่น ซึ่งกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอลของกลุ่มเป็นที่ดึงดูดใจ และสามารถดึงดูดสมาชิกให้เข้ากลุ่มได้ นอกจากนี้ยังมีความคาดหวัง หรือประโยชน์ที่ได้รับจากกลุ่ม คือ เพื่อการได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อนๆ ในเรื่องงาน เรื่องธุรกิจ และเรื่องเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ วิเศษศักดิ์ ไทยทอง (2528: 257-258) ที่กล่าวถึงสาเหตุที่บุคคลเข้าร่วมกลุ่มว่า โดยทั่วไปการที่คนมารวมกลุ่ม ก็เพราะรู้ว่ากลุ่มจะสามารถตอบสนองความต้องการบางอย่าง หรือหลายๆ อย่างให้แก่ตนได้

ลักษณะของการมีส่วนร่วมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ คือ ความถี่ของการมีส่วนร่วมในกิจกรรม การมีส่วนร่วมในกิจกรรมนี้ คือ การร่วมกิจกรรมเล่นกีฬาฟุตบอลร่วมกันเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง สัปดาห์ละครั้ง ครั้งละ 2 ถึง 3 ชั่วโมงทุกๆ สัปดาห์ เป็นเวลา 1 ถึง 2 ปี เพื่อเป็นการออกกำลังกาย และจากการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมเล่นกีฬาฟุตบอลนี้ก่อให้เกิดความผูกพัน ความเอื้ออาทรต่อกัน และเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะการมีส่วนร่วมของ โกวีทย์ พวงงาม (2550: 22)

โดยสาเหตุที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ คือ

- 1) มีความเต็มใจที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอลด้วยความสมัครใจ ไม่มีการบังคับ
- 2) การมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วม มีอิสระในการคิดการตัดสินใจที่จะเข้าร่วมเล่นกีฬาฟุตบอลกับเพื่อนๆ ในกลุ่ม และ3) ความสามารถที่จะมีส่วนร่วม มีความพร้อม มีเวลา และสามารถร่วมเดินทางมาร่วมกิจกรรมกับเพื่อนๆ ในกลุ่มได้ทุกๆ ครั้ง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527: 186) ซึ่งกล่าวถึงเงื่อนไขของการมีส่วนร่วมของประชาชนมีอย่างน้อย 3 ประการ คือ 1) ประชาชนต้องมีอิสรภาพในการมีส่วนร่วม 2) ประชาชนต้องสามารถที่มีส่วนร่วม และ3) ประชาชนต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม

กิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอล ก่อให้เกิดการรวมกลุ่มกันเพื่อร่วมกันทำกิจกรรมเล่นกีฬาฟุตบอลอย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอ ช่วยให้ความสัมพันธ์ของคนในกลุ่มต่างๆ ดีขึ้น เป็นการออกกำลังกาย และได้รู้จักเพื่อนใหม่ๆ ก่อให้เกิดเครือข่ายทางสังคมอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับ สนธยา พลศรี (2550: 207) ที่ให้ความหมายของเครือข่ายว่า หมายถึง ความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงระหว่างสมาชิก ซึ่งอาจจะเป็นบุคคลต่อบุคคล บุคคลต่อกลุ่ม กลุ่มต่อกลุ่ม เครือข่ายต่อเครือข่าย ในการเชื่อมโยงเครือข่ายไม่ได้เป็นเพียงการรวมตัวกันคดยทั่วไป แต่มีเป้าหมายในการทำกิจกรรมร่วมกันทั้งที่เป็นครั้งคราว หรือกิจกรรมที่ต่อเนื่อง จึงเป็นการเชื่อมโยงคนที่มีความสนใจร่วมกัน พบปะสังสรรค์ และพัฒนาไปสู่การลงมือร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยเป้าหมาย และจุดประสงค์เดียวกัน เพื่อบรรลุจุดหมายที่สมาชิกเห็นพ้องต้องกัน สิ่งที่เชื่อมโยงสมาชิกเข้าด้วยกันคือ วัตถุประสงค์ หรือผลประโยชน์ที่ต้องการบรรลุผลร่วมกัน การสนับสนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

จากผลการศึกษา พบว่า ประเภทของเครือข่ายทางสังคมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือนี้มี 3 ประเภท คือ 1) เครือข่ายแนวราบ 2) เครือข่ายเชิงพื้นที่ และ 3) เครือข่ายระดับชุมชน ซึ่งประเภทของเครือข่ายแต่ละประเภทนั้น เกิดจากการรวมกลุ่มของสมาชิกเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง และสม่่าเสมอ ผ่านกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอล ส่งผลให้เกิดการรวมกลุ่มกันของบุคคลต่างๆ ที่มีความสนใจ และชื่นชอบกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอลมาเชื่อมประสานเป็นเครือข่ายกัน ซึ่งมีลักษณะเครือข่าย 3 ประเภท ดังนี้

1) เครือข่ายแนวราบ เครือข่ายหรือความสัมพันธ์แนวราบของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ เป็นความสัมพันธ์แบบหุ้นส่วน แบบเพื่อน ๆ แบบพี่แบบน้อง เป็นความสัมพันธ์ที่มาจากการร่วมทำกิจกรรมร่วมกัน เป็นประจำและต่อเนื่อง กิจกรรมที่ทำในกลุ่มมีลักษณะเท่าเทียม หรือแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน โดยร่วมกันคิด และตัดสินใจในการวางแผนการทำกิจกรรม ก่อให้เกิดความไว้วางใจกันของกลุ่มสมาชิก เพราะความไว้วางใจกันเพิ่มขึ้นเมื่อมีการติดต่อสัมพันธ์กัน จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อกัน การแสดงน้ำใจที่ดีต่อกันผ่านกิจกรรมกีฬาฟุตบอล ที่ทำร่วมกัน เช่น การจ่ายค่าเช่าสนามที่ทำกิจกรรมคนละเท่า ๆ กัน การแบ่งหน้าที่กันเล่นฟุตบอลในตำแหน่งต่างๆ ที่ตามตำแหน่งที่แต่ละคนถนัด โดยไม่มีการบังคับ การไปรับ-ไปส่ง กันเพื่อมาร่วมกิจกรรม การพูดคุยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เช่น การไปลามาไหว้ การแสดงความห่วงใยต่อกัน เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ เสรี พงศ์พิศ (2548: 198-199) ได้อธิบายว่า เครือข่ายมีหลายประเภท ขึ้นอยู่กับสมาชิก พื้นที่ กิจกรรมหลัก วัตถุประสงค์ และการดำเนินงานของเครือข่ายเอง ดังนี้ เครือข่ายแนวราบ โดยการประสานบุคคล ที่อยู่ในระดับเดียวกันให้มาเชื่อมประสานเป็นเครือข่ายกัน มีความสัมพันธ์แบบหุ้นส่วน แบบเพื่อน แบบพี่แบบน้อง เป็นความสัมพันธ์ที่มาจากและก่อให้เกิดความไว้วางใจกันของผู้คน กิจกรรมที่ทำในเครือข่ายมีลักษณะเท่าเทียมกันหรือแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน

2) เครือข่ายเชิงพื้นที่ การรวมตัวของกลุ่มโดยอาศัยพื้นที่เป็นหลักที่ในการทำกิจกรรมร่วมกัน โดยจะเช่าสนามหญ้าเทียม ที่อยู่บริเวณพื้นที่ใกล้เคียงที่ทำงาน ชุมชน ที่อยู่อาศัยของสมาชิก เลือกสนามที่มีความพร้อม สะดวก สบาย เช่น มีที่จอดรถ ห้องอาบน้ำ เครื่องดื่ม และสภาพสนามที่ดี เพื่อให้เป็นสถานที่ที่รวมตัวกันของสมาชิก เพื่อทำกิจกรรมเล่นกีฬาฟุตบอลร่วมกัน โดยสมาชิกทุกคนจะช่วยกันออกค่าใช้จ่ายในการทำกิจกรรมเป็นเงิน จำนวนเท่าๆกันในแต่ละครั้ง ซึ่งอยู่ที่ประมาณ 100-120 บาท ซึ่งกลุ่มจะทำการจองสถานที่ไว้ทำกิจกรรมครั้งละ 2-3 ชั่วโมง ทุกๆ สัปดาห์ สัปดาห์ละครั้ง เป็นประจำ และต่อเนื่อง มากกว่า 1 ปีแล้ว ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาสุทศย์ อากาศโร (อบอุน) (2547: 84-90) ได้กล่าวถึงเกณฑ์ในการจัดประเภท และรูปแบบของเครือข่าย เพื่อให้เหมาะสมกับการประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างการเรียนรู้ ดังนี้ เครือข่ายเชิงพื้นที่ หมายถึง การรวมตัวของกลุ่มองค์กร เครือข่าย ที่อาศัยพื้นที่รูปธรรม หรือพื้นที่ดำเนินการเป็นปัจจัยหลักในการทำงานร่วมกัน เป็นกระบวนการพัฒนาที่อาศัยกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่เป้าหมายนำทาง โดยยึดเอาพื้นที่เป็นที่ตั้งแห่งความสำเร็จในการทำงานร่วมกันของทุกฝ่าย

3) เครือข่ายระดับชุมชน เป็นการรวมกลุ่มกันของสมาชิกเพื่อนบ้าน ที่อาศัยอยู่ละแวกเดียวกัน มารวมกลุ่มกันเพื่อทำกิจกรรมเล่นกีฬาฟุตบอล โดยสมาชิกแต่ละคนมีความเต็มใจที่จะมารวมกลุ่ม และมีส่วนร่วมในกิจกรรม โดยไม่มีการบังคับ แต่อาจได้รับการเชิญชวนจากสมาชิกด้วยกันเองก็ได้ เพราะการมาร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ และมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันของสมาชิกในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สนธยา พลศรี (2550: 229-242) ได้แบ่งประเภทของเครือข่ายตามหลักเกณฑ์ที่นิยมใช้ทั่วไป คือ การแบ่งตามระดับการรวมตัวของสมาชิก เป็นการแบ่งประเภทของเครือข่ายตามลักษณะการมารวมตัวกันของสมาชิก ซึ่งมีระดับแตกต่างกันออกไปหลายระดับ คือ เครือข่ายระดับชุมชนต่างๆ เป็นเครือข่ายที่สมาชิกประกอบด้วยชุมชนขนาดต่างๆ เช่น ระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล ระดับอำเภอ ระดับจังหวัดเป็นต้น หรือสมาชิกอาจจะประกอบด้วยชุมชนขนาดเดียวกัน หรือต่างขนาดก็ได้ และสอดคล้องกับ นฤมล นิราทร (2543: 18-21) ได้การจำแนกประเภทของเครือข่ายทางสังคม ตามมิติ 4 มิติ ดังนี้ จำแนกตามพื้นที่ที่ดำเนินการ เช่น เครือข่ายระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ภาค และประเทศ

นอกจากนี้ยังพบว่า เงื่อนไขที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายทางสังคมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ มี 6 เงื่อนไข ซึ่งสอดคล้องกับศึกษาของ สมภูณ ถาวรกิจ (ม.ป.ป.:15-16 อ้างถึงใน สนธยา พลศรี. 2550: 265-276) ที่เสนอว่า การจะดำเนินงานของเครือข่ายจะประสบความสำเร็จหรือไม่ มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ ดังนี้

1) สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรม สมาชิก และผู้เกี่ยวข้องทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของเครือข่าย การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ ซึ่งการที่สมาชิกในกลุ่ม มีความเกี่ยวข้องกันในกิจกรรมของกลุ่ม คือ การเล่นกีฬาฟุตบอลร่วมกัน แสดงถึงการยอมรับการให้เกียรติกัน มีความสนิทสนมกันอย่างใกล้ชิดระหว่างสมาชิกด้วยกัน

2) กิจกรรมมีความต่อเนื่อง สม่ำเสมอ กิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอลของกลุ่มนักฟุตบอลสมัครเล่นเป็นกิจกรรมที่ทำร่วมกันสัปดาห์ละครั้ง ครั้งละ 2 ถึง 3 ชั่วโมง ความชื่นชอบและความสนใจกีฬาฟุตบอล มีส่วนผลักดันให้สมาชิกมารวมกลุ่มกันเพื่อทำกิจกรรมเล่นกีฬาฟุตบอลอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ ซึ่งรวมกลุ่มกันเล่นมา ไม่นต่ำกว่า 1 ปี

3) ความสามัคคีของสมาชิก ความเป็นหนึ่งเดียวกันทั้งจิตใจ และความสามัคคีของสมาชิกกลุ่มที่ทำกิจกรรม คือ กลุ่มของบุคคลที่ทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม สิ่งที่ต้องยึดถือเพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน ความเป็นหนึ่งเดียวกัน และการจัดการด้วยตนเอง คือ จัดการเวลาของตนให้สามารถร่วมทำกิจกรรมของกลุ่ม เตรียมตัวให้พร้อมในการมาร่วมกิจกรรม และระหว่างการทำกิจกรรม

4) สมาชิกมีความจริงใจ มีความศรัทธาต่อกันและกันและต่อเครือข่ายกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ให้เกียรติซึ่งกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน สมาชิกทุกคนมีความสำคัญ และมีความสนิทสนมกันอย่างใกล้ชิดระหว่างสมาชิกด้วยกัน ก่อให้เกิดความรักความสามัคคีต่อกัน

5) การดำรงเครือข่ายเดิม และขยายเครือข่ายใหม่เพิ่มเติมขึ้นตลอดเวลาไม่หยุดนิ่ง นอกจากสมาชิกในกลุ่มที่ทำกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอแล้ว อาจมีการชักชวน เชิญชวนบุคคลอื่นๆ ที่มีความสนใจในกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอล เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมเพิ่มขึ้น

6) สมาชิกมองเห็นประโยชน์ร่วมกันไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนสมาชิกแต่ละคนในกลุ่ม รู้ว่าเป้าหมายของตนในการร่วมทำกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอลนั้น เพื่อเป็นการออกกำลังกาย และได้ทำในกิจกรรมที่ตนชื่นชอบร่วมกับสมาชิกคนอื่นๆ กิจกรรมนี้กระตุ้นให้สมาชิกทุกคนประสานงาน และทำงานร่วมกันอย่างสามัคคีกลมเกลียว

บทที่ 5

สรุป และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา “การสร้างเครือข่ายทางสังคม กรณีศึกษา นักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ” มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาประเภทของเครือข่ายทางสังคมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ 2) เพื่อศึกษาเงื่อนไขที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายทางสังคมของ นักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ 3) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางการแก้ไขการสร้างเครือข่ายทางสังคม ของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ

โดยเป็นการศึกษาเฉพาะกรณี ดำเนินการศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก โดยอาศัยกระบวนการ และวิธีการสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ จำนวน 7 กลุ่ม กลุ่มละ 6 คน รวมเป็นจำนวน 42 คน ร่วมกับการสังเกตการณ์ และการศึกษาทบทวนวรรณกรรม จากเอกสารรวมทั้งทำการวิเคราะห์ด้วยการจำแนกหมวดหมู่ พิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาโดยยึดหลักตรรกะเทียบเคียงกับแนวคิด ทฤษฎี ควบคู่กับบริบทของพื้นที่ที่ศึกษา เนื้อหาที่นำเสนอในบทนี้สามารถแบ่งออกเป็นหัวข้อต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

5.1 ประเภทของเครือข่ายทางสังคมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ

5.2 เงื่อนไขที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายทางสังคมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ

5.3 ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการแก้ไข การสร้างเครือข่ายทางสังคมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ

5.4 ข้อเสนอแนะ

5.1 ประเภทของเครือข่ายทางสังคมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ

ประเภทของเครือข่ายทางสังคมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ สามารถอธิบายให้เห็นปรากฏการณ์ที่สนับสนุนการสร้างเครือข่ายทางสังคมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ มีดังนี้ คือ 1) ประเภทของกลุ่ม 2) สาเหตุที่ทำให้เกิดกลุ่ม 3) ลักษณะของการมีส่วนร่วม 4) สาเหตุที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม จนทำให้ทราบถึงประเภทเครือข่ายทางสังคม

5.1.1 ประเภทของกลุ่ม

จากการระดมความคิดเห็นกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญสามารถสรุปความคิดเห็นได้ ดังนี้ นักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือเป็นกลุ่มไม่เป็นทางการ ซึ่งกลุ่มนักฟุตบอลสมัครเล่นประกอบด้วยกลุ่มบุคคลหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มเพื่อนบ้าน กลุ่มเพื่อนสมัยเรียน และกลุ่มเพื่อนที่ทำงาน มารวมกลุ่มกันทำกิจกรรมที่สนใจร่วมกันจากความชื่นชอบกีฬาฟุตบอลเหมือนกัน และทำกิจกรรมเล่นกีฬาฟุตบอลด้วยกัน มีเป้าหมายเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน และเพื่อประโยชน์ต่อสุขภาพของตนเอง

5.1.2 สาเหตุที่ทำให้เกิดกลุ่ม

จากการระดมความคิดเห็นกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญสามารถสรุปความคิดเห็นได้ ดังนี้ สาเหตุที่ทำให้เกิดกลุ่มของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ ที่มีความจำเป็นและสำคัญต่อการรวมกลุ่มของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ คือ

1) บุคคลนั้นรู้สึกว่าจะมุ่งหมายของกลุ่มนั้นมีผลคุ้มค่า และเขารู้สึกว่าการที่เขา มารวมกลุ่มนั้นจะช่วยให้สามารถบรรลุถึงความสำเร็จ ตามจุดมุ่งหมายของกลุ่มได้ง่ายขึ้น เนื่องจากความต้องการของกลุ่ม และความต้องการของบุคคลนั้นมีความสอดคล้องกัน เช่นความต้องการออกกำลังกาย ความต้องการสร้างสัมพันธ์ภาพอันดีในกลุ่มเพื่อนๆ

2) ความต้องการมีความสัมพันธ์กับสมาชิกคนอื่น บุคคลจะเข้าร่วมกลุ่มเพราะพอใจที่จะได้มีความสัมพันธ์กับสมาชิกคนอื่นๆในกลุ่ม เพื่อให้เกิดความรัก ความสามัคคีขึ้น และช่วยเหลือเกื้อกูลกันในเรื่องงาน หรือเรื่องส่วนตัว

3) กิจกรรมของกลุ่มเป็นที่ดึงดูดใจ ให้บุคคลนั้นเข้าร่วมเป็นสมาชิก กีฬาฟุตบอล เป็นกีฬาที่มีความน่าสนใจ และต้องเล่นกันเป็นทีม จะเห็นได้จากการถ่ายทอดผ่านทีวี หรือการมีลีกอาชีพในประเทศ ซึ่งได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย ทำให้เกิดความต้องการเล่นกีฬาชนิดนี้ บุคคลจึงมารวมกลุ่มกัน เพื่อทำกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอล

4) สมาชิกได้รับการชักชวนจากเพื่อนเข้ากลุ่ม จากบุคคลที่เป็นสมาชิกของกลุ่มอยู่แล้ว โดยคนที่ได้รับการชักชวนให้เข้าร่วมกลุ่ม มีความเชื่อว่าการที่เขาได้มาเกี่ยวข้องกับกลุ่มนั้น อาจได้รับผลดี จึงเต็มใจที่จะมาร่วมทำกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอล และเกิดจากความชื่นชอบในกีฬาฟุตบอลเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว และเมื่อได้รับการชักชวนจากสมาชิกในกลุ่ม ให้มาร่วมกิจกรรมก็ยิ่งทำให้มีความพร้อมที่จะเข้าร่วมกิจกรรม โดยมีเป้าหมายในการร่วมกิจกรรมครั้งนี้มีประโยชน์ต่อสุขภาพ และช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในกลุ่ม อีกทั้งเป็นการพักผ่อน และออกกำลังกายในเวลาเดียวกันอีกด้วย

5) ความคาดหวัง หรือประโยชน์ที่ได้รับจากกลุ่ม สมาชิกแต่ละคนมีความต้องการของตนเอง แต่ความต้องการเหล่านั้นจะไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จได้หากสมาชิกต่างคนต่างอยู่ ความจำกัดนี้ทำให้เกิดการรวมตัวกันบนฐานของผลประโยชน์ร่วมกัน สมาชิกมีความคาดหวังในเรื่องสุขภาพ ความต้องการมีสุขภาพที่ดี และมีร่างกายแข็งแรง ความคาดหวังที่มีต่อกิจกรรมที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม การได้รับประโยชน์จากการทำกิจกรรมที่ทำอย่างต่อเนื่อง มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกด้วยกัน เช่นการพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ผลของการปฏิสัมพันธ์นี้ก่อให้เกิดความรัก ความสามัคคี

5.1.3 ลักษณะของการมีส่วนร่วม

จากการระดมความคิดเห็นกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญสามารถสรุปความคิดเห็นได้ ดังนี้ ลักษณะการมีส่วนร่วมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ ประกอบด้วย

1) การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม การมีส่วนร่วมในกิจกรรมนี้เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มกันของสมาชิก เพื่อจัดกิจกรรมเล่นกีฬาฟุตบอล โดยการเช่าสนามหญ้าเทียม ที่มีอยู่ในเขตละแวกบ้าน ที่ทำงาน หรือมหาวิทยาลัย หรือสนามที่สะดวกในการเดินทางไปทำกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอล และจะแจ้งให้สมาชิกทราบวัน เวลา สถานที่ที่ทำกิจกรรมให้รับรู้โดยทั่วกัน และรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ ทุกๆสัปดาห์ สัปดาห์ละครั้งในการจัดกิจกรรมนี้

2) ระยะเวลา และสถานที่ในการมีส่วนร่วม ในการทำกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอล แต่ละกลุ่มจะเช่าสนามกีฬาให้เข้าในการทำกิจกรรมเล่นกีฬาฟุตบอลร่วมกัน อาทิตย์ละ 1-2 ครั้ง ครั้งละ 2-3 ชั่วโมง โดยจะรวมกลุ่มกันภายใต้เงื่อนไขความพร้อม และความสะดวกในการมากลุ่ม ทำกิจกรรมเล่นกีฬาฟุตบอลของสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งการดำเนินกิจกรรมจะอยู่ในช่วงเวลาหลังเลิกงาน หรือเลิกเรียน คือช่วงเวลาตั้งแต่ 18.00 นาฬิกา เป็นต้นไปจนครบกำหนดเวลาเช่าสนาม และเฉลี่ยค่าใช้จ่ายค่าสนามเท่าๆ กัน

3) เป้าหมายของการมีส่วนร่วม เป้าหมายที่ต้องการสมาชิก คือ การได้ออกกำลังกาย เล่นกีฬาฟุตบอลที่ตนชื่นชอบ และได้มีส่วนร่วมในการแข่งขันกับสมาชิกคนอื่นๆ และมีส่วนร่วม

ในการกำหนด วัน เวลา สถานที่ ที่สมาชิกทุกๆ คนพร้อมและสะดวกในการมาร่วมกิจกรรมในแต่ละครั้ง

4) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน การพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นปรึกษาหารือกันของสมาชิกในกลุ่ม เช่น เรื่องกีฬาฟุตบอล ว่าทีมที่ตนชื่นชอบมีผลงาน หรือมีข่าวความเคลื่อนไหวใดบ้างที่เกิดขึ้น เรื่องงาน ว่างานที่ตนทำอยู่มีปัญหา หรืออุปสรรคใดบ้าง เรื่องเรียน มีการปรึกษาการบ้าน การทำรายงานวิชาต่างๆ และเรื่องส่วนตัว การปรึกษาการใช้ชีวิตครอบครัว การดำเนินชีวิตประจำวัน เป็นต้น

5.1.4 สาเหตุที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม

จากการระดมความคิดเห็นกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ สามารถสรุปความคิดเห็น ได้ดังนี้ สาเหตุที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ ประกอบด้วย

1) ความเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม การมารวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมเล่นกีฬาฟุตบอลร่วมกันนั้นสมาชิกทุกคนทำด้วยความเต็มใจ และปฏิบัติตามกฎ กติกา ของกลุ่ม คือมาทำกิจกรรมในวัน เวลา ที่ตกลงหรือกำหนดร่วมกันไว้ เช่น วันพุธ เวลา 20.00 ถึง 22.00 นาฬิกา และเล่นกีฬาด้วยน้ำใจนักกีฬา เมื่อมีการปะทะ กระแทกกระทั้นกัน ก็มีการให้อภัยซึ่งกันและกัน

2) การมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วม การตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอลของสมาชิกในกลุ่มนั้นมาจากความชื่นชอบส่วนตัวของแต่ละคนที่จะเข้าร่วมกลุ่มกันเพื่อทำกิจกรรม และการตัดสินใจมาร่วมกิจกรรมนี้สมาชิกบางคนอาจเข้าร่วมโดยการชักชวนของเพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ ยิ่งทำให้ผู้ถูกชักชวนมาร่วมกิจกรรม รู้สึกดีที่มีคนเห็นความสำคัญของตน ทำให้ตัดสินใจได้โดยง่ายในการเข้าร่วมกิจกรรม เพราะถือว่าได้เล่นกีฬาที่ตนชื่นชอบ และได้ออกกำลังกาย คลายเครียด และเป็นการพักผ่อนไปในตัว

3) ความสามารถที่จะมีส่วนร่วม สมาชิกในกลุ่มมีความพร้อมทั้งเรื่องการเดินทาง เวลาในการทำกิจกรรม ค่าใช้จ่ายในการเช่าสนาม และร่างกาย จิตใจ ที่พร้อมและสามารถเข้าร่วมกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอล มีความพึงพอใจที่ได้รับจากกิจกรรมนี้ เช่น ได้ออกกำลังกาย ได้ความรัก ความสามัคคี ความผูกพันต่อกัน

5.1.5 ประเภทของเครือข่ายทางสังคม

จากการระดมความคิดเห็นกับผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ พบว่า ประเภทของเครือข่ายทางสังคมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือนั้นมี 3 ประเภท คือ 1) เครือข่ายแนวราบ 2) เครือข่ายเชิงพื้นที่ และ 3) เครือข่ายระดับชุมชน ซึ่งประเภทของเครือข่ายแต่ละประเภทนั้น เกิด

จากการรวมกลุ่มของสมาชิกเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ ผ่านกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอล ส่งผลให้เกิดการรวมกลุ่มกันของบุคคลต่างๆ ที่มีความสนใจ และชื่นชอบกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอลมาเชื่อมประสานเป็นเครือข่ายกัน ซึ่งมีลักษณะเครือข่าย 3 ประเภท ดังนี้

1) เครือข่ายแนวราบ เครือข่ายหรือความสัมพันธ์แนวราบของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ เป็นความสัมพันธ์แบบหุ้นส่วน แบบเพื่อนๆ แบบพี่แบบน้อง เป็นความสัมพันธ์ที่มาจากการร่วมทำกิจกรรมร่วมกัน เป็นประจำและต่อเนื่อง กิจกรรมที่ทำในกลุ่มมีลักษณะเท่าเทียม หรือแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน โดยร่วมกันคิด และตัดสินใจในการวางแผนการทำกิจกรรม ก่อให้เกิดความไว้วางใจกันของกลุ่มสมาชิก เพราะความไว้วางใจกันเพิ่มขึ้นเมื่อมีการติดต่อสัมพันธ์กัน จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อกัน การแสดงน้ำใจที่ดีต่อกันผ่านกิจกรรมกีฬาฟุตบอล ที่ทำร่วมกัน เช่น การจ่ายค่าเช่าสนามที่ทำกิจกรรมคนละเท่าๆ กัน การแบ่งหน้าที่กันเล่นฟุตบอลในตำแหน่งต่างๆ ที่ตามตำแหน่งที่แต่ละคนถนัด โดยไม่มีการบังคับ การไปรับ-ไปส่ง กัน เพื่อมาร่วมกิจกรรม การพูดคุยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เช่น การไปลามาไหว้ การแสดงความห่วงใยต่อกัน เป็นต้น

2) เครือข่ายเชิงพื้นที่ การรวมตัวของกลุ่มโดยอาศัยพื้นที่เป็นหลักในการทำกิจกรรมร่วมกัน โดยจะเช่าสนามหญ้าเทียม ที่อยู่บริเวณพื้นที่ใกล้เคียงที่ทำงาน ชุมชน ที่อยู่อาศัยของสมาชิก เลือกสนามที่มีความพร้อม สะดวก สบาย เช่น มีที่จอดรถ ห้องอาบน้ำ เครื่องดื่ม และสภาพสนามที่ดี เพื่อใช้เป็นสถานที่รวมตัวกันของสมาชิก เพื่อทำกิจกรรมเล่นกีฬาฟุตบอลร่วมกัน โดยสมาชิกทุกคนจะช่วยกันออกค่าใช้จ่ายในการทำกิจกรรมเป็นเงิน จำนวนเท่าๆ กันในแต่ละครั้ง ซึ่งอยู่ที่ประมาณ 100-120 บาท ซึ่งกลุ่มจะทำการจองสถานที่ไว้ทำกิจกรรมครั้งละ 2-3 ชั่วโมง ทุกๆ สัปดาห์ สัปดาห์ละครั้ง เป็นประจำ และต่อเนื่อง มากกว่า 1 ปีแล้ว

3) เครือข่ายระดับชุมชน เป็นการรวมกลุ่มกันของสมาชิกเพื่อนบ้าน ที่อาศัยอยู่ละแวกเดียวกัน มารวมกลุ่มกันเพื่อทำกิจกรรมเล่นกีฬาฟุตบอล โดยสมาชิกแต่ละคนมีความเต็มใจที่จะมารวมกลุ่ม และมีส่วนร่วมในกิจกรรม โดยไม่มีการบังคับ แต่อาจได้รับการเชิญชวนจากสมาชิกด้วยกันเองก็ได้ เพราะการมาร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ และมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันของสมาชิกในชุมชน

ข้อค้นพบในการศึกษาการสร้างเครือข่ายทางสังคม กรณีศึกษานักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ

การดำเนินกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอล ของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ นั้นส่งผลให้เกิดการรวมกลุ่มกันขึ้น โดยกีฬาฟุตบอลเป็นกีฬาที่ได้รับความนิยมแพร่หลายในประเทศไทย

ดังจะเห็นได้จากการแข่งขันนัดสำคัญๆ ทั้งภายใน และภายนอกประเทศ จะมีผู้คนที่ให้ความสนใจ และร่วมชมร่วมเชียร์ทีมที่ตนเองชื่นชอบ ความสนใจ ความนิยมของกลุ่มแฟนบอลเหล่านี้ที่มีต่อกีฬาฟุตบอลเป็นไปอย่างแพร่หลายทั่วโลก โดยไม่จำกัดอายุ เพศ และวัย เป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้คนหันมาเล่นกีฬาฟุตบอลมากขึ้นซึ่งฟุตบอลนั้นไม่ว่าเราจะอยู่ที่ไหนก็ตามนั้นเราก็มักที่จะพบเห็นผู้คนจำนวนหนึ่งเล่นกีฬาฟุตบอลอยู่เสมอ โดยจะเห็น ได้ตั้งแต่เด็กตัวเล็กๆ ไปจนถึงผู้ใหญ่ เนื่องจากกีฬาฟุตบอลเป็นกิจกรรมที่สามารถส่งเสริมการพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาของบุคคลได้เป็นอย่างดี และมีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพชีวิต และสังคมเป็นอย่างมาก และยังเป็นที่ยอมรับในสังคมทุกระดับชั้นไม่ว่าจะเป็นสังคมขนาดเล็ก เช่น ชุมชน ตำบล อำเภอ และจังหวัด หรือแม้กระทั่งสังคมระดับประเทศ ประโยชน์ของการเล่นกีฬาฟุตบอลสร้างความสนุกสนาน เพลิดเพลิน เพื่อสุขภาพ และพลานามัยที่ดีของร่างกาย

ด้วยเหตุนี้ทำให้ทำให้กีฬาฟุตบอลมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อปัจเจกชน และกลุ่มบุคคล ก่อให้เกิดการรวมตัวกันของกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มเพื่อนบ้าน กลุ่มเพื่อนสมัยเรียน กลุ่มเพื่อนที่ทำงาน เพื่อมาร่วมทำกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอล ซึ่งลักษณะการดำเนินกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอลนั้น แต่ละกลุ่มจะรวมตัวกันเป็นทีมอย่างน้อย 6-7 คน ซึ่งจะมีไม่ต่ำกว่า 2-3 ทีม ในการทำกิจกรรมแต่ละครั้ง เพื่อแข่งขันกีฬาฟุตบอลร่วมกันตามข้อตกลงที่กลุ่มกำหนดร่วมกันขึ้นมาดังนี้ โดยแบ่งเวลาการแข่งขันฟุตบอลเป็นเกม เกมละ 10 นาที ทีมที่ชนะจะได้อยู่แข่งต่อ ส่วนทีมแพ้ก็พัก และอีกทีมหนึ่ง จะเข้ามาแข่งกับทีมที่เป็นฝ่ายชนะ เวียนแบบนี้ไปเรื่อยๆ จนครบเวลาในการแข่งขัน ซึ่งใช้เวลาการแข่งขันครั้งละประมาณ 2-3 ชั่วโมง สัปดาห์ละครั้ง

โดยในการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมการเล่นฟุตบอลแต่ละครั้งนั้น แต่ละกลุ่มจะมีผู้ทำหน้าที่เป็นผู้ประสาน โดยผู้ประสานเป็นคนกลางในการกระจายข่าวให้เพื่อนๆ ในกลุ่ม รับทราบสถานที่ เวลา ในการทำกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอลในแต่ละครั้ง โดยการติดต่อสื่อสารทางโทรศัพท์ เฟสบุ๊ค เป็นต้น

เนื่องจากกลุ่มนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือส่วนใหญ่มีความชื่นชอบ และสนใจกีฬาฟุตบอลเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ส่งผลทำให้เกิดการรวมกลุ่มกันเพื่อทำกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอลร่วมกัน นอกจากนี้กิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอลยังเป็นกิจกรรมสิ่งที่ดีดึงดูดใจ ให้คนเข้ามามีส่วนร่วมทำกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ และก่อให้เกิดเครือข่ายทางสังคมที่มีการเชื่อมโยงกันของกลุ่มต่างๆ ในสังคม โดยเป็นเครือข่ายลักษณะความสัมพันธ์แนวราบ เชิงพื้นที่ และระดับชุมชน ซึ่งเป็นกลไกที่สำคัญอย่างหนึ่งในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน และสังคม เป็นองค์ประกอบของสิ่งที่เรียกว่า “ทุนทางสังคม” ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในสังคมปัจจุบัน เนื่องจากเครือข่ายก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคมที่เท่าเทียมกัน จนก่อให้เกิดความไว้วางใจกัน และนำไปสู่การพึ่งพา และดูแลผลประโยชน์ที่มีร่วมกันได้

จากกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอลนั้นส่งผลให้ความสัมพันธ์ของบุคคลในกลุ่มเป็นไปด้วยดี สมาชิกในกลุ่มมีความไว้วางใจกัน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดความสามัคคีขึ้นภายในกลุ่ม ส่งผลต่อความมั่นคง ยั่งยืนต่อชีวิตของสมาชิกในกลุ่ม ก่อให้เกิดประโยชน์ และเกิดผลดีต่อสังคมโดยรวม จึงนับได้ว่าเครือข่ายทางสังคมของกลุ่มนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพมหานครนี้ได้กลายเป็นทุนทางสังคมรูปแบบหนึ่ง

5.2 เงื่อนไขที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายทางสังคมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพมหานคร

ผลการศึกษาเงื่อนไขที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายทางสังคมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพมหานคร โดยการระดมความคิดเห็นกับผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ สามารถสรุปความคิดเห็นเงื่อนไขที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพมหานครได้เป็น 6 เงื่อนไข ดังนี้

1) สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรม สมาชิก และผู้เกี่ยวข้องทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของเครือข่าย การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพมหานคร ซึ่งการที่สมาชิกในกลุ่ม มีความเกี่ยวข้องกัน ในกิจกรรมของกลุ่ม คือ การเล่นกีฬาฟุตบอลร่วมกัน แสดงถึงการยอมรับการให้เกียรติกัน มีความสนิทสนมกันอย่างใกล้ชิดระหว่างสมาชิกด้วยกัน

2) กิจกรรมมีความต่อเนื่อง สม่ำเสมอ กิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอลของกลุ่มนักฟุตบอลสมัครเล่นเป็นกิจกรรมที่ทำร่วมกันสัปดาห์ละครั้ง ครั้งละ 2 ถึง 3 ชั่วโมง ความชื่นชอบและความสนใจกีฬาฟุตบอล มีส่วนผลักดันให้สมาชิกรวมกลุ่มกันเพื่อทำกิจกรรมเล่นกีฬาฟุตบอลอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ ซึ่งรวมกลุ่มกันเล่นมา ไม่นต่ำกว่า 1 ปี

3) ความสามัคคีของสมาชิก ความเป็นหนึ่งเดียวกันทั้งจิตใจ และความสามัคคีของสมาชิกกลุ่มที่ทำกิจกรรม คือ กลุ่มของบุคคลที่ทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม สิ่งที่ต้องยึดถือเพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน ความเป็นหนึ่งเดียวกัน และการจัดการด้วยตนเอง คือ จัดการเวลาของตนให้สามารถมาร่วมทำกิจกรรมของกลุ่ม เตรียมตัวให้พร้อมในการมาร่วมกิจกรรม และระหว่างการทำกิจกรรม

4) สมาชิกมีความจริงใจ มีความศรัทธาต่อกันและกันและต่อเครือข่ายกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ให้เกียรติซึ่งกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน สมาชิกทุกคนมีความสำคัญ และมีความสนิทสนมกันอย่างใกล้ชิดระหว่างสมาชิกด้วยกัน ก่อให้เกิดความรักความสามัคคีต่อกัน

5) การดำรงเครือข่ายเดิม และขยายเครือข่ายใหม่เพิ่มเติมขึ้นตลอดเวลาไม่หยุดนิ่ง นอกจากสมาชิกในกลุ่มที่ทำกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอแล้ว อาจมีการชักชวน เชิญชวนบุคคลอื่นๆ ที่มีความสนใจในกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอล เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมเพิ่มขึ้น

6) สมาชิกมองเห็นประโยชน์ร่วมกันไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มรู้ว่าเป้าหมายของตนในการร่วมทำกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอลนั้น เพื่อเป็นการออกกำลังกายและได้ทำในกิจกรรมที่ตนชื่นชอบร่วมกับสมาชิกคนอื่นๆ กิจกรรมนี้ช่วยกระตุ้นให้สมาชิกทุกคนประสานงาน และทำงานร่วมกันอย่างสามัคคีกลมเกลียว

5.3 ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการแก้ไขการสร้างเครือข่ายทางสังคมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ

จากการสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญทำให้ทราบว่าในการสร้าง เครือข่ายทางสังคมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ มีปัญหา อุปสรรค และแนวทางการแก้ไขปัญหา และอุปสรรคในการสร้างเครือข่ายทางสังคม ดังต่อไปนี้

5.3.1 ปัญหา และอุปสรรคด้านบุคคล

- 1) ความพร้อมในการรวมกลุ่มกันของสมาชิกในการทำกิจกรรม ทั้งนี้ความแตกต่างกันของอาชีพ เช่น รับราชการ เอกชน หรือนักศึกษา ทำให้เรื่องของเวลาว่างของแต่ละบุคคลไม่ตรงกัน
- 2) ติตรุระอื่นๆ ไม่สามารถร่วมกิจกรรมได้ อันเกิดจากเรื่องงาน เวลา หรือเหตุผลส่วนตัวนั่นเอง
- 3) อาการบาดเจ็บจากการทำกิจกรรมของบุคคลในกลุ่ม เกิดจากการปะทะกัน อุบัติเหตุที่ไม่คาดคิดในระหว่างการทำกิจกรรมการเล่นกีฬาฟุตบอล จนทำให้เกิดอาการบาดเจ็บได้

5.3.2 ปัญหา และอุปสรรคด้านสถานที่ในการทำกิจกรรม

- 1) สถานที่ในการทำกิจกรรมหรือสนามฟุตบอลมีน้อย ส่งผลให้นักฟุตบอลสมัครเล่นต้องไปร่วมกิจกรรมเล่นกีฬาฟุตบอลในสถานที่ที่ไกลจากที่พัก หรือที่ทำงาน
- 2) ระยะทางไกลและต้องใช้เวลาในการเดินทางในการมาร่วมกิจกรรมเล่นกีฬาฟุตบอล เนื่องจากการจราจรติดขัด ส่งผลให้การทำกิจกรรมเกิดความล่าช้า

5.3.3 แนวทางการแก้ไขปัญหา และอุปสรรคในการสร้างเครือข่ายทางสังคม

- 1) แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคด้านบุคคล
 - (1) กระตุ้นให้สมาชิกในกลุ่มมีความตรงต่อเวลามากขึ้น ใช้วิธีการสื่อสาร กำชับ นัดเวลา สถานที่ให้ชัดเจนในการทำกิจกรรม
 - (2) เมื่อสมาชิกคนใดติดธุระอื่นๆ ต้องแจ้งให้สมาชิกในกลุ่มทราบว่าจะไม่สามารถมาร่วมกิจกรรมได้ เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มรับทราบ
 - (3) เมื่อเกิดอาการบาดเจ็บจากการร่วมกิจกรรมหรือมีอาการป่วย ควรรักษาอาการเจ็บป่วยให้หายดีก่อนแล้วค่อยกลับมาเข้าร่วมกิจกรรม
- 2) แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคด้านสถานที่ที่ใช้ในการทำกิจกรรม
 - (1) ค้นหาข้อมูลสนามฟุตบอลเช่าที่สะดวกในการเดินทาง และสภาพสนามมีความพร้อมเพื่อใช้ในการทำกิจกรรมเล่นกีฬาฟุตบอล
 - (2) เพื่อเวลาในการเดินทางมาร่วมกิจกรรม ออกเดินทางให้เร็วขึ้นเพื่อป้องกันการมาช้ากว่าเวลาในการเริ่มกิจกรรม

5.4 ข้อเสนอแนะ

5.4.1 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

จากการศึกษาถึงปัญหา และอุปสรรคในการสร้างเครือข่ายทางสังคม ของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ มีข้อเสนอแนะดังนี้

- 1) สนับสนุนให้มีกิจกรรมกีฬา การออกกำลังกาย และกิจกรรมนันทนาการ สำหรับประชาชนทุกกลุ่มอย่างเหมาะสม และทั่วถึง
- 2) สร้างสนามกีฬา ส่งเสริมการใช้ และบริหารจัดการสนามกีฬา อุปกรณ์กีฬา สิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ให้เพียงพอ และมีคุณภาพ
- 3) จัดตั้งกลุ่ม สร้างโครงสร้าง รูปแบบ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ที่มีความชัดเจน เพื่อให้เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างกลุ่มที่ดี ให้เกิดขึ้นในสังคม

5.4.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

เพื่อให้เป็นประโยชน์ในการศึกษาครั้งต่อไป มีข้อเสนอแนะที่น่าสนใจ ดังนี้

- 1) การศึกษาการก่อเกิดเครือข่ายทางสังคมที่ยั่งยืน
- 2) การศึกษาการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายทางสังคมในองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน
- 3) การศึกษาเครือข่ายทางสังคมที่เกิดขึ้นว่ามีผลอย่างไรต่อพฤติกรรมมนุษย์

บรรณานุกรม

- กลุ่มเขตกรุงเทพมหานคร. 2557. สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร. ค้นวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2557 จาก <http://www.bangkokeducation.in.th/article.php?id=89>
- กิตติ สมศิริวงศ์. 2532. กลุ่มและการทำงานกลุ่ม ใน **หลักการส่งเสริมทั่วไป**. ชัชรี นฤทุม, บรรณาธิการ กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- โกวิท พวงงาม. 2550. **โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการกระจายอำนาจผู้ท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญ**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. 2537. **การบริหารการพัฒนาชนบท**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- นภาพ ลอยทอง. 2552. **เครือข่ายกับศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาลในประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ชินสัค สุวรรณอัจฉริย. 2549. **เครือข่ายทางสังคม**. มหาสารคาม: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ถวิล ธาราโกษณ์. 2532. **จิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- ชนะจักร เย็นบำรุง. 2540. **การมีส่วนร่วมของเกษตรกรต่อการดำเนินการองค์กรธุรกิจชุมชน: ศึกษากรณีกลุ่มแปรรูปข้าว อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ธีรพงษ์ แก้วหาญ. 2544. **กระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ประชาคม ประชาสังคม**. ขอนแก่น: โครงการจัดตั้งมูลนิธิเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ชมรมนักวิชาการสาธารณสุข ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
- นราธิป แก้วทอง. 2550. **กระบวนการเสริมสร้างทุนทางสังคม เพื่อการพัฒนาชุมชน: ศึกษากรณีชุมชนบ้านใหม่คุณธรรม อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- นฤมล นีราทร. 2543. **การสร้างเครือข่ายการทำงาน : ข้อควรพิจารณาบางประการ**. กรุงเทพมหานคร: คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. 2547. **การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง พิมพ์ครั้งที่ 2**. เชียงใหม่: ศิริลักษณ์การพิมพ์.

- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. 2527. กลวิธีแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน ใน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. ทวีทอง หงส์วิวัฒน์, บรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นักฟุตบอลสมัครเล่นเขตจตุจักร. 2555. (20 มีนาคม). การสนทนากลุ่ม.
- นักฟุตบอลสมัครเล่นเขตดอนเมือง. 2555. (18 มีนาคม). การสนทนากลุ่ม.
- นักฟุตบอลสมัครเล่นเขตบางเขน. 2555. (25 มีนาคม). การสนทนากลุ่ม.
- นักฟุตบอลสมัครเล่นเขตบางซื่อ. 2555. (26 มีนาคม). การสนทนากลุ่ม.
- นักฟุตบอลสมัครเล่นเขตลาดพร้าว. 2555. (28 มีนาคม). การสนทนากลุ่ม.
- นักฟุตบอลสมัครเล่นเขตสายไหม. 2555. (30 มีนาคม). การสนทนากลุ่ม.
- นักฟุตบอลสมัครเล่นเขตหลักสี่. 2555. (31 มีนาคม). การสนทนากลุ่ม.
- บุญยวีร์ ภูมิตกมลพันธ์. 2549. แนวทางการสร้างเครือข่ายด้านสวัสดิการสังคมในระดับจังหวัด: ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดสมุทรสงคราม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประโยค สุทธิสง่า. 2541. การบริหารเชิงกลยุทธ์สู่ความเป็นเลิศของโค้ช. กรุงเทพฯ: โอ เอส พริ้นติ้งเฮาส์.
- ไพฑู วงศ์อนุตรโรจน์. 2544. กระบวนการสร้างและพัฒนาเครือข่ายทางสังคม: ศึกษากรณีบ้านหนองขาว อำเภอกำแพง จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พจนานุกรมสังคมวิทยาฉบับราชบัณฑิตยสถาน. 2535. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์.
- พรรณธิภา บุญพิทักษ์. 2548. การพัฒนาเครือข่ายกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุในสังกัดสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระมหาสุทิตย์ อาภากรโร (อบอุ้น). 2547. เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. กรุงเทพมหานคร: เดือนตุลา.
- พัชรี แรงโสม. 2549. การตลาดและโอกาสทางการตลาดของเครื่องจักรสานไม้ไผ่กลุ่มแม่บ้านจักรสานบ้านนากลาง ตำบลไร่หลักทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี. ภาคนิพนธ์คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. 2527. นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบัน: การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภณการพิมพ์.

- มิ่งมิตร บุญเขตการ. 2550. กระบวนการสร้างเครือข่ายการพัฒนาโดยใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาหมู่บ้านใหม่คุณธรรม อำเภอแม่จวนจันท์ จังหวัดขอนแก่น. ภาคนิพนธ์คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วรวิทย์ โรมรัตน์พันธ์. 2548. ทูทางสังคม. กรุงเทพมหานคร: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. 2557. กรุงเทพมหานคร. ค้นวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2557
จาก <http://th.wikipedia.org>
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. 2557. เขตดอนเมือง. ค้นวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2557
จาก <http://th.wikipedia.org>
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. 2557. เขตบางเขน. ค้นวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2557
จาก <http://th.wikipedia.org>
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. 2557. เขตลาดพร้าว. ค้นวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2557
จาก <http://th.wikipedia.org>
- วิศิษฐ์ศักดิ์ ไทยทอง. 2528. ผู้นำและสถานะการเป็นผู้นำ ใน จิตวิทยาสังคมร่วมสมัย. พิสมัย พิบุลย์สวัสดิ์, บรรณาธิการ. โครงการตำราคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ รวมสำนักพิมพ์สยามศึกษา จำกัด.
- ศูนย์ข้อมูลกรุงเทพมหานคร. 2555. วิวัฒนาการของกรุงเทพมหานคร. ค้นวันที่ 15 พฤษภาคม 2555 จาก <http://203.155.220.230/info/History/frame.asp>
- ศิริเพ็ญ เนื่องจางง. 2542. การมีส่วนร่วมของพนักงานในการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กร: ศึกษาเฉพาะกรณีโรงไฟฟ้าบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา. ภาคนิพนธ์คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สนธยา พลศรี. 2550. เครือข่ายการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์.
- สานิตย์ บุญชู. 2524. การพัฒนาชุมชน: การมีส่วนร่วมของประชาชน. กรุงเทพมหานคร: คณะสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สิน สือสวน. 2530. ปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาองค์กรประชาชนในเมือง: ศึกษากรณี สหกรณ์เครดิตยูเนียนชุมชนหลังบ้านมนังคศิลา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- สำนักงานเขตจตุจักร. 2557. ข้อมูลทั่วไปของเขต. ค้นวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2557 จาก <http://www.bangkok.go.th/chatuchak/>

สำนักงานเขตบางซื่อ. 2557. **ข้อมูลทั่วไปของเขต.** ค้นวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2557 จาก

<http://www.bangkok.go.th/bangsue/>

สำนักงานเขตสายไหม. 2557. **ข้อมูลทั่วไปของเขต.** ค้นวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2557 จาก

<http://www.bangkok.go.th/saimai/>

สำนักงานเขตหลักสี่. 2557. **ข้อมูลทั่วไปของเขต.** ค้นวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2557 จาก

<http://www.bangkok.go.th/laksi/>

สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 2548. **รายงานผลการศึกษาโครงการ**

กำหนดดัชนีทุนทางสังคม. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความ
มั่นคงของมนุษย์.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2551. **รายงานการสำรวจพฤติกรรมและการออกกำลังกายของประชากร พ.ศ.**

2550. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

เสรี พงศ์พิศ. 2548. **เครือข่าย: ยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็ง.** กรุงเทพมหานคร:

โครงการมหาวิทยาลัยชีวิต สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน.

เสรี พงศ์พิศ. 2546. **แผนชีวิต เศรษฐกิจชุมชน.** กรุงเทพมหานคร: ภูมิปัญญาไท

แสวง รัตนมงคลมาส. 2543. **การระดมมวลชนและการมีส่วนร่วมของมวลชน การจัดตั้งองค์กร การนำ**

และการตัดสินใจทางสังคม. ใน เอกสารประกอบการสอนวิชา พล.705. กรุงเทพมหานคร:
คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

อนุชาติ พวงสำลี และวีรบูรณ์ วิสารทสกุล. 2541. **ประชาสังคม : คำ ความคิด และความหมาย.**

กรุงเทพมหานคร: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา

อรพินท์ สฟโชคชัย. 2550. **หลักการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม.** ค้นวันที่ 28 กรกฎาคม 2554

จาก http://www.opdc.go.th/content.php?menu_id=5&content_id=708

เอกกมล อ่อนศรี. 2544. **ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายองค์กรชุมชน.**

วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แนวทางการสนทนากลุ่ม เรื่อง การสร้างเครือข่ายทางสังคม : กรณีศึกษา นักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

1. เพศ
2. อายุ
3. ศาสนา
4. สถานภาพการสมรส
5. ระดับการศึกษา
6. อาชีพ
7. ภูมิลำเนาเดิม

ส่วนที่ 2 กลุ่ม

1. ประเภทของกลุ่ม

- 1.1 ทาการ
- 1.2 ไม้เป็นทาการ

2. สาเหตุที่ทำให้เกิดกลุ่ม

- 2.1 สมาชิกได้รับการชักชวน
- 2.2 การมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน
- 2.3 ความต้องการมีความสัมพันธ์กับสมาชิกคนอื่น
- 2.4 กิจกรรมของกลุ่มเป็นที่ดึงดูดใจ
- 2.5 ความคาดหวัง หรือประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ส่วนที่ 3 การมีส่วนร่วม

1. ลักษณะของการมีส่วนร่วม

- 1.1 ระยะเวลา สถานที่ในการร่วมกิจกรรม
- 1.2 เป้าหมายของการมีส่วนร่วม
- 1.3 การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมกิจกรรม
- 1.4 มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

2. สาเหตุที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม

- 2.1 ความเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม
- 2.2 การมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วม
- 2.3 ความสามารถที่จะมีส่วนร่วม

ส่วนที่ 4 ประเภทของเครือข่าย

1. เครือข่ายแนวราบ
2. เครือข่ายเชิงพื้นที่
3. เครือข่ายระดับชุมชน

ส่วนที่ 5 เงื่อนไขที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการสร้างเครือข่าย

1. ความสามัคคีของสมาชิก
2. สมาชิกมองเห็นประโยชน์ร่วมกัน
3. กิจกรรมมีความต่อเนื่อง สม่ำเสมอ
4. สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรม
5. มีการดำรงเครือข่ายเดิม และขยายเครือข่ายใหม่
6. สมาชิกมีความจริงใจ มีความศรัทธาต่อกันและกัน

ส่วนที่ 6 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

1. ปัญหา และอุปสรรคในการสร้างเครือข่ายทางสังคม
2. แนวทางการแก้ไขปัญหา และอุปสรรคในการสร้างเครือข่ายทางสังคม
3. ข้อเสนอแนะในการสร้างเครือข่ายทางสังคม

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ ชื่อสกุล

นายธีรวิทย์ กายแก้ว

ประวัติการศึกษา

บริหารธุรกิจบัณฑิต (การบริหารทรัพยากรมนุษย์)
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ปีที่สำเร็จการศึกษา พ.ศ.2552

ที่อยู่ปัจจุบัน

47/2 หมู่ 7 ตำบลสูงเนิน อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์